

Avaluació del Circuit Barcelona contra la Violència Masclista

Document de resultats i línies de millora

C S B Consorci Sanitari de Barcelona

Ens públic de la Generalitat de Catalunya
i l'Ajuntament de Barcelona
adscrit al Servei Català de la Salut

Ajuntament de
Barcelona

**Àrea Drets de Ciutadania,
Participació i Transparència**
Direcció de Feminismes i LGTBI

Consorci Sanitari de Barcelona

**Avaluació del Circuit Barcelona
Contra la Violència Masclista**
Document de resultats i línies
de millora

Barcelona, agost 2017

**Aquesta publicació és un producte del
Circuit Barcelona contra la violència
masclista**

COMPOSICIÓ DE L'EQUIP D'AVALUACIÓ

Autoria: Spora Sinergies
www.spora.ws

Direcció de projecte: Ricard Faura

Direcció tècnica: Miriam Sol

Consultoria tècnica: Christel Keller

Suport tècnic: Lorena Toral

DESCÀRREGA DE RESPONSABILITATS

Les visions expressades en aquesta publicació emergeixen de les anàlisis realitzades per les seves autores, i no necessàriament representen les de l'Ajuntament de Barcelona, el Consorci Sanitari de Barcelona o la resta d'institucions que conformen el Circuit Barcelona contra la violència masclista.

ACRÒNIMS

• ASSIR	Atenció a la Salut Sexual i Reproductiva
• CAS	Centre d'Atenció i Seguiment a les Drogodependències
• CAP	Centre d'Atenció Primària de salut
• CDIAP	Centre de Desenvolupament Infantil i Atenció Precoç
• CMAU-VM	Centre d'Acolliment d'Urgència
• CME	Cos dels Mossos d'Esquadra
• CSB	Consorci Sanitari de Barcelona
• CSS	Centre de Serveis Socials
• CSMA	Centre de Salut Mental d'Adults
• CSMIJ	Centre de Salut Mental Infantil i Juvenil
• CT	Comissió Tècnica del Circuit Barcelona
• CUAP	Centre d'Urgències d'Atenció Primària
• CUESB	Centre d'Urgències i Emergències Socials de Barcelona
• EAIA	Equip d'Atenció a la Infància i l'Adolescència
• EAP	Equip d'Assessorament i orientació Psicopedagògica
• GUB	Guàrdia Urbana de Barcelona
• ICD	Institut Català de les Dones
• IMSS	Institut Municipal de Serveis Socials
• LGTBI	Col·lectius de persones Lesbianes, Gais, Transsexuals, Bisexuals i Intersexuals
• OAVD	Oficina d'Atenció a la Víctima del Delicte
• PAPS	Programa d'Activitats Preventives
• PIAD	Punts d'Informació i Atenció a les Dones
• RVD-BCN	Protocol de valoració del risc de violència contra la dona per part de la seva parella o exparella
• SAH	Servei d'Atenció a Homes
• SARA	Servei d'Atenció, Recuperació i Acollida
• SAS	Servei d'Atenció Socioeducativa d'ABITS
• SIAS	Sistemes d'Informació d'Acció Social
• SOJ	Servei d'Orientació Jurídica
• VM	Violència Masclista

SUMARI

1. INTRODUCCIÓ	8
1.1. INICIS I EVOLUCIÓ DEL CIRCUIT BARCELONA	9
1.2. ESTRUCTURA DEL PRESENT DOCUMENT	13
2. OBJECTIUS I METODOLOGIA	14
2.1. OBJECTIUS	15
2.2. PROCEDIMENT METODOLÒGIC	16
3. RESULTATS I CONCLUSIONS PRINCIPALS	21
3.1. IMPACTE	22
1. El Circuit Barcelona és un dels pioners i més antics de Catalunya	22
2. El Circuit va atendre l'any 2015 un 7% del total de casos estimats a la ciutat de Barcelona	23
3. El nombre de dones ateses pels serveis municipals ha augmentat progressivament	24
4. El Circuit s'ha centrat en l'abordatge de l'àmbit de la parella	25
5. La violència física s'aborda en major mesura que la violència psicològica	26
6. El Circuit Barcelona és pioner en l'atenció a la violència sexual de forma específica	27
7. Les entitats tenen un impacte significatiu en l'abordatge de la violència masclista	29
8. El Circuit cobreix l'atenció dels fills i filles, però presenta divergències en les perspectives d'abordatge	30
9. El Circuit és pioner en l'atenció d'homes que exerceixen violència masclista	31
10. El Circuit Barcelona ha començat a atendre de forma natural les violències masclistes i basades en el gènere que viuen les persones dels col·lectius LGTBI	32
3.2. PERTINENÇA	33
11. El Circuit Barcelona és reconegut pel desenvolupament d'eines, recerca i coneixement per millorar l'abordatge de la violència masclista	33
12. Davant la manca d'un model d'intervenció unificat entre els serveis, emergeixen diferents perspectives d'abordatge de la violència masclista	34
13. Malgrat que s'estan duent a terme un gran nombre d'actuacions preventives, no hi ha una estratègia unificada des del Circuit	35
14. Els Circuits Territorials són l'espai de treball en xarxa principal	36
15. Coexisteixen diverses estratègies de derivació i coordinació davant la manca de mecanismes i procediments estandaritzats per a tots els serveis del circuit	37

16. La manca d'un protocol d'actuació compartit per tots els serveis del Circuit aporta confusió en els rols i funcions de cada servei en l'abordatge de la violència masclista	38
17. El feble suport i la poca implicació institucionals impedeix el bon funcionament del Circuit	39
18. Les accions de recuperació i reparació dels efectes de la violència masclista són escasses.....	40
19. No hi ha un òrgan de decisió operatiu capaç de donar resposta a les necessitats	41
20. El Circuit no compta amb agents necessaris per a la coordinació institucional i tècnica.....	42
3.3. EFICÀCIA	43
21. El desplegament de l'eina RVD-BCN no s'ha acabat de consolidar	43
22. Els serveis no específics de VM són poc eficaços en la detecció.....	44
23. El Circuit presenta dificultats de detecció en diversos col·lectius específics de dones.....	45
24. L'atenció rebuda per les dones presenta diferències de qualitat en funció del servei	46
25. L'articulació del Circuit amb les entitats especialitzades no és operatiu	48
26. La confidencialitat de les dades apareix com un problema no resolt que dificulta la coordinació de casos.....	49
27. La Comissió Tècnica és poc operativa	50
28. Els Circuits Territorials no segueixen objectius i funcions comunes, cosa que dona lloc a una gran variabilitat en l'eficàcia de les seves actuacions en funció del districte	51
29. L'articulació entre la Comissió Tècnica i els Circuits Territorials és poc eficaça ...	53
30. L'articulació entre els Circuits Territorials i els serveis que hi participen es veu minvada quan no hi ha una persona de referència del servei que hi participi de forma constant i reconeguda	54
31. Tot i el volum de professionals amb coneixements en VM, la formació segueix sent valorada com a necessària	55
32. L'atenció integral no està garantida pel Circuit en els casos de dones amb problemàtiques múltiples	56
3.4. EFICIÈNCIA.....	57
33. Els dèficits de coordinació interinstitucional estan a la base dels principals problemes d'eficàcia i eficiència del Circuit.....	57
34. L'eficiència a llarg termini de les actuacions es troba compromesa per la inversió reduïda en actuacions de prevenció.....	58
35. La manca d'assignació d'hores de dedicació específica a les tasques del Circuit suposa diversos problemes d'eficàcia i eficiència	59

36. La manca d'un sistema unificat de registre i sistematització de dades implica diversos problemes d'eficàcia i eficiència.....	60
37. Les derivacions inapropiades entre els diferents recursos, a més de generar revictimització entre les usuàries, suposen un malbaratament de recursos econòmics significatiu	61
38. Les reunions poc operatives en el si del Circuit impliquen una gestió dels recursos ineficient	62

LÍNIES I PROPOSTES DE MILLORA.....63

1. Redefinir l'organigrama del Circuit Barcelona contra la violència masclista..	64
2. Reforçar el suport i la implicació institucional sobre el Circuit Barcelona	82
3. Designar persones referents a nivell territorial i a nivell dels diferents serveis.....	84
4. Articular el Circuit Barcelona amb les entitats professionalitzades.....	85
5. Redefinir la cobertura i les actuacions dirigides a diferents perfils i situacions no cobertes.....	87
6. Elaborar el Protocol d'actuació interprofessional del Circuit Barcelona contra la violència masclista.....	94
7. Definir estratègies integrals per a cadascun dels nivells	96
8. Ressituar el paper del RVD-BCN i reforçar-ne l'ús per part dels serveis del Circuit Barcelona.....	101
9. Millorar l'abordatge de les dones amb realitats d'especial complexitat	102
10. Millorar els sistemes de registre dels serveis i la sistematització de les dades compartides	104
11. Implementar un programa ampli de formació permanent dirigit als i les professionals	108

7

Àrea de Drets
de Ciutadania,
Participació i
Transparència

Consorci Sanitari
de Barcelona

Avaluació del Circuit
Barcelona contra la
Violència Masclista.
Document de resultats
i línies de millora

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES I DOCUMENTALS..... 109

INTRODUCCIÓ

1.1. Inicis i evolució del Circuit Barcelona

L'any 2001 es crea el Circuit Barcelona contra la violència vers les dones (CVM-BCN) en un context en què el desplegament de polítiques per a l'abordatge de la violència vers les dones era encara incipient, mentre creixia la pressió del moviment de dones i de la ciutadania per donar-hi resposta. El Circuit neix del convenciment que no hi ha cap resposta eficient si no se'n fa un abordatge integral i multidisciplinari, la qual cosa fa necessària la cooperació interinstitucional. Així, es crea amb el col·laborat de l'Ajuntament de Barcelona i el Consorci Sanitari de Barcelona, mitjançant la Corporació Sanitària de Barcelona, com a una estratègia bàsica del pla d'actuació per fer front a la violència vers les dones a la ciutat de Barcelona.

Així, ja en el primer Pla operatiu contra la violència vers les dones 2001-2004 de l'Ajuntament de Barcelona, l'abordatge integral de la violència ocupa l'agenda política, i es posa l'accent en la necessitat de coordinació de serveis, programes i recursos per poder abordar eficaçment la violència contra les dones. El convenciment que cap recurs de forma aïllada no podrà donar mai els mateixos resultats positius que s'obtenen a través de la coordinació i l'acció concertada va motivar que els diferents agents implicats es comprometessin a treballar per articular un circuit d'acció integrada enfront del greu problema de la violència masclista a Barcelona. Així doncs, el Circuit es planteja com una estratègia per avançar en els objectius següents:

- Incrementar la coordinació interprofessional com a element necessari per a la millora de l'atenció a les dones que viuen o han viscut violència masclista i llurs fills i filles.
- Promoure la prevenció de la violència a través d'actuacions i propostes proactives que evitin la perpetuació de les causes i manifestacions de violència.
- Evitar la victimització secundària, a través de mecanismes de coordinació entre els diferents serveis i facilitant als i les professionals una formació específica sobre la violència masclista que permeti millorar el model d'intervenció integral.
- Avançar i innovar a partir de l'anàlisi i la reflexió sobre els projectes i les pràctiques d'atenció i prevenció que s'estan desenvolupant per millorar els models d'intervenció, adequar els serveis als nous escenaris i plantejar línies d'intervenció futures.

Es tractava d'establir un sistema articulat de treball en xarxa en què cada agent implicat tingués unes funcions específiques, però a la vegada interconnectades i complementàries a les funcions dels altres agents, sempre amb la finalitat d'aconseguir més eficàcia i una millor atenció a les dones en situacions de violència.

Aquest sistema parteix d'un circuit integral en què participen agents de diversos àmbits (salut, serveis socials, justícia, policia, fiscalia...) i que permet identificar quins recursos hi ha, què cal fer en cada cas, quines competències té cadascú, quin procediment o protocol de treball té cada servei i de quina manera col·labora en el marc d'un sistema comú. En aquest context, la participació es reconeix com la implicació compromesa de tots els agents socials, cadascun dels quals actua des de les seves competències i assumeix la cooperació com a forma d'acció coordinada

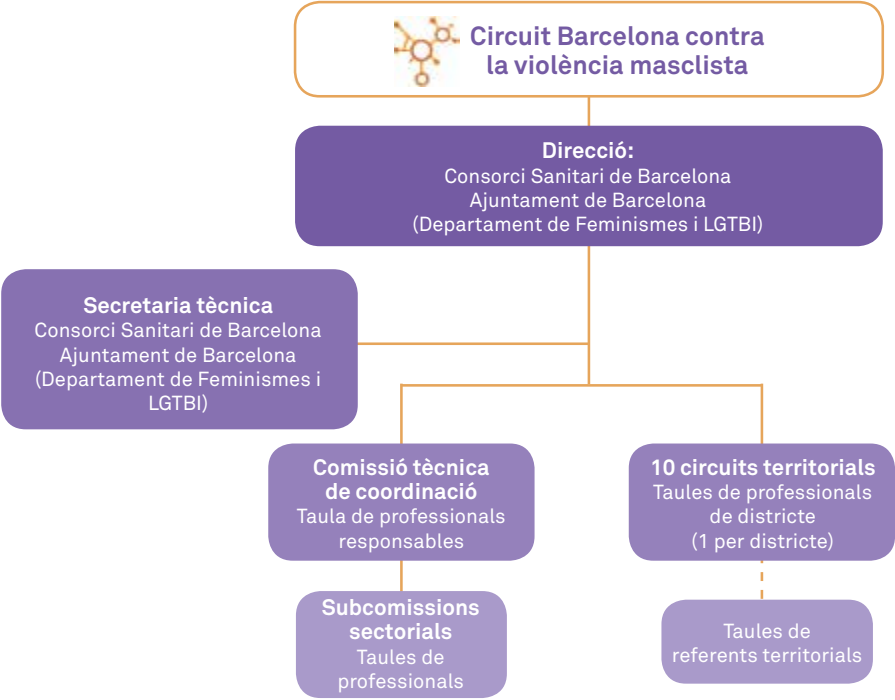
entre agents, per tal d'assolir unes fites comunes. La coresponsabilitat i el treball en xarxa amb altres entitats implicades en la resolució de problemes comuns implica activament cadascuna de les organitzacions compromeses i actua com a revulsiu i motor de canvis interns a través de la cooperació professional i l'intercanvi d'expertesa.

L'impuls de la iniciativa del Circuit Barcelona contra la Violència vers les Dones i el seu desenvolupament ha tingut un impacte multiplicador, paral·lel als canvis socials i del marc jurídic. L'aprovació de la Llei 5/2008, de 24 d'abril, del dret de les dones a eradicar la violència masclista, remarca les obligacions i les competències dels serveis públics en aquesta matèria, i valida les estratègies d'intervenció integral i actuació concertada.

Actualment, el Circuit Barcelona contra la violència vers les dones té l'estructura següent (Ballesteros i Sánchez, 2009):

- Una Direcció Tècnica col·laborada entre el Consorci Sanitari de Barcelona i l'Ajuntament de Barcelona.
- Una Secretaria Tècnica, coordinada conjuntament pel Consorci Sanitari de Barcelona i el Departament de Feminismes i LGTBI de l'Ajuntament de Barcelona.
- Una Comissió Tècnica de Coordinació en què participen representants de totes les institucions implicades en l'abordatge de la violència masclista a Barcelona (serveis específics de violència masclista, serveis sanitaris, serveis socials, recursos de justícia i seguretat i referents dels Circuits Territorials).
- Circuits Territorials que conformen els 10 circuits d'àmbit de districte, en què participen pels volts de 25 persones en representació dels serveis corresponents al territori.
- Un equip de professionals que fan la funció de "referents territorials" (com a mínim un representant del sistema de salut i un altre de l'Ajuntament per cada districte), que representen els diferents circuits i que cal reconèixer com a agents per a la dinamització i la coordinació de la xarxa en cada territori.
- En cadascun dels territoris, hi ha una xarxa de persones professionals motivades i compromeses, amb voluntat de col·laboració per assolir un objectiu comú. Actualment es tracta d'una xarxa de més de quatre-centes persones, que treballen des de diferents serveis i que col·laboren per coordinar les seves actuacions, analitzar l'evolució de la realitat i la resposta dels serveis, compartir bones pràctiques i fer propostes de millora.

L'esquema següent il·lustra aquesta estructura:

11

Àrea de Drets de Ciutadania, Participació i Transparència
Consorci Sanitari de Barcelona

Avaluació del Circuit Barcelona contra la Violència Masclista.
Document de resultats i línies de millora

Actualment, les institucions i els recursos implicats en el Circuit Barcelona són els següents:

Institució	Organisme/ àrea/ departament	Tipologia de servei
Ajuntament de Barcelona	Regidoria de Cicle de Vida, Feminismes i LGTBI	PIAD
		SAH
		SAS (ABITS)
		SARA
		CMAU-VM
	Institut Municipal de Serveis Socials de Barcelona	CSS
	Àrea de Drets Socials	EAIA
		CUESB
	Direcció de serveis de prevenció	Guàrdia Urbana
	Direcció de Serveis a les persones i territoris	Tècnics/ques de Dona

Institució	Organisme/ àrea/ departament	Tipologia de servei
Consortis [Ajuntament de Barcelona i Generalitat de Catalunya]	Consorti Sanitari de Barcelona ¹	Hospitals
		CAP
		CUAP
		CSMA/CSMIJ
		CAS
		ASSIR
		SEM
	Consorti de Serveis Socials de Barcelona	Pisos pont
		Pisos per a treballadores sexuals
		Casa d'acollida
Generalitat de Catalunya	Consorti d'Educació de Barcelona	EAP
	Institut Català de les Dones	Oficina de l'ICD
		Telèfon 900
	Departament de Justícia	OAVD
		SOJ
Govern espanyol	Departament d'Interior	Cos dels Mossos d'Esquadra - GAV
	Delegació del Govern a Catalunya	Unidad de coordinación contra la violencia sobre la mujer

1 S'inclou aquí l'Agència de Salut Pública de Barcelona (ASPB).

Nota informativa: En el present document es fa una distinció entre les tipologies de serveis següents:

- **Serveis específics de VM:** es tracta d'aquells serveis que tenen per objectiu principal i prioritari l'abordatge de la violència masclista, ja sigui des de l'atenció i recuperació de les dones que es troben en aquesta situació, des de l'atenció als homes que han exercit violència o bé des de la prevenció, identificació i detecció d'aquest tipus de situacions.
 - › Formen part d'aquesta tipologia els serveis següents: PIAD, SAH, SARA, CMAU-VM, pisos pont, casa d'acollida, Oficina de l'ICD, telèfon 900, OAVD, GAV (Cos dels Mossos d'Esquadra).
- **Serveis no específics de VM:** s'inclouen aquí tota la resta de serveis públics, ja siguin de caràcter generalista o especialitzat en altres àmbits concrets, que inclouen l'abordatge de la violència masclista dins les funcions del servei, però no de forma única.
 - › Formen part d'aquesta tipologia els serveis següents: SAS (ABITS), CSS, EAIA, CUESB, Guàrdia Urbana, hospitals, CAP, CUAP, CSMA/CSMIJ, CAS, ASSIR, SEM, pisos per a treballadores sexuals, EAP, SOJ.

1.2. Estructura del present document

El present document és un resum executiu que conté els resultats i les conclusions principals de l'avaluació, per una banda, i algunes línies estratègiques de millora, per una altra.

El document ve acompanyat d'un document major: **Anàlisi descriptiva de l'avaluació del Circuit Barcelona contra la violència masclista**. Aquest document conté l'anàlisi creuada de les dades qualitatives i quantitatives aixecades i sistematitzades per a la present avaluació. Es tracta del document analític mare, i és a partir d'aquest document mare que s'extreuen el conjunt de resultats i conclusions sintètiques que conformen el document que ara ens ocupa.

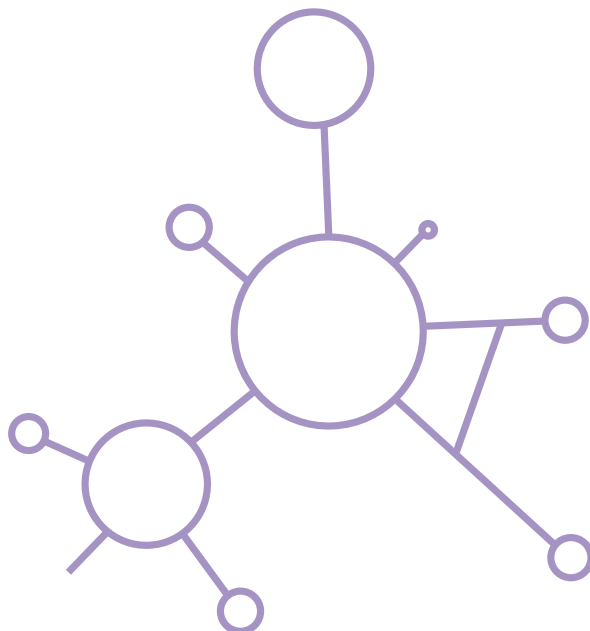
L'estructura del present document és la següent:

- 1. Resultats i conclusions principals.** Hi ha 38 conclusions distribuïdes entre les quatre dimensions d'anàlisi que han guiat la present avaluació: impacte, pertinença, eficàcia i eficiència.
- 2. Línies estratègiques de millora.** Es presenten 11 línies estratègiques, subdividides en 29 propostes específiques.

13

Àrea de Drets
de Ciutadania,
Participació i
Transparència
Consorci Sanitari
de Barcelona

Avaluació del Circuit
Barcelona contra la
Violència Masclista.
Document de resultats
i línies de millora

OBJECTIUS I METODOLOGIA

2.1. Objectius

Objectiu general

- Realitzar una avaluació del Circuit Barcelona contra la violència masclista a fi de poder desenvolupar propostes de millora de la xarxa.

Objectius específics

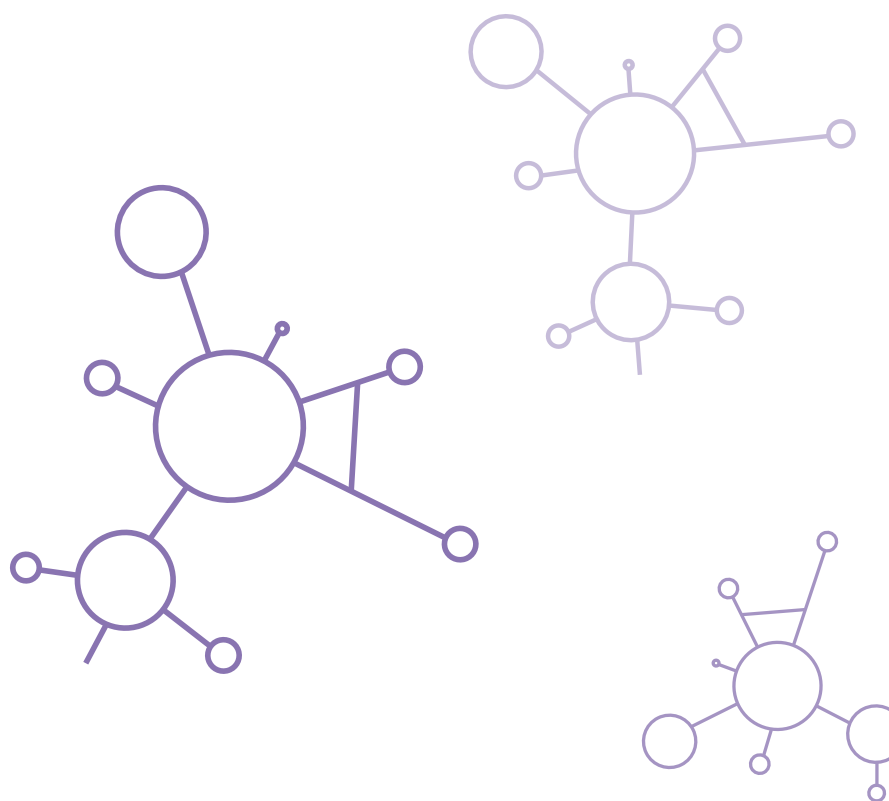
- Desenvolupar propostes de millora en relació amb l'organització i estructura del Circuit, així com els processos de coordinació i relació entre serveis, per tal d'oferir una atenció integral i de qualitat a les dones que es troben en situació de violència masclista, així com als infants i adolescents. Avaluar el funcionament del Circuit en relació amb l'eficàcia de la coordinació entre els serveis, l'impacte del Circuit vers la tasca dels serveis en l'abordatge de la violència masclista i la relació entre cadascun dels serveis que componen la xarxa.

15

Àrea de Drets
de Ciutadania,
Participació i
Transparència

Consorci Sanitari
de Barcelona

Avaluació del Circuit
Barcelona contra la
Violència Masclista.
Document de resultats
i línies de millora

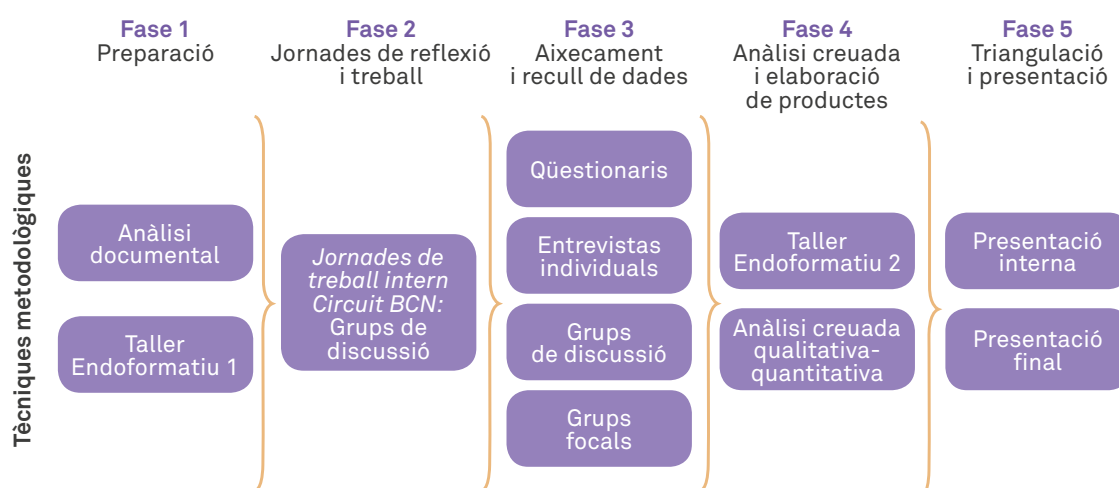
2.2. Procediment metodològic

La metodologia desplegada per realitzar la present avaluació del Circuit Barcelona contra la violència masclista² s'ha basat en la utilització de tècniques qualitatives i quantitatives, que han permès analitzar com s'està duent a terme l'abordatge de la violència masclista per part dels serveis i com s'estan coordinant i articulant a aquest efecte.

A banda de la consulta de dades secundàries, aquesta avaluació ha comptat amb un treball de camp molt ampli i amb l'aixecament de dades a partir de diverses tècniques:

- **Les tècniques qualitatives** (entrevistes individuals, grups de discussió i grups focals) han permès comprendre amb profunditat quins són els discursos i concepcions sobre la violència masclista i el seu abordatge per part dels i les professionals. Així mateix, han permès destriar les pràctiques reals que s'estan duent a terme, tant en els diferents nivells d'abordatge com en la coordinació.
- **Les tècniques quantitatives** (qüestionari) han estat utilitzades per posar de manifest el pes relatiu que tenen les pràctiques per cadascun dels serveis, així com per visualitzar les diferències més notables entre si.

L'esquema següent il·lustra les diferents fases en què s'ha estructurat el procediment metodològic de l'avaluació:

- **Anàlisi documental.** Principalment s'han analitzat els tipus de documents següents:

- › Informes i memòries dels diferents serveis municipals que participen de l'abordatge de la violència masclista.
- › Eines i materials elaborats pel mateix Circuit: *Protocol de valoració del risc de violència contra la dona per part de la seva parella o exparella (RVD-BCN) i Guia de recomanacions per a la detecció de violència masclista en homes.*
- › Eines, materials i protocols per a l'abordatge de la violència masclista elaborats per altres institucions com l'Ajuntament de Barcelona, la Generalitat de Catalunya, el Consorci de Serveis Socials de Barcelona i l'Institut Català de la Salut.
- › Mesures de govern de l'Ajuntament de Barcelona.
- › Actes de diferents espais de treball i documents interns facilitats per les institucions.
- › Enquestes sobre violència masclista.
- › Legislació.
- › Altres recerques i avaluacions en la matèria.

- **Tallers endoformatius (2).** L'objectiu del primer taller endoformatiu ha estat desenvolupar un exercici intern amb la Direcció i la Secretaria Tècnica del Circuit Barcelona, concretament amb l'equip de Regidoria i l'equip tècnic responsable del Departament de Feminismes i LGTBI. Aquest primer taller endoformatiu ha permès a l'equip consultor operativitzar els objectius d'avaluació, els criteris d'anàlisi i les preguntes d'avaluació. El segon taller endoformatiu, amb la Regidoria i el Consorci Sanitari de Barcelona, ha tingut per objectiu treballar sobre el present document per tal d'aprofundir en les línies estratègiques de millora presentades, valorant-ne la pertinença, la viabilitat i la prioritització.
- **Entrevistes individuals semiestructurades (16).** S'han dut a terme 16 entrevistes a les persones responsables de les institucions i serveis implicats, així com a persones participants a la Comissió Tècnica, que compten amb una perspectiva global sobre com actua el seu servei en l'abordatge de la violència masclista i sobre com funcionen els espais de coordinació. Les persones entrevistades formen part dels serveis i institucions següents:

- › Serveis que depenen del Departament de Feminismes i LGTBI: PIAD, SAH, SAS, SARA i CMAU-VM.
- › Institut Municipal de Serveis Socials: CSS.
- › Àrea de Drets Socials: Departament de Planificació i Processos i EAIA
- › Direcció de serveis de prevenció: Guàrdia Urbana de Barcelona.
- › Consorci Sanitari de Barcelona: Atenció a les Drogodependències de l'Agència de Salut Pública de Barcelona; ASSIR (ICS); direcció del Consorci Sanitari i referent del Circuit.
- › Consorci d'Educació de Barcelona: responsable del Consorci d'Educació de Barcelona i referent del Circuit.
- › Consorci de Serveis Socials de Barcelona: Servei d'Atenció a la Infància i a les Dones.

- › Departament d'Interior: Mossos d'Esquadra.
- › Departament de Justícia: Àrea de Reparació i Atenció a la Víctima (OAVD).

- **Grups de discussió amb professionals del Circuit Barcelona (10).** El 21 i 22 de gener de 2016 es van realitzar les jornades de treball intern amb diferents professionals que pertanyen al Circuit Barcelona contra la violència masclista. Es van reunir 40 persones de la Comissió Tècnica (que inclou referents territorials) i 20 persones de referència dels serveis seleccionades pels Circuits Territorials. La dinamització de la jornada va consistir en la realització de 10 grups de discussió heterogenis amb els i les professionals del Circuit. Es van abordar els 4 blocs de treball següents, cadascun dels quals va ser tractat per entre dos i tres grups:

- › BLOC 1: Intervenció amb dones en situació de violència masclista.
- › BLOC 2: Treball en xarxa i Circuits Territorials.
- › BLOC 3: Articulació Institucional i Comissió Tècnica.
- › BLOC 4: Abordatge integral de la violència masclista.

- **Grup de discussió amb entitats (1).** Les entitats del tercer sector han emergit des del plantejament d'aquesta avaluació com un agent ineludible. Per aquest motiu es va dur a terme un grup de discussió amb diferents entitats que treballen en l'abordatge de la violència masclista, amb l'objectiu de conèixer quines són les actuacions que estan duent a terme i quina és l'articulació que tenen amb el Circuit. Per a la present avaluació s'ha realitzat 1 grup de discussió amb la participació de les entitats següents:

- › TAMAIA
- › Acció contra la violència domèstica
- › Connexus
- › Fundació Surt
- › Genera
- › Hèlia Dones
- › EXIL
- › SIAD laboral de CCOO

- **Grups focals amb dones que han estat usuàries dels serveis del Circuit (2).** S'han fet dos grups focals amb dones usuàries o exusuàries dels serveis. L'objectiu ha estat poder conèixer l'experiència de les dones que han viscut situacions de violència masclista i que han estat ateses per diferents serveis del Circuit. Ha estat fonamental per detectar diferents percepcions, opinions i vivències en relació amb el funcionament del Circuit. Les dones que hi han participat tenen perfils molt diversos quant a:

- › Barri de residència
- › Situació familiar i persones a càrrec
- › Situació econòmica
- › Procedència
- › Accions judicials empreses
- › Serveis dels circuits en què han estat ateses

- **Qüestionari.** El qüestionari ha estat elaborat a partir dels indicadors clau predefinitos a partir de l'aixecament de dades qualitatives. L'objectiu és quantificar, dotar de significació estadística i trobar diferències significatives entre serveis sobre qüestions sorgides de l'aixecament de dades amb tècniques qualitatives. En aquest sentit, l'elaboració del qüestionari ha consistit a sistematitzar les qüestions que havien emergit a les entrevistes i grups de discussió i que s'han considerat més significatives.

El qüestionari s'ha adreçat a tots els centres de tots els serveis que conformen el Circuit³. En total s'han aconseguit les respostes de 168 centres d'un total de 193. A continuació s'indica el nombre de centres de cada servei que ha contestat el qüestionari: CAS (8), Casa d'acollida (1), CSMA (8), CSS (34), CUAP (7), CUESB (1), EAIA (8), CAP (42), EAP (1), GUB (9), hospitals (3), Mossos d'Esquadra (10), OAVD (1), Oficina de l'ICD (1), ASSIR (20), PIAD (11), Pisos pont (1), SAH (1), SARA (1) i SAS (1).

19

Àrea de Drets
de Ciutadania,
Participació i
Transparència
Consorci Sanitari
de Barcelona

Avaluació del Circuit
Barcelona contra la
Violència Masclista.
Document de resultats
i línies de millora

- **Nota metodològica:** L'administració i el seguiment dels qüestionaris ha trobat diversos problemes relacionats amb el propi funcionament intern dels serveis. D'una banda, en alguns casos el missatge institucional no ha arribat a la persona corresponent, atesa la rotació de professionals, que no sempre consta de forma actualitzada als organigrames i llistats de centres i persones responsables. D'altra banda, la saturació dels serveis per la pressió assistencial ha estat el motiu pel qual alguns centres no l'han respost.
- El treball de camp es va realitzar entre gener i maig de 2016.

³ Entenem per *servei* la tipologia de recurs (p. ex.: CAP) i per *centre*, les seus de cada servei a la ciutat de Barcelona (42 CAP).

Tècnica	Núm. de participants	Perfil de les persones participants
2 tallers endoformatius	7 persones	Direcció i secretaria tècnica del Circuit Barcelona. Equip de la Regidoria i del Departament de Feminismes i LGTBI de l'Ajuntament de Barcelona. Equip directiu del Consorci Sanitari de Barcelona.
16 entrevistes	20 persones	Persones responsables de les institucions i serveis del Circuit.
10 grups de discussió amb professionals del Circuit	60 persones	Professionals de les diferents institucions i serveis del Circuit.
1 grup de discussió amb entitats	8 persones	Professionals responsables d'entitats que treballen en violència masclista.
2 grups focals amb dones	12 dones	Dones que han estat usuàries dels serveis del Circuit.
Qüestionari	168 persones	Professionals referents en violència masclista dels serveis del Circuit.
TOTAL	275 persones⁴	

- 4 Algunes de les persones entrevistades i de les que han respost el qüestionari han participat també en els grups de discussió amb professionals del Circuit. Tot i que en alguns casos es pugui haver donat aquesta coincidència, les diferents tècniques emprades cercaven objectius i temàtiques diferents. Així, podem afirmar que s'han analitzat 275 fonts de dades primàries a partir del conjunt de tècniques desplegades.

RESULTATS I CONCLUSIONS PRINCIPALS

A continuació presentem un conjunt de trenta-vuit (38) conclusions relacionades amb les quatre dimensions d'anàlisi que han guiat la present avaluació: impacte, pertinença, eficàcia i eficiència.

3.1. Impacte

1. El Circuit Barcelona contra la violència masclista és un dels pioners i més antics de Catalunya

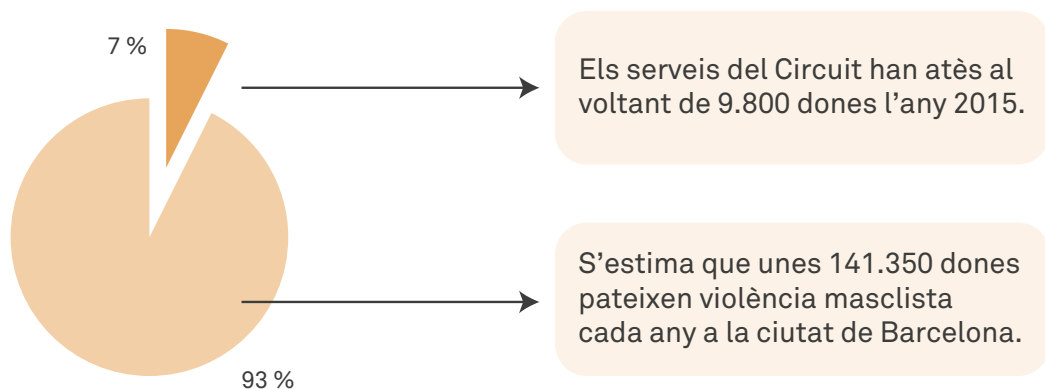
Enguany, el Circuit Barcelona contra la violència masclista compleix 15 anys des de la seva creació l'any 2001, essent un dels circuits per a l'abordatge de la violència vers les dones amb més trajectòria. La iniciativa fou pionera, en un moment en què pocs municipis catalans comptaven amb un circuit local d'abordatge de la violència vers les dones.

Així, la trajectòria del Circuit Barcelona destaca per les qualitats següents:

- **Perdurabilitat i consolidació en el temps:** el Circuit Barcelona ha estat capaç de mantenir-se actiu i en funcionament durant més de 15 anys consecutius, adaptant-se als canvis institucionals, legislatius i de creació de nous serveis públics durant els darrers temps.
- **Capacitat d'adequació i adaptació a la nova legislació:** el Circuit Barcelona ha viscut l'aprovació i implementació de dues lleis cabdals en l'abordatge de la violència vers les dones. Es tracta de la Llei orgànica 1/2004, de mesures de protecció integral contra la violència de gènere i la Llei 5/2008, del dret de les dones a eradicar la violència masclista. Aquest fet és especialment rellevant quant a l'articulació amb les noves mesures que posa a disposició la Llei orgànica 1/2004 i l'ampliació de la cobertura que suposa la definició de violència masclista segons la Llei 5/2008.
- **Implicació del cos professional i tècnic:** la continuïtat i la sostenibilitat del Circuit Barcelona al llarg dels darrers 15 anys ha estat possible gràcies a la implicació dels i les professionals dels diferents serveis que el conformen. La formació contínua, l'especialització i el grau de dedicació del cos professional i tècnic han contribuït notablement a oferir una atenció de qualitat.

2. El Circuit va atendre l'any 2015 9.800 dones que han viscut violència masclista a la ciutat de Barcelona

Gràfica 1. Casos atesos sobre total de casos estimats

23

Àrea de Drets
de Ciutadania,
Participació i
Transparència

Consorci Sanitari
de Barcelona

Avaluació del Circuit
Barcelona contra la
Violència Masclista.
Document de resultats
i línies de millora

Tot i atendre un bon gruix de casos de violència masclista (9.800 dones l'any 2015, aproximadament), el Circuit Barcelona tan sols arriba al 7 % de les dones entre 18 i 70 anys que s'estima que han viscut situacions de violència masclista en el darrer any. Segons l'*Avaluació de l'impacte social de la Llei 5/2008* (Alfama, 2012), es calcula que el 20,1 % de les dones entre 18 i 70 ha viscut violència masclista en els darrers 12 mesos.

Malgrat que aquestes dades puguin semblar alarmants, són coherents amb la proporció de dones ateses respecte del nombre de dones que s'estima que es troba en situació de violència masclista a la resta de municipis catalans. L'informe *Avaluació de la xarxa de SIAD de Catalunya* (Faura i Sol, 2015) conclou que entre el conjunt de SIAD de Catalunya s'arriba a atendre el 7 % de les dones que s'estima que estan en situació de violència, i el conjunt de la Xarxa d'Atenció i Recuperació Integral –que inclou també els SIAD– arriba a l'11 %.

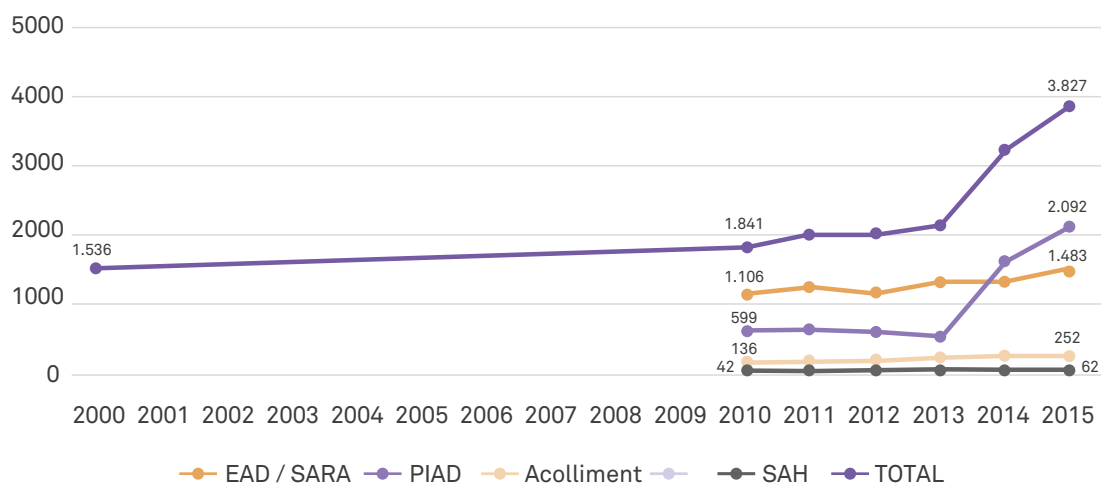
D'altra banda, les dades de persones ateses de què es disposa presenten un seguit de limitacions. En primer lloc, alguns serveis del Circuit Barcelona no registren de forma sistemàtica els casos de violència masclista i, per tant, no disposen d'aquestes dades. En segon lloc, alguns dels centres que participen al Circuit Barcelona no han respost el qüestionari, i entre els que sí que l'han respost n'hi ha que no han proporcionat aquestes dades.⁵ Per últim, cal tenir en compte la duplictat de les atencions registrades. És a dir, és probable que una mateixa dona hagi acudit a diversos serveis i que cada servei comptabilitzi aquella dona atesa dins els seus registres. Les dades proporcionades per cada servei són anònimes i, per tant, no han estat creuades ni filtrades, i no s'ha pogut destriar el volum de dones ateses des de diferents serveis que quedarien duplicades en el total de dones ateses.

⁵ En les respostes dels serveis següents, alguns centres no han aportat les dades de dones ateses: CSS, CAS, CUAP, EAIA i CME. Dels serveis següents, cap centre ha aportat les dades de dones ateses: CSMA, SAS, CUESB, EAP i GUB.

3. El nombre de dones ateses pels serveis municipals ha augmentat progressivament des dels inicis del Circuit

El nombre total de dones ateses per part dels serveis municipals específics en VM⁶ ha augmentat en gairebé un 250 % des de l'any 2000, moment en què es crea el Circuit. Així mateix, el Circuit compta actualment amb dos serveis municipals més dels que disposava en els seus inicis –el SAH i els 11 PIAD– i una gran aposta pel SARA –abans, EAD–, que ha vist créixer el volum de professionals i l'abast del servei.

Gràfica 2. Evolució núm. dones ateses als serveis municipals

Així, la tendència del Circuit des dels seus inicis fins al moment ha estat la d'augmentar progressivament el nombre de dones en situació de violència masclista ateses per part dels serveis municipals de la ciutat, duplicant en escreix el total de dones ateses l'any 2015 respecte de l'any 2000.

⁶ Dels serveis municipals no específics en VM però que també atenen a dones en aquesta situació (CSS i GUB) no se'n disposen les dades.

4. El Circuit s'ha centrat en l'abordatge de les situacions de violència masclista en l'àmbit de la parella, i està en procés d'incorporar la resta d'àmbits

Des dels seus inicis l'any 2001, el Circuit Barcelona ha viscut l'aprovació de la Llei orgànica 1/2004 i de la Llei 5/2008. Aquesta darrera ha aportat una ampliació significativa del concepte a través de la definició de la violència de masclista, dels seus àmbits i les seves formes. Així, el Circuit Barcelona ha seguit el recorregut marcat pel desenvolupament teòric i legislatiu, ampliant progressivament l'atenció de les situacions de violència de gènere –en l'àmbit de la parella– vers les situacions de violència masclista –afegint la resta d'àmbits–. Actualment, l'abordatge de la violència en l'àmbit de la parella és quelcom consolidat, mentre que l'abordatge de les violències en la resta d'àmbits està en procés de ser incorporat al Circuit.

25

Àrea de Drets de Ciutadania, Participació i Transparència

Consorci Sanitari de Barcelona

Avaluació del Circuit Barcelona contra la Violència Masclista. Document de resultats i línies de millora

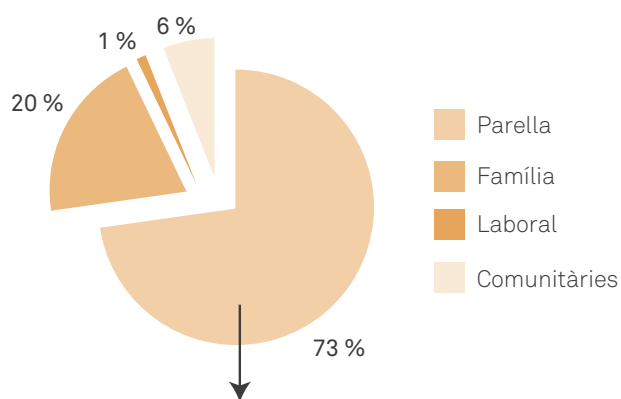
- **Àmbit de la parella:** suposa el 73 % dels casos atesos per violència masclista.
- **Àmbit familiar:** es detecten cada vegada més i són atesos per part de diversos serveis (20 %).
- **Àmbit laboral:** l'atenció és residual (1 %).
- **Violències comunitàries:** hi trobem grans diferències (6 %):

- › Les **dones víctimes de tràfic amb finalitats d'explotació sexual** són ateses per un circuit paral·lel, definit per la Taula interinstitucional de coordinació de tràfic de persones.

- › Els **matrimonis forçats (MF)** i la **mutilació genital femenina (MGF)** estan sent abordats parcialment pel Circuit. Hi ha iniciatives per a l'abordatge de la MGF en alguns barris de la ciutat. És el cas de

Nou Barris, que compta amb una Taula local de prevenció de la MGF, en què participen diferents professionals. Així mateix, també s'ha realitzat formació específica sobre MGF dirigida a professionals del Circuit.

Gràfica 3. Casos atesos per àmbit de violència masclista

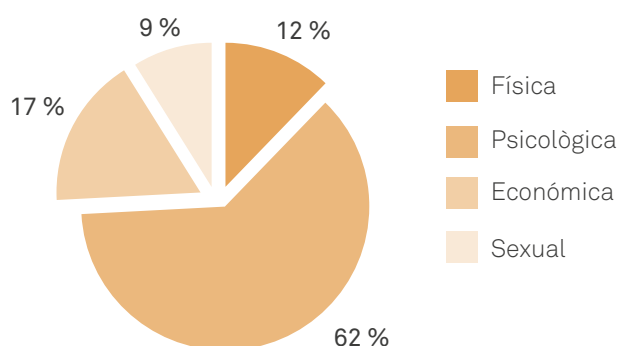

Tres de cada quatre casos atesos pels serveis del Circuit són de violència dins l'àmbit de la parella.

D'altra banda, la Regidoria de Feminismes i LGTBI està a l'espera del resultat de dos estudis diagnòstics sobre MF i MGF respectivament per estudiar les estratègies d'abordatge d'aquestes situacions i incorporar-les al Circuit Barcelona.

5. La violència física s'aborda en major mesura que la violència psicològica

Gràfica 4. Casos estimats per forma de violència masclista (dins la parella)

L'atenció de les violències psicològica i econòmica són significatives, però es detecten menys en relació amb els casos estimats (Ministerio de Sanidad, Servicios Sociales e Igualdad, 2015). Davant del 62 % de casos estimats de violència psicològica, el Circuit atén un 45 % dels casos. Així mateix, davant d'un 17 % de casos estimats de violència econòmica, el Circuit n'atén un 11 %. En canvi, la violència física és detectada amb més proporció. S'estimen un 12 % de casos de violència física, però al Circuit se n'atén un 34 %.

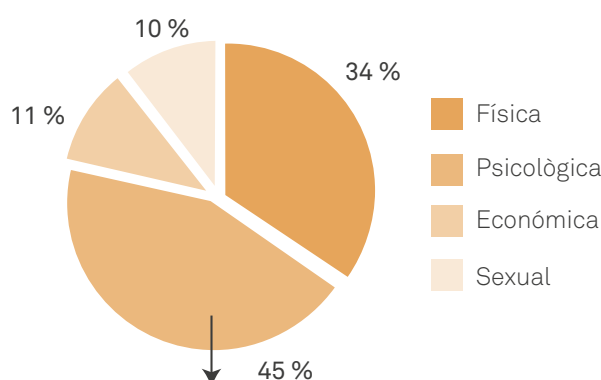
“Yo, antes, a mi entorno, a mi madre, a mis amigas, les decía: ‘¡Ojalá me hubiera pegado!’. Entonces, cuando uno te pega, ya estás; te pega y ya está reconocido. En cambio, el machaque, el acoso, las amenazas continuas, los gritos, los miedos... todo esto es tan difícil de demostrar... ¡Tan difícil! No te creen.” (GF1)

La violència física protagonitza la mirada professional en el Circuit:

- És la forma **més visible** de violència.
- Les actuacions dels serveis depenen de la **valoració del risc** que es fa de cada cas, on la presència de violència física és determinant.
- Els casos amb presència de violència física són els que permeten obtenir **proves legals** contundents, i per tant són els que prosperen més en els procediments judicials.

El Circuit no té prou capacitat per atendre el conjunt de casos de violència psicològica, en cas que es detectessin.

Gràfica 5. Casos atesos per forma de violència masclista (dins la parella)

- De les 9.800 dones ateses pel Circuit en el darrer any, un **45 % són ateses per violència psicològica** (4.050 dones).
- S'estima que unes **69.000 dones pateixen violència psicològica** cada any a la ciutat de Barcelona.

6. El Circuit Barcelona és pioner en l'atenció a la violència sexual de forma específica, malgrat que sigui un problema molt estès

La **violència sexual** és una forma de violència masclista molt estesa i invisibilitzada, i afecta les dones en totes les esferes de la seva vida. Les diferents enquestes⁷ sobre violència masclista ho indiquen així:

- **El 16,3 % de les dones residents a Barcelona** entre 18 i 70 anys han viscut alguna agressió sexista a l'espai públic en l'últim any (114.627 dones) segons l'Enquesta de Violència Masclista a Barcelona (Dep. d'Interior, 2010).
- **El 4,8 % de les dones residents a Barcelona** que treballen per compte d'altri han patit **assetjament sexual a la feina** en l'últim any (16.800 dones) segons l'Enquesta de Violència Masclista a Barcelona (Dep. d'Interior, 2010).
- **L'1,4 % de les dones** ha patit **violència sexual en la parella o exparella** en l'últim any (9.845 dones) segons la Macroencuesta de Violencia contra la Mujer (Ministerio de Sanidad, Servicios Sociales e Igualdad, 2015).

27

Àrea de Drets de Ciutadania, Participació i Transparència

Consorci Sanitari de Barcelona

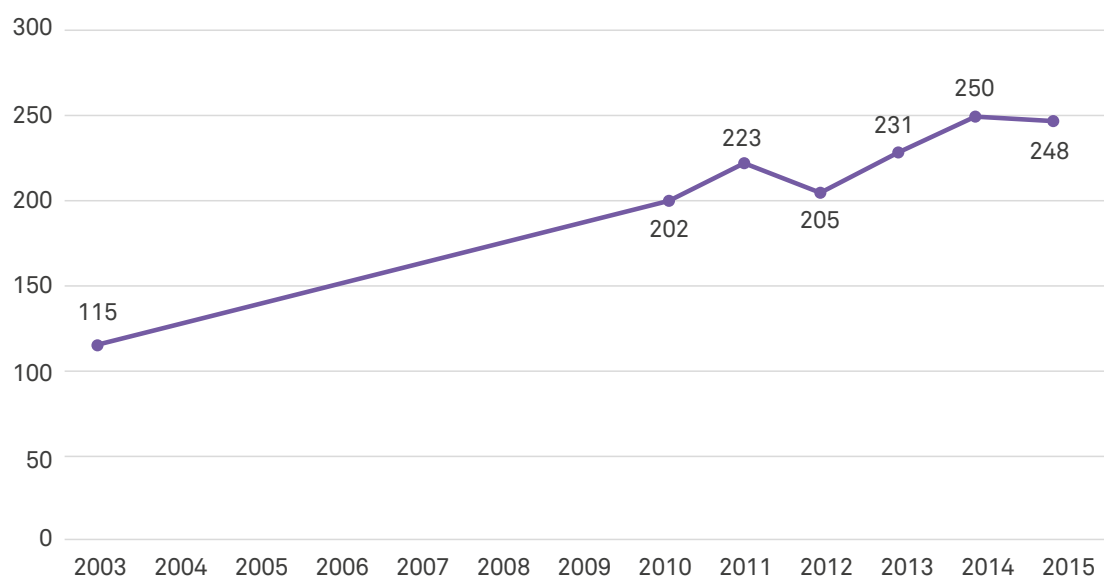
Avaluació del Circuit Barcelona contra la Violència Masclista. Document de resultats i línies de millora

El conjunt de serveis del Circuit Barcelona ha atès **418 casos de violència sexual** en el darrer any. Al voltant de la meitat dels casos han estat atesos per l'Hospital Clínic de Barcelona (248 persones ateses: 230 dones i 18 homes) i una cinquena part per l'OAVD (68 dones). Aquests casos es corresponen majoritàriament amb agressions sexuals en l'àmbit social o comunitari. La resta de casos es corresponen amb situacions de violència en l'àmbit de la parella o la família, molt més difícils de detectar, i són ateses per la majoria dels recursos del Circuit (SARA, pisos pont, PIAD, Oficina de l'ICD, CSS, casa d'acollida, ASSIR, hospitals, CAP i CAS).

⁷ Malgrat que les enquestes utilitzades fan referència a paràmetres diferents per definir els conceptes de *violència sexual*, *agressió sexual* i *agressió sexista*, són les úniques dades disponibles per donar compte de l'impacte que tenen aquestes situacions en els diferents àmbits de la vida de les dones. L'Enquesta de Violència Masclista de Catalunya inclou com a *agressió sexista en l'espai públic* les situacions següents: "Comentaris verbals o gestos ofensius; acostaments excessius i fregaments; seguiments; exhibicionismes sexuals; amenaces que han fet por i altres". Per *assetjament sexual a la feina* inclou: "Comentaris verbals o gestos ofensius; acostaments excessius, fregaments o tocaments indesitjats; missatges grollers en paper, ordinador o mòbil; insinuacions d'aconseguir millores a canvi de favors sexuals i amenaces si no s'acceptaven requeriments sexuals". Per últim, la Macroencuesta de Violencia contra la Mujer inclou com a *violència sexual per part de la parella o exparella* les situacions següents: "Le obligó a mantener relaciones sexuales cuando no quería; mantuvo relaciones sexuales sin desearlo por miedo de lo que podría hacer si se negaba; le obligó a realizar alguna otra práctica de tipo sexual que no deseaba o que le resultaba humillante; intentó obligarle a tener relaciones sexuales contra su voluntad, sujetándola o haciéndole daño sin conseguirlo".

En aquest sentit, el Circuit compta amb l'experiència de l'**Hospital Clínic de Barcelona**, que és pioner en l'abordatge de les agressions sexuals greus de forma específica des de l'any 1998.

Gràfica 6. Evolució núm. agressions sexuals ateses a l'Hospital Clínic

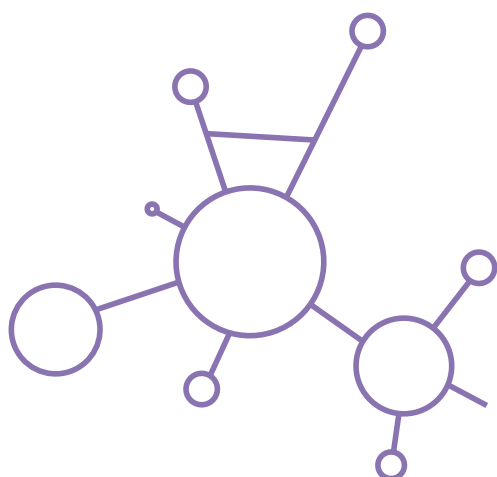

28

Àrea de Drets
de Ciutadania,
Participació i
Transparència

Consorci Sanitari
de Barcelona

Avaluació del Circuit
Barcelona contra la
Violència Masclista.
Document de resultats
i línies de millora

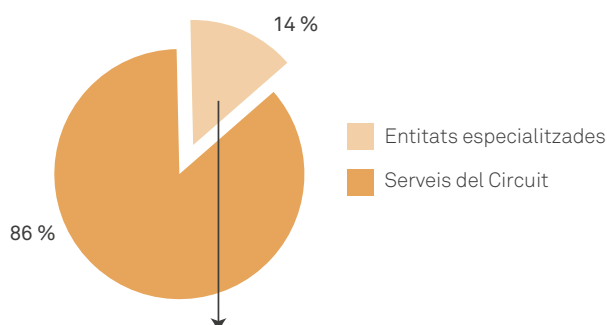
7. Les entitats tenen un impacte significatiu en l'abordatge de la violència masclista a la ciutat de Barcelona

A més, ofereixen una **atenció específica a les situacions més complexes**, que a vegades queden fora del Circuit.

Algunes entitats desenvolupen accions específiques que queden descobertes pel Circuit Barcelona o bé que tenen un abast reduït perquè hi ha pocs serveis específics en VM. Es tracta de les accions següents:

- Actuacions per a la recuperació a llarg termini (atenció psicoterapèutica individual o grupal), (13 entitats).
- Acompanyament presencial als processos judicials (1 entitat).
- Actuacions per a la inserció laboral de dones que han viscut violència masclista (2 entitats).
- Atenció psicològica i jurídica a dones que han viscut violència en l'àmbit laboral (1 entitat).

Gràfica 7. Abast de les entitats i els serveis del Circuit en l'abordatge de la violència masclista (%)

Les entitats especialitzades en violència masclista atenen un 14 % del total de casos (1.463 dones que han viscut situacions de violència masclista).

29

Àrea de Drets de Ciutadania, Participació i Transparència

Consorci Sanitari de Barcelona

Avaluació del Circuit Barcelona contra la Violència Masclista. Document de resultats i línies de millora

Així mateix, hi ha entitats que s'han especialitzat en l'atenció a dones en situació de violència masclista que alhora presenten altres necessitats. Es tracta de perfils que també són atesos pel Circuit Barcelona i d'una atenció que pot ser reforçada per la intervenció d'entitats especialitzades: Atenció especialitzada i interseccional a dones migrades (2 entitats).

Sobre la referència a les entitats veure l'apartat de metodologia.

8. El Circuit cobreix l'atenció dels fills i filles, però presenta divergències en les perspectives d'abordatge

Dels centres que atenen a persones menors d'edat, el 59 % dels centres afirma **que detecta fills i filles** de dones en situació de violència masclista, el 50 % afirma que fa **atenció i tractament** i el 27 % diu que intervé en la seva recuperació. Del total de centres que afirmen haver detectat violència masclista a través dels fills i filles, desenvolupen les accions següents:

- La majoria (78 %) deriva el cas a recursos especialitzats d'atenció a la infància (CDIAP, EAIA, EAP, SARA, pediatria, CSMIJ, UFAM i entitats especialitzades).
- El 68 % contacta amb la mare; principalment CSS, EAIA, SARA, Mossos d'Esquadra i OAVD.
- El 75 % fa seguiment de la situació de forma majoritària; especialment els serveis que atenen menors [CAP, ASSIR, CSS, EAIA i SARA].
- El 53 % posa en coneixement els òrgans judicials. Ho fan més freqüentment el SARA, la GUB, Mossos d'Esquadra i l'OAVD.

El problema principal en la detecció de violència masclista amb infants es dona en els centres educatius (escoles i instituts), que no compten amb protocols de detecció i atenció específics.

“Bueno, en la escuela no había manera, no había manera. Mi hija vivía terrores nocturnos. [...] Y yo en el colegio venga a decir, y ¡venga a decir! Y la profesora se negaba: ‘La niña está perfecta. La niña está fantástica.’” (GF1)

L'atenció a fills i filles presenta una forta tensió entre perspectives d'abordatge contraposades: d'una banda es pot fer prevaldre els drets dels i les menors i desplaçar les mares i la problemàtica de violència masclista; o bé, d'altra banda, es pot treballar amb els fills i les filles dins el procés de recuperació de la mare.

“Hi ha dificultat en encaixar els drets del nen i els drets de la dona; encaixar això no coincideix en el temps. L'EAIA posa l'accent en el nen i els serveis de dona, en la dona; es fa difícil l'encaix de les diferents mirades”. (E10)

9. El Circuit és pioner en l'atenció d'homes que exerceixen violència masclista

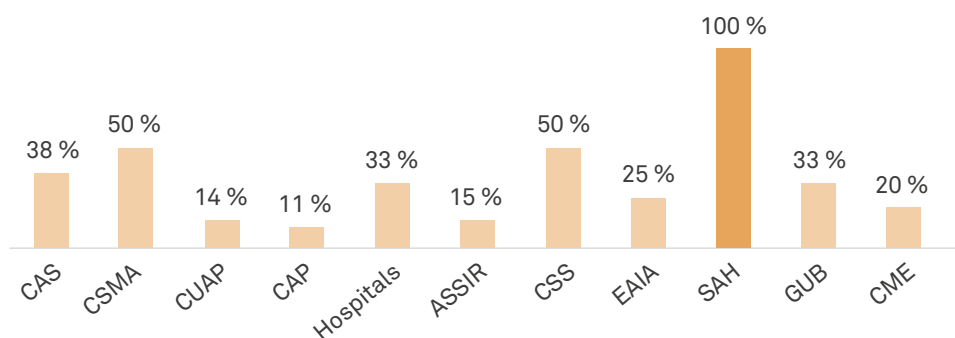
- El Circuit Barcelona és el primer en incorporar l'atenció especialitzada a homes que han exercit violència masclista a través del Servei municipal d'Atenció a Homes (SAH).
- El SAH és el servei de referència en l'atenció a homes que exerceixen violència masclista, tot i que només atén casos de violència en l'àmbit de la parella. El nombre de casos atesos pel SAH pràcticament s'ha doblat des de l'any 2012, arribant als 190 homes atesos durant el 2015.
- L'Àrea de Mesures Penals Alternatives de la Direcció General d'Execució Penal a la Comunitat i Justícia Juvenil és el recurs encarregat de les mesures penals alternatives per als homes que han rebut sentència condemnatòria per violència domèstica o de gènere.
- Altres serveis no específics de VM també atenen homes que exerceixen violència masclista. Els que ho fan més freqüentment són el CAS, el CSMA i el CSS.

31

Àrea de Drets de Ciutadania, Participació i Transparència
Consorci Sanitari de Barcelona

Avaluació del Circuit Barcelona contra la Violència Masclista.
Document de resultats i línies de millora

Gràfica 8. Serveis que atenen a homes que exerceixen violència masclista

Els homes representen un 2 % de les persones ateses pel Circuit.

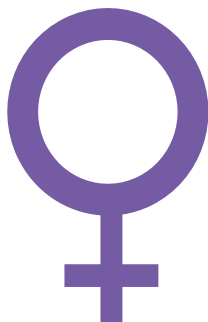
10. El Circuit Barcelona ha començat a atendre de forma natural les violències masclistes i basades en el gènere que viuen les persones dels col·lectius LGTBI

Les situacions de violència en l'àmbit de la parella viscudes per persones dels col·lectius LGTBI no estan cobertes formalment per cap circuit institucional ni per cap legislació vigent. Tanmateix, el servei SARA Jove ha estat pioner en l'atenció a persones menors d'edat que pateixen situacions de violència masclista i basades en el gènere, també per raó d'orientació sexual i identitat de gènere.

Més enllà d'aquesta experiència pionera, les discriminacions per raó d'orientació sexual i identitat de gènere (homofòbia, bifòbia i transfòbia) s'atenen des de l'Oficina per la No Discriminació de l'Ajuntament de Barcelona i des de la Fiscalia especial de delictes d'odi i discriminació de Catalunya. Però les situacions de violència en l'àmbit de la parella que pateixen les persones dels col·lectius LGTBI no compten amb cap cobertura legal ni circuit institucional per al seu abordatge a la ciutat de Barcelona ni a Catalunya.

- La violència en l'àmbit de la parella entre dones i persones del col·lectiu LGTBI resten fora del circuit formal, tot i que poden ser ateses ocasionalment per alguns serveis.
- Les dones i les persones d'aquests col·lectius són ateses principalment per entitats especialitzades del tercer sector.

Llei 5/2008, de 24 d'abril, del dret de les dones a eradicar la violència masclista.

Llei 11/2014, de 10 d'octubre, per a garantir els drets de lesbianes, gais, bisexuals, transgènere i intersexuals i per a eradicar l'homofòbia, la bifòbia i la transfòbia.

Cap de les dues lleis no aborda ni cobreix les violències que les dones i les persones d'aquests col·lectius puguin sofrir en l'àmbit de la parella.

3.2. Pertinença

11. El Circuit Barcelona és reconegut pel desenvolupament d'eines, recerca i coneixement per millorar l'abordatge de la violència masclista

El Circuit Barcelona ha invertit en recerca i coneixement per elaborar eines que facilitin i millorin l'abordatge de les situacions de violència masclista, i compta amb el degut reconeixement. A partir de diferents subcomissions de treball i la implicació professional, tècnica i institucional, s'han publicat un seguit d'eines i materials que han esdevingut referents en la intervenció en violència masclista a Catalunya:

- *Guia de recomanacions per a la detecció de la violència masclista en homes* (Circuit Barcelona contra la violència vers les dones, 2013).
- *Protocol de valoració del risc de violència contra la dona per part de la seva parella o exparella: RVD-BCN* (Circuit Barcelona contra la violència vers les dones, 2011).
- *Prevenició de relacions abusives de parella: recomanacions i experiències* (Circuit Barcelona contra la violència vers les dones, 2010).

33

Àrea de Drets
de Ciutadania,
Participació i
Transparència
Consorci Sanitari
de Barcelona

Avaluació del Circuit
Barcelona contra la
Violència Masclista.
Document de resultats
i línies de millora

A més, altres institucions i administracions de Barcelona també han contribuït a l'elaboració de coneixement a través les publicacions següents:

- *Intervenció amb adolescents que viuen o que exerceixen relacions afectives-sexuals abusives o altres manifestacions de violència masclista* (Aj. de Barcelona i Consorci de Serveis Socials de Barcelona, 2015).
- *Recuperació de les dones en situació de violència masclista de parella. Descripció i instrumentació* (Roca et al., 2013).
- *Intervenció amb infants i adolescents en situació de violència masclista des del sistema públic de serveis socials de la ciutat de Barcelona* (Aj. de Barcelona i Consorci de Serveis Socials de Barcelona, 2012).

12. Davant la manca d'un model d'intervenció unificat entre els serveis, emergeixen diferents perspectives d'abordatge de la violència masclista

S'identifiquen diferents perspectives d'abordatge, contradictòries entre elles, i amb efectes oposats sobre la qualitat de l'atenció:

a) Segons la gestió dels temps de l'atenció:

- › **Perspectiva centrada en les dones.** Les necessitats de les usuàries regulen els temps de l'atenció.
- › **Perspectiva centrada en els serveis.** La dinàmica del servei marca els ritmes de l'atenció, independentment del procés de les dones.

“La majoria dels professionals tenim molta pressa per arreglar-ho tot, perquè és el volum que tenim també de feina. Llavors tenim una pressa... Jo parlo des de les treballadores socials, que som molt de la pressa immediata: ‘Vienes, denuncia, te arreglo y adiós’. I això ha de ser ràpid. I esclar, es veu que no, que això no va així.” (GD3a)

b) Segons l'accés a serveis específics de violència masclista:

- › **Perspectiva integral.** Aborda la violència masclista i tots els problemes que se'n deriven de forma integrada.
- › **Perspectiva fragmentada.** Aborda la violència masclista de forma aïllada a altres problemes, als quals la supedita.

“Yo, en la casa de acogida, yo no me siento bien. Porque yo, para mí, una mujer que vive una violencia y todo esto, tienes que tratarla normal. No tienes que tratarla que siente que es débil; tienes que mandarla y todo esto. [...] Tienes que hacerla sentir que ella es una persona normal. [...] Te hacen sentir como una niña pequeña, no como una mujer.” (GF1)

c) Segons el reconeixement de la capacitat d'agència de la dona:

- › **Perspectiva empoderadora.** Reconeix les capacitats de la dona i intenta potenciar-les per afavorir-ne la recuperació.
- › **Perspectiva victimitzadora.** Situa la dona com a incapaç en la presa de decisions i en l'assumpció de responsabilitats, potenciant-ne la vulnerabilitat.

13. Malgrat que s'estan duent a terme un gran nombre d'actuacions preventives, no hi ha una estratègia unificada des del Circuit

35

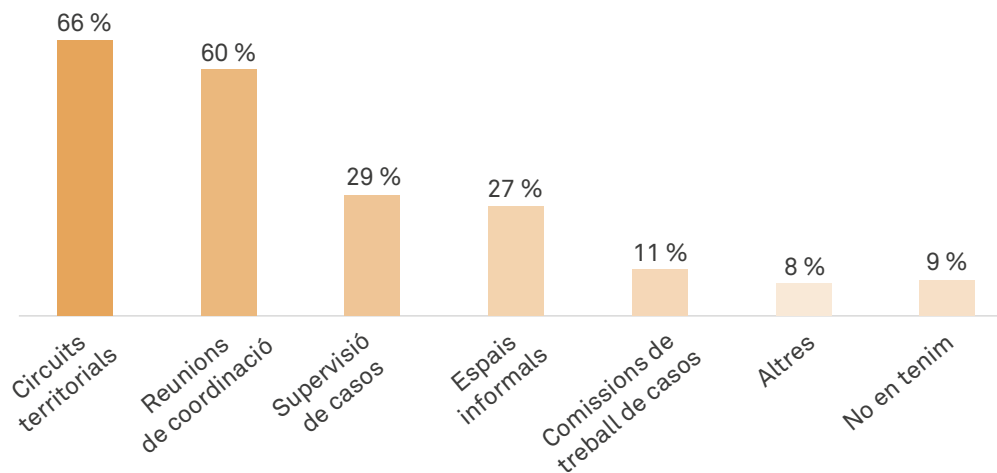
Àrea de Drets
de Ciutadania,
Participació i
Transparència
Consorci Sanitari
de Barcelona

Avaluació del Circuit
Barcelona contra la
Violència Masclista.
Document de resultats
i línies de millora

- L'Ajuntament de Barcelona lidera un **gran nombre d'accions de prevenció** que es duen a terme fonamentalment **de forma externalitzada**.
- El **48 % dels centres dels serveis duu a terme accions de prevenció pròpies**, com ara xerrades, tallers, campanyes de sensibilització o formacions. Aquest conjunt d'accions es duen a terme majoritàriament **de forma no coordinada**.
- L'única acció prevenció derivada d'una estratègia planificada i d'ampli abast és la **Xarxa d'escoles i instituts per la igualtat i la no-discriminació**, creada a partir d'una Mesura de Govern de l'Ajuntament de Barcelona (juliol, 2014) i que ha comptat, des de l'inici, amb un treball coordinat amb el Consorci d'Educació de Barcelona.

14. Els Circuits Territorials són l'espai de treball en xarxa principal en matèria de violència masclista

Gràfica 9. Amb quins mecanismes compteu per al treball en xarxa en WM? (%)

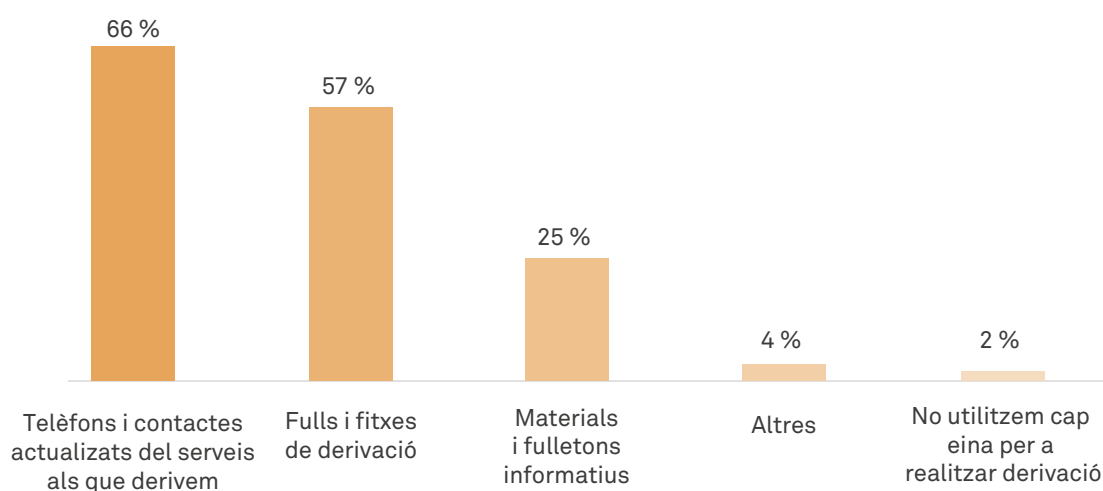

- El conjunt de professionals considera que el treball en xarxa és fonamental, i l'espai que el fa possible són els Circuits Territorials. Tot i així, els recursos sanitaris són els que manifesten amb més proporció no disposar d'espais per al treball en xarxa.
- El treball en xarxa és molt valorat perquè permet conèixer els i les professionals i els serveis implicats. Tanmateix, la manca d'una estructura ben definida i d'una metodologia compartida no permet desenvolupar estratègies de treball basades en la col·laboració entre professionals.

“Jo penso que el que s'hauria de veure i explicar a les organitzacions és el benefici que suposa fer treball en xarxa en el marc del Circuit Territorial. I el compromís de les organitzacions d'encaixar-ho dintre de l'organització laboral dels treballadors.” (GD4a)

15. Coexisteixen diverses estratègies de derivació i coordinació davant la manca de mecanismes i procediments estandarditzats per a tots els serveis del circuit

Gràfica 10. Habitualment, quines eines utilitzeu per a realitzar derivacions a altres serveis? (%)

37

Àrea de Drets de Ciutadania, Participació i Transparència

Consorci Sanitari de Barcelona

Avaluació del Circuit Barcelona contra la Violència Masclista. Document de resultats i línies de millora

- La manca de mecanismes i protocols estandarditzats per a la derivació i coordinació de casos permet la coexistència de diferents models de derivació:
 - › Hi ha una **tensió entre els models de derivacions passives** (derivacions indirectes, derivacions informatives i derivacions subliminals) i **els models de derivacions actives** (derivacions amb acompanyament i derivacions sense acompanyament).
 - › **Les expectatives atorgades en la derivació no s'acompleixen** i provoquen frustració i confusió als i les professionals. Per exemple, quan el servei al que es deriva no ofereix l'atenció esperada, quan la persona no pot accedir al recurs derivat o quan no es fa una devolució o coordinació posterior a la derivació.
- Les dificultats en la derivació **agreugen la revictimització que pateixen les dones**, el fet d'haver d'explicar experiències difícils que no volen recordar les fa patir.

“Yo es que creo que aquí estamos un poco fallando en la forma en como estamos derivando, ¿no? Si servicios sociales, si el SARA, si el SARA pasa a servicios sociales... Porque si hay dificultades en estas personas, en acceder a los sitios, esto ya es... Si yo, por ejemplo, tengo que derivar a una persona a servicios sociales, tengo que hacer con esa persona cuatro o cinco sesiones de concienciación para que vaya. Claro, esto es un trabajo espectacular. Para que vaya a un servicio, luego no te garantiza que vaya o no vaya. Entonces, claro, si de ese servicio luego va a ir al SARA, entonces se pierde.” (GD5a)

16. La manca d'un protocol d'actuació compartit per tots els serveis del Circuit aporta confusió en els rols i funcions de cada servei en l'abordatge de la violència masclista

“Podem anar incorporant gent al Circuit, però si no generem eines, també, d'ajut en les decisions, en diferents entorns assistencials que puguin contribuir perquè tots... No només els que formen part de la Comissió Tècnica i Territorial, sinó de tots els altres que també tenim i no marquem una mica millor les regles del joc i ho tenim tot una mica més estandarditzat... continuarem estant, bàsicament, igual.” (GD1b)

La manca d'un protocol i un diagrama de flux que unifiqui els rols, les funcions i els límits de cada servei en l'abordatge de la violència masclista genera certes disfuncions en el Circuit:

- **Es realitzen atencions i derivacions incorrectes**, ja que hi ha professionals que no coneixen els recursos de referència per a l'atenció i recuperació dels casos de violència masclista.
- **Es produeix una atenció fragmentada**, ja que els serveis no compten amb els mecanismes per un abordatge intersectorial i integral.
- **Es perpetua la victimització secundària**, ja que els serveis no compten amb mecanismes per a l'articulació entre serveis i institucions d'un abordatge coordinat.

“No queda clar, exactament, com funciona quan l'atenció, la detecció, tot això... Com coordinar-ho i com fer-ho quan t'hi trobes davant. [...] Moltes vegades ens arriba gent, demanant, que saben que hi ha una unitat o pregunten a la porta o perquè vénen derivades de l'oficina d'estrangeria i jo, esclar, els he de redirigir, però tampoc tinc a ningú a qui... Normalment ho faig a l'Oficina d'Atenció a la Víctima perquè és amb qui tinc més contacte... i amb qui sí que tenim uns protocols, clars, fets. Però hi ha vegades que potser hauria de derivar a un altre lloc. Tampoc tinc clar com funciona, ni a qui hauria jo de... que aquest circuit, jo crec que, tampoc, quan entres no et queda clar com es treballa, no? Jo ho desconec, exactament, com es fa això.” (GD1b)

17. El feble suport i la poca implicació institucionals impedeix el bon funcionament del Circuit en diferents aspectes

La manca de suport i implicació institucional tenen conseqüències en la definició d'estructures, espais i responsabilitats que garanteixin el bon funcionament del Circuit:

- **L'encàrrec institucional de participació al Circuit que reben els diferents serveis és feble.** La participació als diferents òrgans del Circuit no s'ha formalitzat en termes de tasques, hores i responsabilitats. No queda clar si és una tasca voluntària o bé si hi ha un mandat institucional. Les persones que hi participen sovint ho fan partint del seu interès i motivació personal, sense que reverteixi necessàriament sobre les institucions o serveis que hi són representats.
- **La capacitat del Circuit per implementar els acords establerts i fer-ne el seguiment és poc consistent.** Les persones que participen als òrgans del Circuit no veuen reconeguda aquesta funció dins el seu servei o institució, de manera que no tenen legitimitat per implementar els acords i les consignes establertes.
- **La coordinació dels casos i el treball en xarxa es veuen ressentits per la manca d'espais i temps definits a aquest efecte.** Quan la pressió assistencial estreny, els serveis prioritzen l'atenció davant la participació als òrgans del Circuit, reduint-ne la capacitat de planificació i articulació.

“Però veus que van fent, van fent, hi ha molta gent implicada, però que no té poder de decisió. Tothom s'implica des dels nivells de sota però veus que en els nivells superiors ja està bé, perquè hi ha els dels nivells inferiors, no? Però arribarà un moment que des de dalt hauran de prendre una decisió i hauran de prioritzar d'alguna manera i a partir d'aquí és quan podrem saber els recursos que es necessiten, que es necessita una certa gent per treballar amb seriositat.” (GD2a)

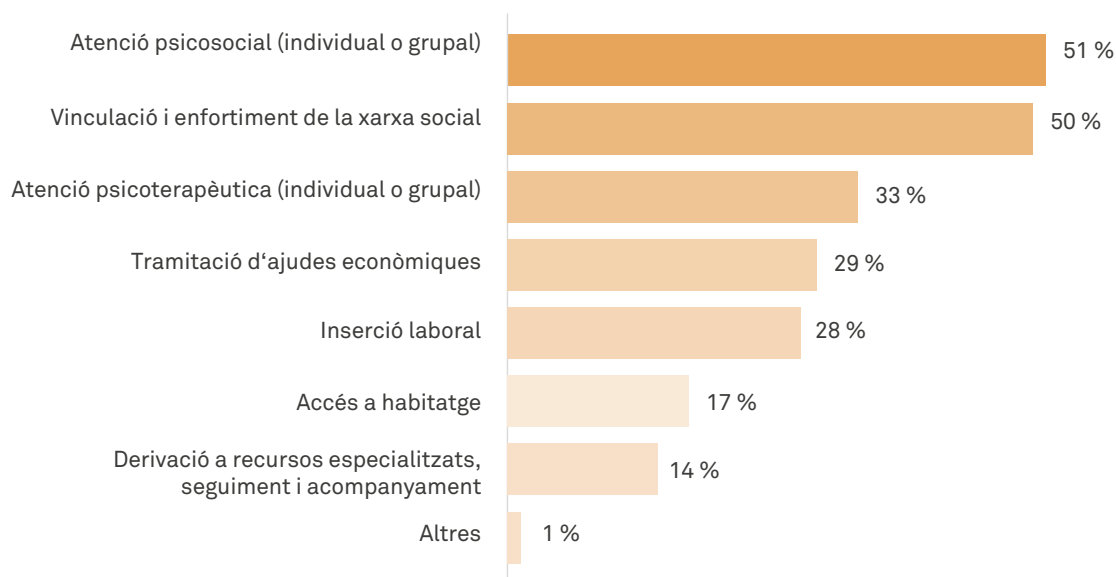
“O apostem per treballar amb violència masclista com un encàrrec que té l'organització... Però no des de la vessant voluntària.” (GD4a)

18. Les accions de recuperació i reparació dels efectes de la violència masclista són escasses en el si del Circuit

La intervenció en recuperació i reparació és la que presenta menys protagonisme entre els serveis que formen part del Circuit Barcelona, atès que tan sols un 31 % dels centres afirma desenvolupar accions en aquest sentit. D'altra banda, sobresurten dèficits en el desplegament de recursos que permetin l'emancipació de les dones.

“En mi caso, por ejemplo, una mujer que siempre ha estado encerrada, que no tiene experiencia en la vida, de trabajar y todo esto... Yo prefiero, en mi caso, en vez de darme esta ayuda, de darme una oportunidad de trabajar. Con lo que cobro en esta ayuda lo cobro en un trabajo para tener una experiencia.” (GF1)

Gràfica 11. Quines accions de recuperació i reparació de les situacions de VM empreneu al vostre servei (%)

- Les accions de recuperació se centren en l'atenció psicosocial (51 %) i l'enfortiment de la xarxa social (50 %), i són desenvolupades principalment pels serveis socials, sanitaris i específics de VM. Es tracta d'accions amb un **potencial de caràcter transformador**.
- Les accions de caire més instrumental –ajudes econòmiques (29 %), inserció laboral (28 %) i accés a l'habitatge (17 %)– són molt menys freqüents i són desenvolupades principalment pels centres de serveis socials. El seu caràcter transformador és menor, però tenen un **gran potencial emancipador**.
 - › La manca d'accions de caràcter instrumental deixa les **dones més vulnerables** –amb grans dificultats per accedir a una feina, ingressos propis, habitatge, etc.– **amb poques expectatives de recuperació**.

19. No hi ha un òrgan de decisió operatiu capaç de donar resposta a les necessitats del Circuit

Els diferents òrgans que conformen el Circuit **no compten amb una capacitat operativa ni de lideratge per oferir solucions als problemes i les disfuncions que puguin emergir en el Circuit**. Concretament, la Comissió Tècnica presenta quatre problemes principals:

- Inestabilitat de la participació a la Comissió Tècnica.
- Indefinició del rol, les funcions i les responsabilitats de les persones membres.
- Composició a partir de figures tècniques sense poder de decisió.
- Sectors d'intervenció i institucions que no hi són representades.

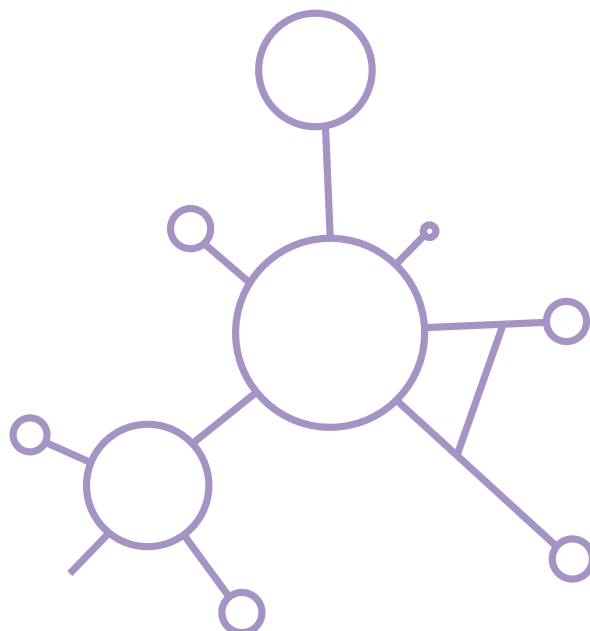
“Si l'objectiu és atendre millor i més ràpid els casos de violència, es necessita la cohesió dels serveis a través dels representats, unificar criteris i conèixer el dispositiu, saber quins són els rols de cadascú, quins i com són els protocols d'actuació, detectar coses que no han funcionat i revisar casos greus que han succeït.” (E1)

La manca d'òrgans capaços de prendre decisions i donar resposta a les necessitats del Circuit aporta una sensació d'indefinició, dispersió i desorientació als i les professionals que en formen part.

41

Àrea de Drets
de Ciutadania,
Participació i
Transparència
Consorci Sanitari
de Barcelona

Avaluació del Circuit
Barcelona contra la
Violència Masclista.
Document de resultats
i línies de millora

20. El Circuit no compta amb alguns agents necessaris per a la coordinació institucional i tècnica

Els més destacats d'aquests agents són:

Judicatura

“Una de les coses que noto més que manca en el Circuit és la intervenció de la part judicial. No intervé, no intervé i no tenim ningú referent en el Circuit que jo conegui. No hi ha cap intervenció.” (GD2a)

Sector educatiu

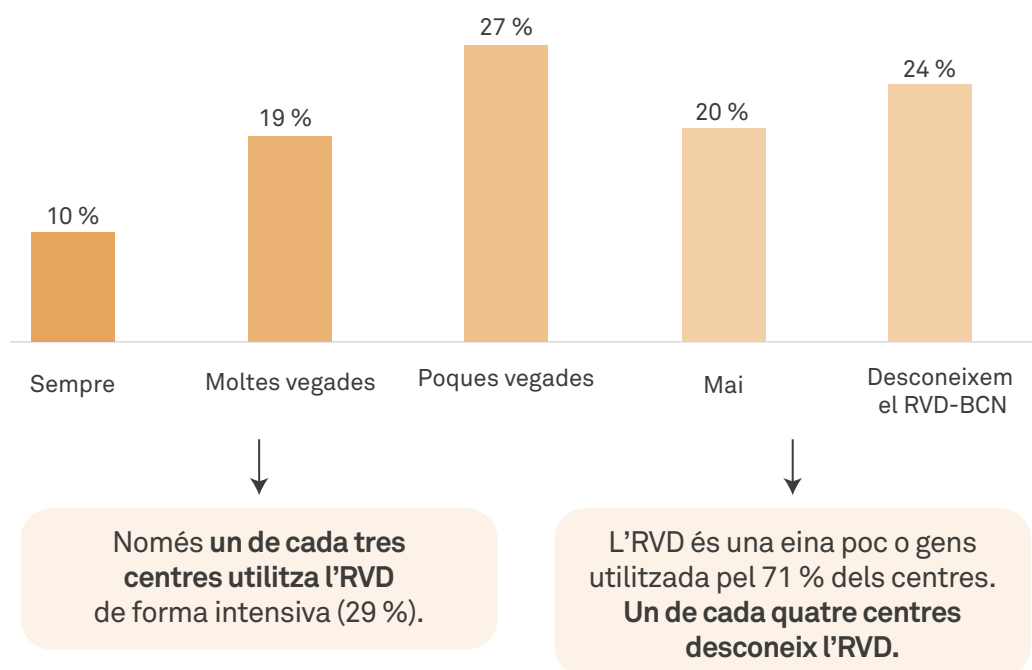
“Demanaven que educació hi fos. Per tant, ens hi han fet venir... Nosaltres no anem voluntaris enlloc, nosaltres tenim les nostres feines i... Llavors, jo estic al Circuit, però estic com en fals. Llavors, si hi ha un repte de futur que demano, que érem 5 persones d'ensenyament i ens preguntaven el nostre paper aquí: Quin és? En el Circuit.” (GD1b)

- Tot i la presència del Consorci d'Educació a la Comissió Tècnica, no queda clar quin és el seu paper ni si ha d'haver-hi altres representants del sector educatiu en els altres espais del Circuit.
- La participació de Judicatura és també controvertida. Malgrat que la seva presència sigui necessària, es tracta d'una competència estatal sobre la qual el Circuit no té capacitat d'interpel·lació.

3.3. Eficàcia

21. El desplegament de l'eina RVD-BCN no s'ha acabat de consolidar en la globalitat dels serveis del Circuit

Gràfica 12. Al vostre servei, utilitzeu el protocol de valoració del risc RVD-BCN (%)

43

Àrea de Drets de Ciutadania, Participació i Transparència

Consorci Sanitari de Barcelona

Avaluació del Circuit Barcelona contra la Violència Masclista. Document de resultats i línies de millora

- És una eina ben valorada pels serveis que l'utilitzen (3,6 sobre 5); amb excepció dels PIAD, que la valoren amb un 2,8.
- Els **serveis específics de VM** són els que més utilitzen aquesta eina. Mentre que els **recursos sanitaris i de seguretat** pràcticament no la fan servir. Molts professionals la confonen amb una eina de detecció.

22. Els serveis no específics de VM són poc eficaços en la detecció de casos de violència masclista

Els **serveis no específics d'abordatge de la violència masclista**⁸ tenen un paper estratègic en la detecció de casos, atès que atenen la població general, com ara els centres de serveis socials i els diferents recursos sanitaris. Alguns d'aquests serveis compten amb estratègies específiques per a la detecció, com ara preguntes de cribratge universal, tot i que no és un mecanisme estès entre tots els serveis.

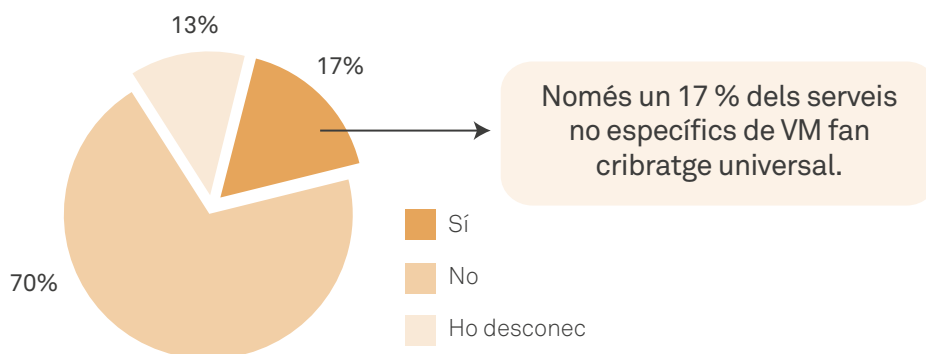
44

Àrea de Drets de Ciutadania, Participació i Transparència

Consorci Sanitari de Barcelona

Avaluació del Circuit Barcelona contra la Violència Masclista. Document de resultats i línies de millora

Gràfica 13. Centres de serveis generalistes que fan cribratge universal

“Sí, als serveis de salut on jo anava, era al metge de capçalera i li deies ‘Que tinc molta angoixa’ i et deia ‘Pren-te til·les’. I quan vaig descobrir el que em passava hi vaig anar i vaig demanar hora al metge del CAP, i li vaig dir ‘Mira, que em passava això, que no era qüestió de til·les’.” (GF2)

Les dificultats en la detecció per part d'aquests serveis es relacionen amb els motius següents:

- La pressió assistencial i la consegüent dificultat per crear vincle;
- la irregularitat en la utilització d'eines de detecció;
- la manca de perspectiva per veure els indicadors de la violència masclista i
- l'absència de protocols de detecció o la feble implementació que se'n fa.

“Jo des de Serveis Socials de Primària també hi estic d'acord. En un any he vist moltíssimes dones i m'estranya que d'aquestes X dones me n'hagin sortit tres o quatre amb tema de violència.” (GD1b)

23. El Circuit presenta dificultats de detecció de la violència masclista en diversos col·lectius específics de dones

La detecció de casos de violència masclista troba dificultats específiques en col·lectius de dones especialment marcats per la poca accessibilitat als serveis o bé per l'estigma que els és atribuït:

- **Noies adolescents.** La feblesa del seu vincle amb els serveis i la coexistència de la violència masclista amb altres problemàtiques típiques de l'adolescència dificulten la detecció.
- **Dones de classe social alta.** Hi ha dos trets diferencials que dificulten la detecció en aquestes dones:
 - › el fet de rebre assistència per part de sistemes privats de salut i el poc contacte amb els serveis públics;
 - › la por al rebuig social i carregar amb l'etiqueta de “dona maltractada” per part del seu entorn social, que impedeix visibilitzar la problemàtica.

“A les Corts, allí se cuida mucho el qué dirán los vecinos; es otra población. Llegan muy poco, y cuando llega una mujer está en una situación como muy antigua de violencia de machista. Así como en la Zona Franca vienen la madre, la tía y la hermana, ya te van dando información, hay como otra frescura”. (GD3a)

- **Dones estrangeres.** La relació que tenen amb els serveis es veu interferida per la seva situació administrativa així com per les possibles barreres idiomàtiques. D'altra banda, la identificació de la violència també es veu configurada per uns patrons culturals que no necessàriament els i les professionals dels serveis saben tractar.
- **Dones amb diversitat funcional.** Els prejudicis que operen sobre elles negant certs aspectes de les seves vides, com són les relacions afectives i sexuals, suposen dificultats específiques per a la detecció de possibles situacions de violència masclista.

45

Àrea de Drets
de Ciutadania,
Participació i
Transparència

Consorci Sanitari
de Barcelona

Avaluació del Circuit
Barcelona contra la
Violència Masclista.
Document de resultats
i línies de millora

24. L'atenció rebuda per les dones que entren al Circuit presenta diferències de qualitat en funció del servei

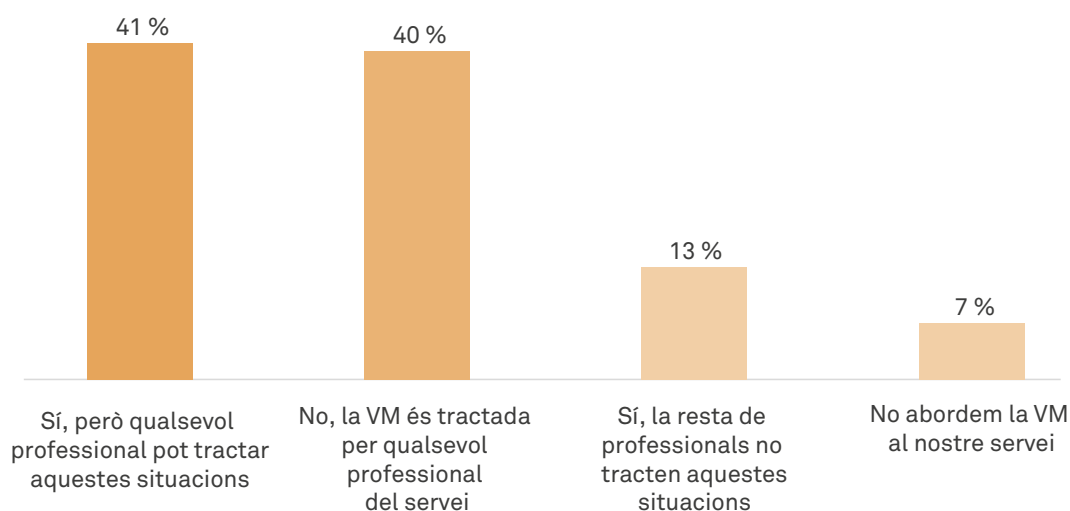
La qualitat de l'atenció es veu condicionada per:

- L'especialització i formació en violència masclista dels i les professionals (si el centre compta amb professionals formats en violència i amb perspectiva de gènere).
- Les perspectives d'abordatge de cada servei (perspectives d'abordatge fragmentades o integrals, diferents formes d'entendre la violència).
- Les dinàmiques de treball i organitzatives pròpies de cada servei (pressió assistencial, temps dedicat a l'atenció, etc.).

Així, la qualitat de l'atenció oferta depèn del servei al qual acudeixi la dona.

“Una altra cosa és que som molts. I si fem serveis socials som 500 professionals. Les coses no són perquè les haguem treballat un grup de treball, s’ha publicat i s’ha aprovat institucionalment. Són processos humans i, per tant, crear una cultura tècnica comuna requereix d’anys. En aquests processos, lògicament, perquè ho publiqués al dia següent i tothom diu: ‘Ai!’, però criteris de com detectar, com derivar, de com intervenir a nivell grupal, metodologia, etc. El ‘com’ és el que hem anat treballant.” (GD1b)

Gràfica 14. Compteu amb un/a o més professional/s de referència per a l'abordatge dels casos de VM dins el vostre servei? (%)

47

Àrea de Drets de Ciutadania, Participació i Transparència
Consorti Sanitari de Barcelona

Avaluació del Circuit Barcelona contra la Violència Masclista.
Document de resultats i línies de millora

- Aproximadament la meitat dels serveis compten amb professionals específics per a l'abordatge de la violència (54 %).
- En el 81 % dels centres, qualsevol professional pot tractar la violència masclista.
- Entre els serveis no específics de VM, els que compten amb professionals especialitzats amb més proporció són els hospitals, ASSIR, CAP i CME. En canvi, els que no compten amb professionals de referència i no garanteixen una atenció especialitzada són els CSMA, CUAP, CSS, CUESB, EAIA, GUB.

25. L'articulació del Circuit amb les entitats especialitzades en l'abordatge de la violència masclista no és operatiu

Hi ha una relació entre els serveis del Circuit i les entitats professionalitzades i especialitzades en l'abordatge de la violència masclista, tot i que és invisible. Alguns serveis deriven casos a les entitats especialitzades i viceversa, també algunes entitats han participat als Circuits Territorials de forma anecdòtica.

Tanmateix, aquesta relació resta oculta i genera un seguit de dificultats:

- **Es desconeix què ofereixen les entitats i aquestes desconeixen les funcions dels serveis del Circuit** en matèria de violència masclista. Així, les derivacions entre entitats i serveis poden ser poc efectives. Recentment s'ha iniciat una diagnosi sobre les diferents accions que ofereixen i realitzen les entitats que intervenen en violència masclista per tal de conèixer amb profunditat les línies d'intervenció i millorar la complementarietat que aquestes podrien oferir al Circuit en l'atenció a la violència masclista.
- **Les entitats especialitzades, a vegades, són percebudes com la competència.** Hi ha certes resistències a reconèixer-les com a agents vàlids i facilitar-ne l'entesa.
- **Es reclama l'expertesa de les entitats en taules de treball, jornades i formacions, però aquesta participació no sempre és reconeguda i remunerada.** Sovint, la participació als espais institucionals o taules de coordinació no és reconeguda econòmicament.

“És sentit comú, no? Hi ha una Administració pública saturada, hi ha entitats especialitzades, i no hi ha un bon traspàs. Llavors, què està passant aquí, no?” (GD6)

La manca de reconeixement mutu dificulta l'articulació entre les entitats i els serveis del Circuit, en lloc d'optimitzar els recursos existents.

26. La confidencialitat de les dades apareix com un problema no resolt que dificulta la coordinació de casos

Tot i que en el capítol 8 del “protocol marc per a una intervenció coordinada contra la violència masclista”, es descriu sobre la protecció de dades personals en els circuits territorials, la preservació de les dades de caràcter personal entra en conflicte amb la coordinació de casos i provoca disfuncions en el Circuit:

- La protecció de les dades de caràcter personal **és un dels problemes principals esmentats per a la coordinació de casos i el treball en xarxa**. No poder compartir les dades de caràcter personal és una limitació important.
- La persona es converteix en gestora del seu propi cas, ha de tramitar tota la documentació necessària i dur-la d'un servei a l'altre, cosa que genera un efecte revictimitzant.
- Els mecanismes legals per resoldre el problema de la confidencialitat hi són.

“A veure si els de dalt es posen d'acord i ens comenten què podem dir i què no podem dir... Ara, quan ens arriba una demanda d'informació, el primer que fem és enviar-ho a Serveis Jurídics i ells ens diuen el que podem o no podem dir.” (GD3b)

Tanmateix, aquests mecanismes no s'han desplegat en el marc del Circuit de Barcelona.

49

Àrea de Drets
de Ciutadania,
Participació i
Transparència
Consorci Sanitari
de Barcelona

Avaluació del Circuit
Barcelona contra la
Violència Masclista.
Document de resultats
i línies de millora

27. La Comissió Tècnica és poc operativa

Gràfica 15. Punts febles

Hi ha un seguit d'elements que dificulten l'operativitat i l'eficàcia de la Comissió Tècnica:

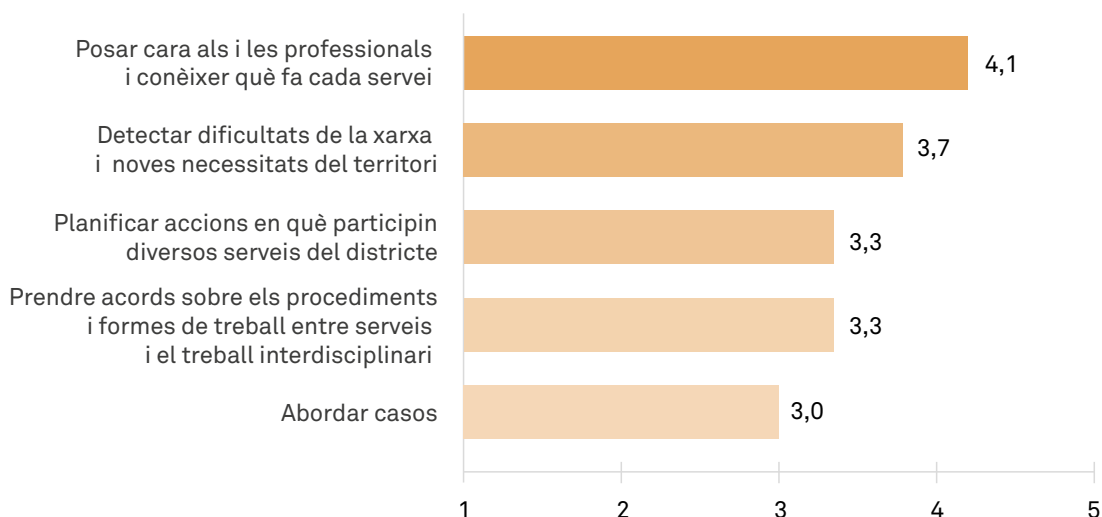
- És un òrgan que no facilita la presa de decisions. Les persones que en formen part són majoritàriament figures tècniques sense capacitat de decisió.
- No queda clar quin és el rol, les funcions i les responsabilitats de les persones membres. El traspàs d'informació de les accions realitzades per cada institució en matèria de violència masclista a la Comissió Tècnica, i a l'inrevés, es veu limitat. La capacitat per centralitzar i compartir aquesta informació és reduïda.
- L'objectiu de la mateixa comissió és confós. Les dinàmiques de treball són excessivament institucionals, se centren a informar i presentar accions, però hi ha poc marge per aprofundir en les necessitats i dificultats del Circuit.
- L'expansió de la Comissió Tècnica en el nombre de persones que hi participen dificulta una dinàmica operativa i resolutiva.
- No compta amb mecanismes per abordar les disfuncions del Circuit en l'abordatge de la violència masclista i donar-hi una resposta.

“El Circuito sirve para tener un poco de formación. Aprendes cosas que están pasando en la ciudad y no sabías, pero no sirve para planificar estrategias para abordar la violencia. Sirve para conocer servicios y recursos, para trabajar algún caso, pero sólo alguno, y a mí me gustaría trabajar muchos más casos.” (E16)

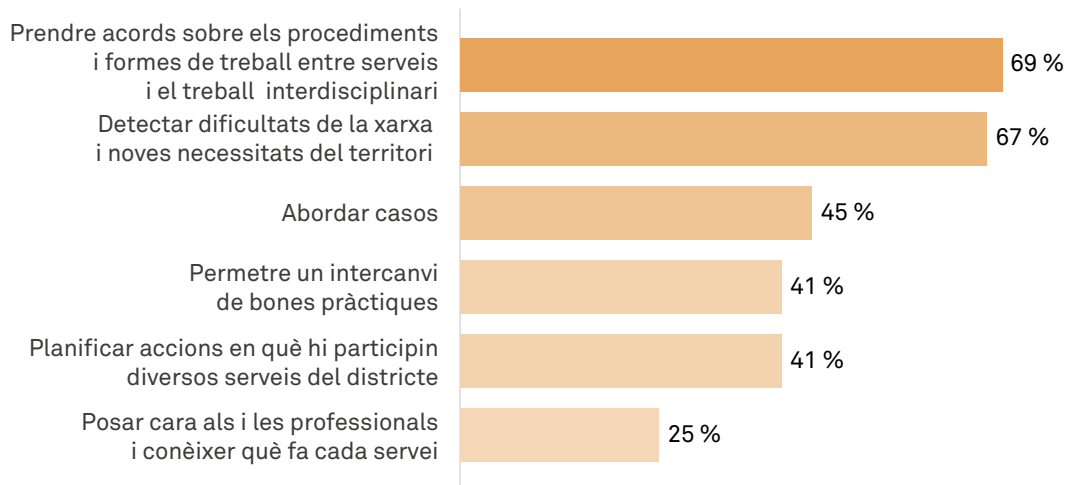
28. Els Circuits Territorials no segueixen objectius i funcions comunes, cosa que dóna lloc a una gran variabilitat en l'eficàcia de les seves actuacions en funció del districte

- **El funcionament habitual dels Circuits Territorials dista dels objectius** descrits en el paper. Alguns circuits han estat capaços de redefinir els seus objectius a partir de la iniciativa professional. Tanmateix, els Circuits Territorials que no han redefinit els seus objectius es troben estancats.
- **Hi ha una certa laxitud en la participació als Circuits Territorials.** La confusió en el mandat institucional deixa marge a la interpretació sobre la obligatorietat de participar-hi. El nombre de persones membres dels circuits pot variar entre 6 i 20, segons el districte.
- **Les persones referents territorials tenen un paper clau en el lideratge i el funcionament** dels Circuits Territorials, tot i que les responsabilitats associades a aquest rol són incertes.
- Els districtes que compten amb un Circuit poc eficaç es troben amb una **manca d'operativitat organitzativa** –poca planificació de les reunions del circuit– i una **manca d'operativitat funcional** –poca capacitat per solucionar els problemes identificats en l'abordatge–.

Gràfica 16. Indiqueu en quin grau el vostre Circuit Territorial és útil per...
(valoració de l'1 al 5)

Gràfica 17. Segons el vostre parer, per a què haurien de servir els Circuits Territorials? (%)

“No hi ha una metodologia compartida de com s’ha de treballar en el Circuit, no hi ha una calendarització en el meu cas, de reunions pautades, de temes per treballar a cada reunió. Anem fent. Llavors, això també fa que els professionals que hi participen no tinguin gaire clar a què anem cada dia.” (GD4a)

29. L'articulació entre la Comissió Tècnica i els Circuits Territorials és poc eficaç

- Els Circuits Territorials es troben en una situació privilegiada per identificar les necessitats emergents i les disfuncions del circuit d'actuació. Tanmateix, **el Circuit no disposa de mecanismes per assumir i donar resposta a aquestes necessitats**. La coordinació entre ambdós òrgans és sovint superficial.
- **Les figures de Referents Territorials no tenen l'espai ni el reconeixement per fer aquesta articulació** i traspasar la informació d'un òrgan a l'altre.
- **La Comissió Tècnica no deixa lloc al debat sobre les problemàtiques identificades** en els Circuits Territorials.

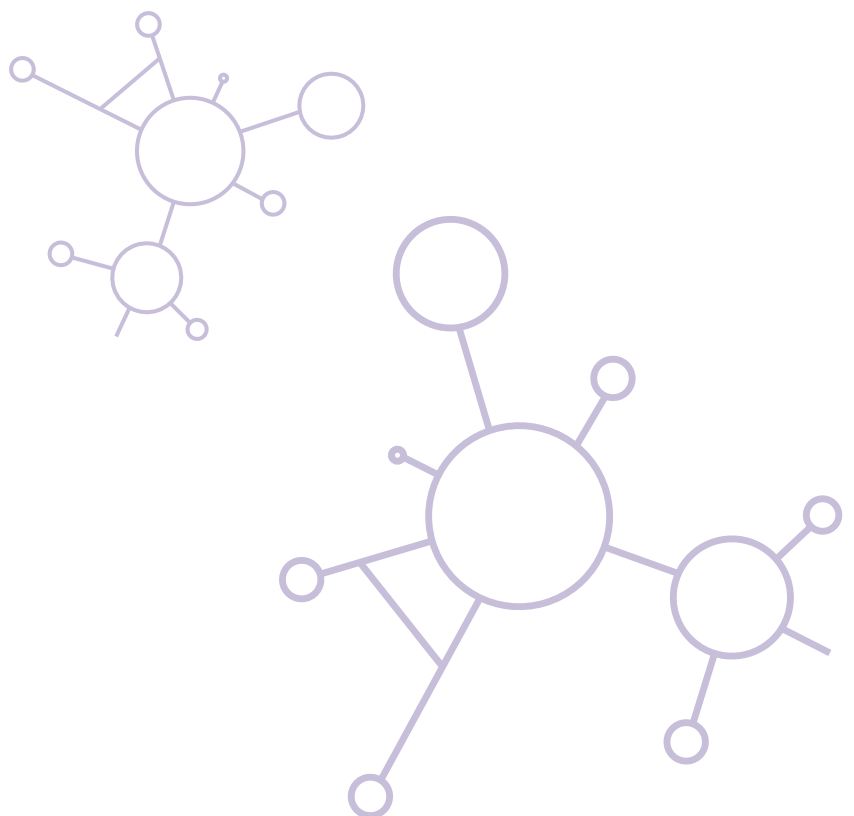
“Com que tots estem molt orgullosos que funciona correctament i no s’ha tornat a revisar... Bé, ara és el moment que s’està fent, però no s’ha pogut fer abans. I com que canviar el protocol, això porta una feina tan gran i tan llarga, o ara no és el moment polític adient perquè acaben d’entrar o de sortir, o perquè no ho sé...” (GD2a)

53

Àrea de Drets
de Ciutadania,
Participació i
Transparència

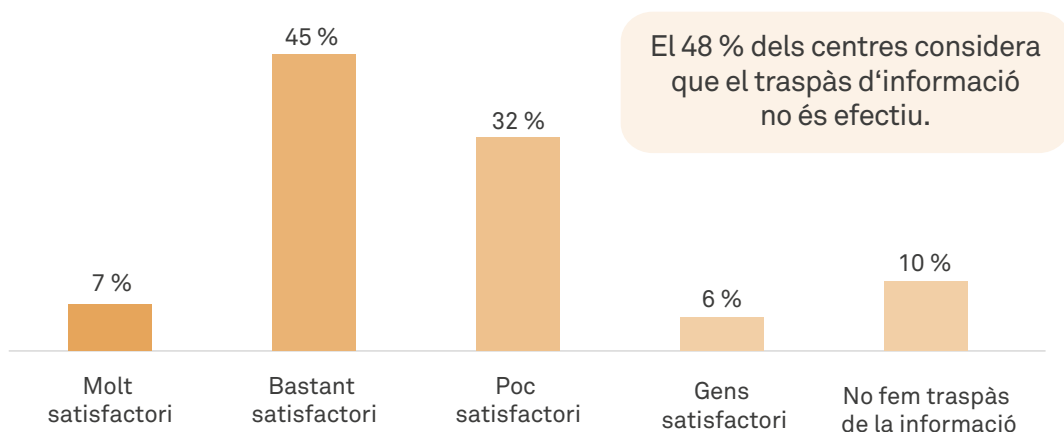
Consorci Sanitari
de Barcelona

Avaluació del Circuit
Barcelona contra la
Violència Masclista.
Document de resultats
i línies de millora

30. L'articulació entre els Circuits Territorials i els serveis que hi participen es veu minvada quan no hi ha una persona de referència del servei que hi participi de forma constant i reconeguda

Gràfica 18. Considereu que el traspàs de la informació dels Circuits Territorials dins els vostres equip és... (%)

54

Àrea de Drets de Ciutadania, Participació i Transparència

Consorci Sanitari de Barcelona

Avaluació del Circuit Barcelona contra la Violència Masclista. Document de resultats i línies de millora

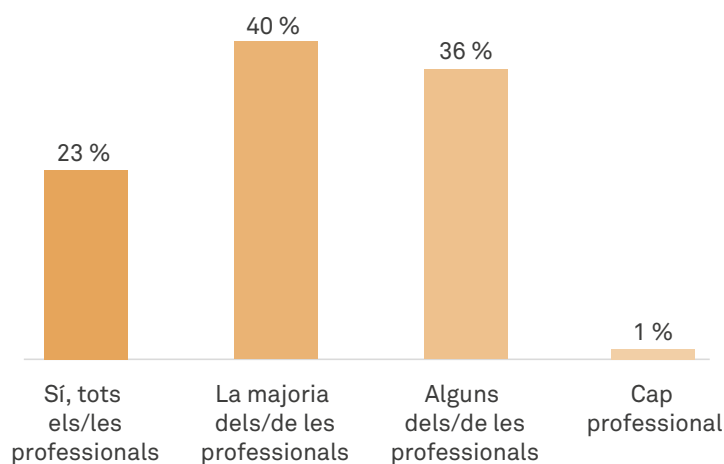
Les persones que representen el seu servei en els Circuits Territorials tenen menys capacitat per exercir aquest rol i traspasar la informació als seus equips professionals davant les situacions següents:

- El professional de referència **no compta amb la legitimitat i el reconeixement** en tant que figura que representa el servei al Circuit Territorial.
- Els espais de trobada i coordinació dels equips professionals es veuen reduïts per la **pressió assistencial i la càrrega de feina centrada en l'atenció**.
- **La violència masclista no és una problemàtica rellevant** per al servei.

“M’imagino que en un centre d’atenció primària deu passar tres quarts del mateix. Entre que gairebé no hi ha espais d’equip, entre que a més a més als espais d’equip els psicòlegs no se’n recorden que existim... Bé, és molt complicat.” (GD4a)

31. Tot i el volum de professionals amb coneixements en VM, la formació segueix sent valorada com a necessària

Gràfica 19. Valoració sobre si els/les professionals del servei propi tenen els coneixements necessaris en perspectiva de gènere i VM (%)

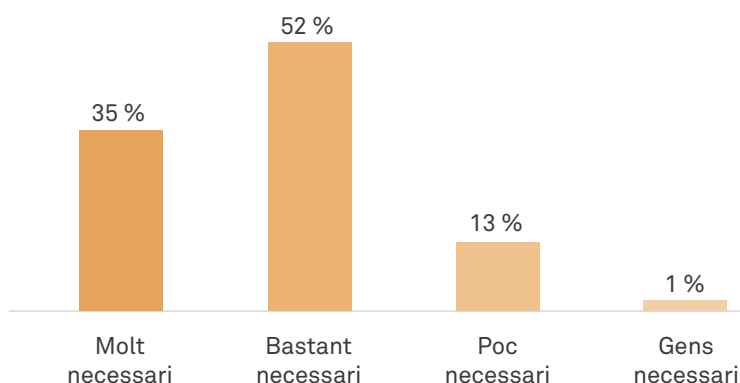

55

Àrea de Drets de Ciutadania, Participació i Transparència
Consorti Sanitari de Barcelona

Avaluació del Circuit Barcelona contra la Violència Masclista. Document de resultats i línies de millora

Gràfica 20. Valoració de la necessitat de realitzar formació en perspectiva de gènere i VM en el servei propi (%)

- Els serveis específics de VM, els serveis judicials i el Cos dels Mossos d'Esquadra tenen personal format en el 100 % dels seus centres.
- Els serveis específics de VM (casa d'acollida, pisos pont, PIAD i SARA) són els qui consideren més important realitzar formació entre el seu personal.
- Els CSMA, tot i ser els que menys formació presenten, són els qui menys importància li atorguen (el 38 % creu que és poc necessària).

32. L'atenció integral no està garantida pel Circuit en els casos de dones amb problemàtiques múltiples

Emergeixen disfuncions específiques en l'atenció de la violència masclista quan es creua amb altres problemàtiques específiques, relacionades amb un abordatge fragmentat dels problemes múltiples o bé amb un estigma projectat vers la seva situació.

- **Dones amb problemes de salut mental.** L'abordatge farmacològic i sobre el símptoma dificulta la detecció i atenció integral de la violència masclista. D'altra banda, les dones que tenen un problema de salut mental no compensat es troben amb dificultats per accedir a alguns dels recursos específics de VM.
- **Dones amb consums problemàtics de substàncies.** L'abordatge fragmentat prioritza sovint l'abordatge del consum de substàncies i deixa en segon lloc l'atenció a la violència masclista.
- **Dones treballadores sexuals.** L'estigma atribuït a les dones que exerceixen treball sexual sovint porta als i les professionals a desconfiar de la seva paraula, revictimitzant-les pel fet d'exercir la prostitució.

“És que quan hi ha un trastorn mental o una drogodependència no es pot treballar el tema de la violència masclista. Primer s'han de treballar aquests temes... [...] Amb salut mental el que passa és que no és tan evident, a vegades costa de diagnosticar i no hi ha un recurs on es puguin treballar les dues coses alhora. Falten també professionals que facin un seguiment exhaustiu de la salut mental de les dones que estan en situació de violència masclista.” (E13)

L'abordatge fragmentat dels problemes i l'estigma vers certs col·lectius reverteixen aquí en una desprotecció de les dones que presenten aquestes problemàtiques interseccionals.

3.4. Eficiència

33. Els dèficits de coordinació interinstitucional estan a la base dels principals problemes d'eficàcia i eficiència del Circuit

La manca d'un nivell interinstitucional ben articulat genera un seguit de dèficits de coordinació entre les diverses institucions implicades. Els notoris dèficits de coordinació interinstitucional repercuteixen de forma directa en una gran limitació de l'eficàcia de les actuacions professionals, i són una font d'ineficiència per al conjunt del Circuit. Algunes constatacions:

- **La relació entre els serveis és més eficaç quan pertanyen a la mateixa administració** (Ajuntament, Consorcis o Generalitat) i quan pertanyen al mateix departament o àrea.
- **Les directrius i les perspectives d'abordatge diferenciades generen problemes d'eficiència** en la relació i coordinació entre serveis pertanyents a institucions diferents.
- La coordinació entre serveis que pertanyen a institucions diferents **es desenvolupa en el dia a dia, en la relació professional entre serveis.**

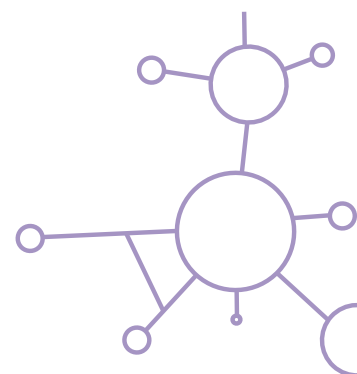
“No hi ha coordinació entre el Departament de la Generalitat i l'Ajuntament de Barcelona. I el missatge que es dona als proveïdors és molt contradictori, perquè uns et diuen una cosa i els altres, una altra. Llavors, pels professionals és molt confús, perquè et donen directrius diferents.” (E4)

57

Àrea de Drets
de Ciutadania,
Participació i
Transparència

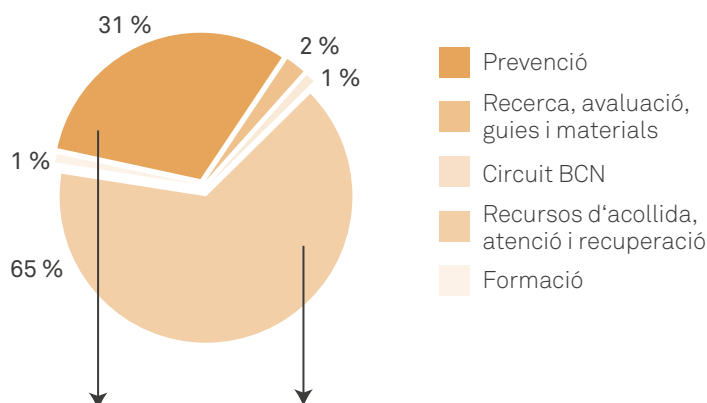
Consorci Sanitari
de Barcelona

Avaluació del Circuit
Barcelona contra la
Violència Masclista.
Document de resultats
i línies de millora

34. L'eficiència a llarg termini de les actuacions es troba compromesa per la reduïda inversió en actuacions de prevenció

Gràfica 21. Destinació pressupostària per partides

Les accions de prevenció han rebut l'any 2016 el 31 % del pressupost que l'Ajuntament de Barcelona dedica a la violència masclista (1.797.590 €). Sumant la partida destinada a la formació de professionals, el percentatge ascendeix a un 32 %.

El 65 % del pressupost del 2016 (3.808.893 €) s'ha destinat a l'atenció.

L'anàlisi del pressupost municipal del 2016 en violència masclista mostra que:

- **L'atenció dels casos de violència masclista suposa dos terços del pressupost.**
- **La inversió realitzada amb l'objectiu de reduir i eradicar aquest problema de la societat suposa un terç d'aquest pressupost.** La prevenció és la peça clau per fer disminuir a llarg termini les despeses dels serveis d'atenció. Per tant, una gestió eficient dels recursos econòmics a llarg termini reclama una gran inversió en prevenció. En el cas de l'Ajuntament de Barcelona, aquesta inversió s'ha vist llargament incrementada en els darrers dos anys (31 % previst per a accions de prevenció respecte del pressupost total en violència masclista de l'Aj. de Barcelona per l'any 2016, respecte d'un 9 % en prevenció en relació amb el pressupost total de violència masclista l'any 2014).

35. La manca d'assignació d'hores de dedicació específica a les tasques del Circuit suposa diversos problemes d'eficàcia i eficiència

- **No tots els serveis reconeixen la participació en els espais del Circuit** com a tasca específica amb unes hores destinades a aquest efecte.
- D'aquesta manera **els i les professionals han de treure el temps per assistir a les reunions de la resta de tasques pròpies del seu lloc de treball**. Trobar aquestes hores resulta sovint impossible donada la pressió assistencial, que s'ha vist al seu temps aguditzada els darrers anys amb la crisi.
- Davant d'aquesta situació, actualment **la participació als espais del Circuit depèn en molts casos de la motivació i del temps personal dels i les professionals**.

"Hi ha molts referents que eren boníssims i han acabat marxant perquè assistien als Circuits Territorials de forma voluntària i fora de les seves hores laborals". (E15)

59

Àrea de Drets
de Ciutadania,
Participació i
Transparència
Consorci Sanitari
de Barcelona

Avaluació del Circuit
Barcelona contra la
Violència Masclista.
Document de resultats
i línies de millora

La manca d'una planificació del conjunt de serveis, amb un pressupost assignat que garanteixi l'assistència de tots els membres, deriva en un problema d'eficàcia i un d'eficiència:

- a) **La participació als espais del Circuit no està garantida**. Per aquest motiu l'assistència és irregular, intermitent i, en alguns Circuits Territorials, inexistent, cosa que inoperativitza el Circuit.
- a) **Sense participació de professionals, la inversió per mantenir el Circuit no es rendibilitza**, fet que suposa un malbaratament dels recursos econòmics destinats al Circuit i també un desaprofitament del capital simbòlic i l'expertesa dels i les professionals que deixen d'assistir per desgast.

"Al final s'ha convertit en un òrgan poc eficient per les necessitats dels territorials. Però, com vols demanar a una gent que ve als circuits amb hores personals que faci més feina? Si a sobre ve algú i et diu 'Ei, no fas el que et toca', doncs la persona contesta 'Doncs per fer-ho necessito això', i ningú l'hi proveeix." (E6)

36. La manca d'un sistema unificat de registre i sistematització de dades implica diversos problemes d'eficàcia i eficiència

El registre de casos és una eina necessària per a dur a terme una avaluació sistemàtica de cadascun dels diferents serveis, centres i equips, així com de les relacions (de coordinació i derivació) que estableixen entre si. L'avaluació és, al seu temps, indispensable per millorar l'eficiència.

“A part de donar dades de casos, què més fem? L'avaluació és un tema pendent; cal veure quins equips funcionen i perquè funcionen, amb dades.” (E6)

Tanmateix, actualment el registre de casos es troba amb diferents problemes:

- **Aplicatius no unificats.** Els diferents serveis recullen els casos en aplicatius propis del servei, de la institució o del proveïdor que gestiona. Aquests preveuen diferents ítems i, per tant, no permeten unificar els casos en un registre central ni comparar les dades de diferents serveis.
- **Aplicatius de recollida de dades que no recullen la violència masclista com a ítem.** Els sistemes de registre d'alguns serveis no recullen els casos de violència masclista com a filtre. Aquesta situació es recull en preguntes obertes que els i les professionals poden omplir a l'aplicatiu, però no com una variable que es pugui aïllar i agregar amb altres dades. En definitiva, els aplicatius que no compten amb una pregunta diferenciada per a aquesta qüestió fan que la informació es dissolgui.
- **No hi ha control ni seguiment del registre.** A banda dels serveis que depenen de la Regidoria, no hi ha un seguiment que el registre de casos s'estigui duent de forma exhaustiva. Davant la laxitud a l'hora de demanar les dades, molts centres recullen les dades de forma irregular.

“Hi ha una infradetecció claríssima o infraenregistrament. Les dades no quadren. Quan un ASSIR té més casos és perquè registra més, no perquè hi hagi més casos.” (E6)

37. Les derivacions inapropiades entre els diferents recursos, a més de generar revictimització entre les usuàries, suposen un malbaratament de recursos econòmics significatiu per al conjunt del Circuit

Els serveis no compten amb un protocol que defineixi el rol de cada servei dins el Circuit, la qual cosa produeix una gran quantitat de derivacions inapropiades. Aquesta disfunció presenta dos efectes principals:

- **Revictimització de les dones usuàries dels serveis.** El primer i més prioritari dels aspectes que el conjunt dels serveis del Circuit creu que s'haurien de millorar és "La coordinació entre serveis per evitar la victimització secundària" (prioritari per al 65 % dels centres enquestats).
- **Malbaratament ineficient dels recursos.** Les derivacions per a l'atenció i recuperació de la violència masclista s'haurien de fer al CSS o al SARA, i tanmateix més de la meitat dels centres (54 %) deriven a altres serveis, que alhora hauran de tornar a derivar al CSS o al SARA. La majoria de derivacions inapropiades es fan envers els PIAD (33 % del total de derivacions inapropiades). S'estima que aquests serveis dediquen pel cap baix un 7 % de la inversió en personal a atendre les derivacions inapropiades i tornar-les a derivar. La gestió d'aquesta ineficiència té un impacte elevat sobre la tasca professional i es tradueix en un malbaratament de més 20.000€ anuals. La sobrecàrrega de derivacions que pateixen els PIAD no tan sols suposa un factor d'ineficiència important que ha de pagar l'Ajuntament de Barcelona, sinó que implica també un fort impacte en l'eficàcia de la resta d'actuacions, les quals resten compromeses per la dedicació dels recursos a la gestió de la ineficiència del Circuit.

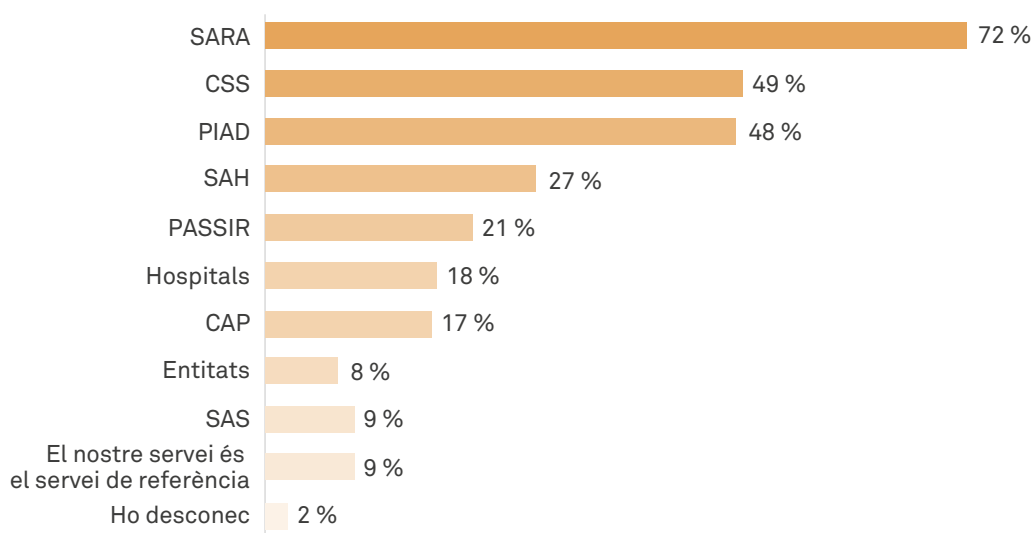
61

Àrea de Drets
de Ciutadania,
Participació i
Transparència

Consorci Sanitari
de Barcelona

Avaluació del Circuit
Barcelona contra la
Violència Masclista.
Document de resultats
i línies de millora

Gràfica 22. Quin és el vostre servei de referència per a l'atenció i recuperació especialitzada en VM al vostre districte? (%)

38. Les reunions poc operatives en el si del Circuit impliquen una gestió dels recursos ineficient

Les reunions en el marc del Circuit presenten dèficits importants:

- **Lideratge feble i desdibuixat.** La Comissió Tècnica s'ha reunit un sol cop (23 d'octubre de 2015) en els darrers 12 mesos.
- **Objectius no operatius.** Sovint es plantegen reunions informatives i no operatives per a resoldre problemes del Circuit.
- **Manca de planificació estratègica.** No hi ha plans d'acció clars, ni a la Comissió Tècnica ni a les Comissions Interinstitucionals, i per tant no es calendaritzen les reunions ni les actuacions.

“A mi em sembla a vegades, em sap molt greu dir-ho, que hi vaig a perdre el temps. Ho sento, no està bé dir-ho.” (GD5b)

LÍNIES I PROPOSTES DE MILLORA

A continuació presentem un conjunt d'onze (11) **línies estratègiques** orientades i vint-i-nou (29) **propostes** per millorar l'organització i el funcionament del Circuit Barcelona contra la violència masclista.

1. Redefinir l'organigrama del Circuit Barcelona contra la violència masclista

L'organigrama del Circuit Barcelona i el funcionament dels diferents òrgans no és pertinent per aconseguir l'impacte perseguit. És important redefinir els diversos òrgans, la seva composició i les seves funcions, i articular-los entre ells. Vegem a continuació un resum d'aquesta nova composició.

1.1. Crear una Mesa Institucional situada al capdamunt de l'organigrama del Circuit Barcelona contra la violència masclista

El Circuit necessita una Mesa Institucional que articuli el conjunt de les institucions entre elles, i aquestes amb els nivells tècnics del Circuit.

Una possible proposta de composició de la Mesa Institucional és la següent:

Presidència	Alcalde/essa de la ciutat de Barcelona
Secretaria	Consorti Sanitari de Barcelona Regidoria de Feminismes i LGTBI [Ajuntament de Barcelona]

Membres

Ajuntament de Barcelona: [una persona representant de Feminismes i LGTBI, Drets Socials i Guàrdia Urbana de Barcelona]

Consorti Sanitari de Barcelona: dues persones representants dels serveis sanitaris

Consorti d'Educació de Barcelona

Consorti de Serveis Socials de Barcelona

Institut Municipal de Serveis Socials de Barcelona

Cos dels Mossos d'Esquadra de la Generalitat de Catalunya

Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya

Institut Català de les Dones de la Generalitat de Catalunya

Unitat de Coordinació contra la violència envers la Dona de la Delegació del Govern a Catalunya

Diputació de Barcelona

Divisió de Barcelona de l'Institut de Medicina Legal del Departament de Justícia

Audiència Provincial de Barcelona

Fiscalia Provincial de Barcelona

Deganat dels Jutjats de Barcelona

Il·lustre Col·legi d'Advocats i Advocades de Barcelona

Àrea Metropolitana de Barcelona

Col·legi de Periodistes de Catalunya

Consell de Dones de Barcelona

Altres per determinar

65

Àrea de Drets
de Ciutadania,
Participació i
Transparència

Consorti Sanitari
de Barcelona

Avaluació del Circuit
Barcelona contra la
Violència Masclista.
Document de resultats
i línies de millora

La Mesa Institucional (MI) a compleix un seguit d'objectius estratègics i té assignades diverses funcions:

Objectius estratègics de la MI:

- Aportar cobertura institucional al Circuit i el Protocol⁹ i legitimació a la tasca tècnica.
- Actuar com a eina de pressió per a la implicació del conjunt dels agents institucionals, facilitant l'assumpció de l'encàrrec i el desplegament d'accions necessàries.
- Aportar visibilització mediàtica al Circuit i, per tant, actuar com a eina de sensibilització.

Funcions de la MI:

- Destinar els recursos necessaris o cercar les solucions efectives a aquest efecte per al desplegament funcional del Circuit.
- Validar el Protocol per a una intervenció integral i coordinada vers la violència masclista a la ciutat de Barcelona.
- Aprovar el nomenament de les persones que integren la Comissió Tècnica i els Circuits Territorials.
- Atorgar poder de representació i decisió a les persones que integren la Comissió Tècnica i els Circuits Territorials en les funcions establertes per aquests òrgans.
- Dotar les persones de la Comissió Tècnica i els Circuits Territorials d'hores específicament destinades al desplegament i participació del Circuit.
- Donar suport a aquelles accions emergents del Circuit, destinades a abordar les situacions de violència masclista.
- Assegurar el desenvolupament d'avaluacions periòdiques per garantir el funcionament òptim del Circuit i les seves eines.

1.2. Crear un òrgan operatiu per a la presa de decisions a nivell institucional (Grup Motor de la Comissió Tècnica)

Actualment el Circuit no compta amb un òrgan de decisió operatiu, i la Comissió Tècnica no és un espai apropiat a aquest efecte. Es planteja la necessitat de crear un òrgan operatiu, amb un nombre limitat de persones, capaç de prendre decisions de forma operativa i articulada entre el conjunt d'institucions implicades. Es tractaria d'un **Grup Motor de la Comissió Tècnica**, capaç de prendre decisions i resoldre de forma ràpida i eficaç els desajustos institucionals que es produeixen en el marc del Circuit.

Aquest nou òrgan del Circuit haurà de redefinir, aclarir, operativitzar i fer públics els objectius del Circuit. Tant els objectius generals i específics com la seva planificació i desenvolupament a llarg, mitjà i curt termini.

Composició del GM:

- Ajuntament de Barcelona
 - (1) Departament de Feminismes i LGTBI
 - (2) Institut Municipal de Serveis Socials
 - (3) Guàrdia Urbana de Barcelona
- (4) Consorci Sanitari
- (5) Consorci de Serveis Socials
- (6) Consorci d'Educació
- Generalitat de Catalunya
 - (7) Cos dels Mossos d'Esquadra
 - (8) Justícia

Es tractaria d'un òrgan resolutiu i capaç de prendre decisions, que faria de pont entre la Comissió Tècnica i la Mesa Institucional; i determinaria el nombre, la quantitat i la composició de les diverses Subcomissions de Treball. En definitiva, es tractaria del màxim òrgan de decisió del Circuit.

Funcions del GM:

- Establir línies estratègiques i objectius anuals.
- Analitzar les necessitats emergents i realitzar propostes de millora.
- Fomentar l'elaboració i implementació dels procediments, protocols, instruments i eines necessàries que siguin escaients per al bon funcionament del Circuit.
- Impulsar les actuacions necessàries per promoure el treball transversal, integral i coordinat entre els diversos serveis.
- Valorar les necessitats formatives de cada sector i promoure així la formació específica adaptada a les diverses necessitats professionals.
- Avaluar el bon funcionament del Circuit i elaborar propostes d'optimització dels recursos.
- Resoldre, en la mesura del possible, els eventuais problemes que puguin sorgir en el desplegament de les estratègies del Circuit a nivell institucional.
- Impulsar les eines que permetin la recollida i sistematització de les dades per registrar per cada institució.

Funcionament del GM:

- Reunions periòdiques (4/5 anuals) per a la planificació i el seguiment de les accions i objectius marcats pel Circuit.
- Reunions excepcionals per a la resolució de problemes o necessitats immediates, si s'escau.

1.3.Redefinir la Comissió Tècnica

La Comissió Tècnica (CT) se centra en la presentació d'informacions diverses, però és poc operativa com a espai de treball intersectorial. Es fa necessari implementar alguns canvis en relació amb els seus objectius, la seva composició i el seu funcionament.

La CT s'hauria de constituir com un espai de discussió i validació del treball realitzat en els Circuits Territorials i en les Subcomissions de Treball. Però no hauria de ser un espai de treball per si mateixa. La Comissió Tècnica no ha de ser un òrgan de decisió, sinó una mena de Plenària del Circuit. La CT ha de poder ser un espai de discussió de perspectives, d'anàlisi d'aspectes que no funcionen, de capitalització global d'experiències locals dels Circuits Territorials, etc.

Composició de la CT:

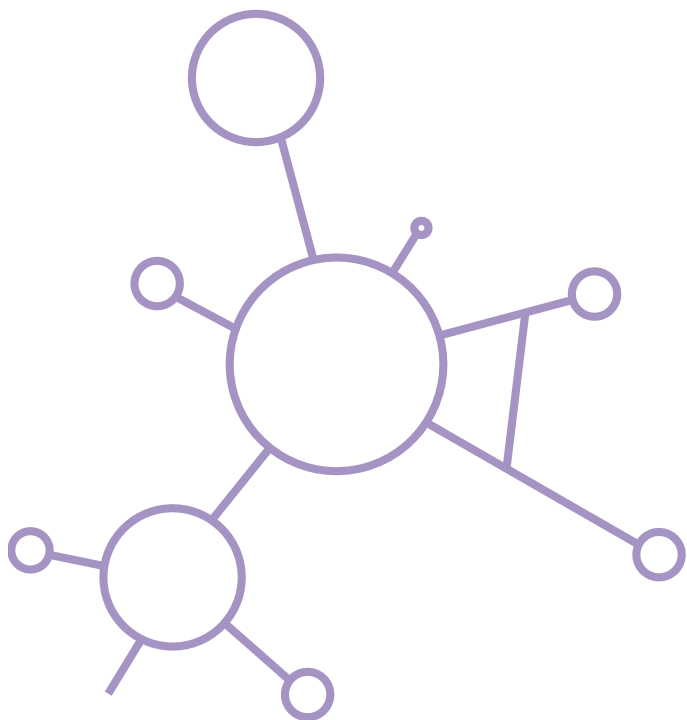
- Una persona referent de cada institució i/o servei implicat en el Circuit.
- Referents territorials dels Circuits Territorials (20 persones).
- Persones membres del Grup Motor de la Comissió Tècnica (8 persones).

Funcions de la CT:

- Discutir, complementar i validar les propostes, procediments, estratègies i instruments sorgits del Grup Motor.
- Actualitzar la informació sobre metodologies, programes i protocols d'actuació que es duen a terme des de cada institució.
- Analitzar les necessitats emergents, identificar les disfuncions en el desplegament del Circuit i realitzar propostes de millora.
- Promoure i coordinar fòrums de debat, grups de treball i jornades d'intercanvi, així com accions de formació per al conjunt de professionals de la xarxa.
- Compartir les bones pràctiques i experiències desenvolupades en els diferents districtes i sectors d'intervenció.
- Prioritzar les línies o procediments que cal treballar i determinar les propostes per desenvolupar en Subcomissions de Treball.

Funcionament de la CT:

- Reunions periòdiques (4/5 anuals) per a l'actualització i validació de les accions i objectius marcats pel Circuit. Es proposa que el contingut de les reunions sigui coliderat per part de les figures següents:
 - › Membres del Grup Motor, per a la validació de la planificació del calendari d'objectius i accions anuals (lideratge d'1 o 2 reunions l'any, preferiblement a l'inici del curs).
 - › Referents territorials, per a l'actualització de les accions, experiències, necessitats i bones pràctiques identificades a cada districte (lideratge de 2 reunions l'any).
 - › Membres de les Subcomissions de Treball, per a l'actualització i seguiment del treball desenvolupat per aquests òrgans (lideratge d'1 o 2 reunions l'any).

1.4. Potenciar les Subcomissions de Treball

La producció d'eines, guies, metodologies i procediments de treball, etc. per part del Circuit s'ha de realitzar en el si de Subcomissions de Treball ad hoc. Aquest espai de treball associat a la CT té un gran potencial per al desenvolupament, la implementació i el seguiment de les estratègies que es considerin oportunes.

El nou Circuit haurà de facilitar molt més el treball estable i permanent a través de diverses Subcomissions de Treball, les quals hauran de respondre a necessitats exposades en la Comissió Tècnica, i a una planificació estratègica desenvolupada des del nou òrgan –la nova Direcció o bé el Grup Motor de la Comissió Tècnica–. N'hi pot haver 4 o 5 en paral·lel, i poden articular-se com a nòduls que alimentin la CT.

Composició de les Subcomissions de Treball:

- Persones membres de la Comissió Tècnica (les persones referents dels serveis que s'escaigui segons l'estratègia que calgui treballar).
- Persones professionals expertes dels serveis que s'escaigui, segons l'estratègia que calgui treballar. Aquestes persones han de tenir un encàrrec clar, amb unes hores assignades (i alliberades de la seva tasca professional) per participar a la subcomissió el temps que requereixi.

Funcions de les Subcomissions de Treball:

- Elaborar, dissenyar i implementar les estratègies, procediments, metodologies o eines per a les quals han estat creades.

Funcionament de les Subcomissions de Treball:

- Les persones que formen la Subcomissió de treball es reuniran de forma periòdica i durant el temps necessari per executar l'encàrrec previst.

1.5. Reforçar la Secretaria Tècnica

La Secretaria Tècnica ha d'ocupar un rol clau en el suport a la tasca del Grup Motor de la Comissió Tècnica i la interlocució amb els Circuits Territorials. Es tracta d'un òrgan essencial en la planificació, el suport a l'execució i el seguiment de les accions que es desprenen del Circuit.

Composició de la Secretaria Tècnica:

- Una persona referent de la Regidoria de Feminismes i LGTBI
- Una persona referent del Consorci Sanitari de Barcelona

En la mesura que es pugui, cal que aquestes dues figures tinguin la seva jornada laboral íntegrament alliberada per al desenvolupament d'aquesta tasca. A més, convé que la Secretaria Tècnica compti amb el suport de:

- Una persona de suport administratiu
- Una persona de suport informàtic

Funcions de la Secretaria Tècnica:

- Vetllar pel correcte desplegament del Circuit, de les estratègies i les accions acordades, i realitzar-ne el seguiment corresponent.
- Suport i coordinació de les reunions de la Comissió Tècnica i del Grup Motor, dinamització i seguiment de les activitats que se'n desprenen.
- Impuls i coordinació del funcionament dels 10 Circuits Territorials i suport tècnic als i les professionals que realitzen la tasca de Referent Territorial, perquè puguin realitzar el seu rol. Garantir la presència de dues figures referents territorials (una persona referent de la Regidoria de Feminismes i LGTBI i una persona referent del CSB) per a cada districte. Si les persones referents territorials no estan actives o canvien de servei, convé cercar-ne una altra.
- Programació i gestió de la formació (tallers, cursos i jornades) adreçada a professionals del Circuit.
- Seguiment i manteniment de la web del Circuit Barcelona i impuls del desenvolupament de la nova versió: www.csb.cat/cvdbcn/
- Elaboració de documents, informes i memòries.
- Promoure la divulgació del Circuit Barcelona i la cooperació amb altres institucions.

1.6. Redefinir els Circuits Territorials

Els Circuits Territorials han de redefinir també els seus objectius, composició i funcions.

Membres dels Circuits Territorials:

- Cal definir els rols i responsabilitats de les persones que hi participen i dotar-les d'un encàrrec institucional clar i reconegut, tant pel Circuit com pels serveis que representen.
- Els seus membres haurien de ser persones referents en violència masclista i que facin atenció directa en els seus serveis.
- El seu propi servei ha de reconèixer la posició, que ha d'estar legitimada per prendre decisions.
- Han de poder prendre decisions i assumir compromisos que es puguin aconseguir.

73

Àrea de Drets
de Ciutadania,
Participació i
Transparència
Consorci Sanitari
de Barcelona

Avaluació del Circuit
Barcelona contra la
Violència Masclista.
Document de resultats
i línies de millora

Composició dels Circuits Territorials:

- Una persona referent de cada servei en matèria de violència masclista, per a cada un dels serveis implicats en cada districte. Preferiblement, aquestes figures han de ser les referents dels casos de violència masclista al seu servei i tenir un coneixement acurat de l'abordatge d'aquest tipus de situacions, i evitar les figures que realitzen una tasca de gestió o administrativa.
- Persones referents de les entitats especialitzades en violència masclista al districte, si s'escau.

Funcions dels Circuits Territorials:

- Connectar de forma efectiva els diversos recursos que treballen en l'abordatge de la violència al districte.
- Permetre la coneixença entre actors i afloixar tensions, millorar la confiança i fomentar un espai de cura professional (compartir les angoixes i dubtes derivats de l'atenció dels casos de violència masclista).
- Detectar necessitats i situacions emergents en matèria de violència masclista i problemes o disfuncions en el desplegament del Circuit al districte.
- Detectar disfuncions del Circuit i problemes d'activació i coordinació dels recursos.

- Avaluar com s'està fent la intervenció.
- Proposar formació específica allà on detectin mancances.
- Fer grups de treball per temes concrets.
- Elaborar eines per al treball en els Circuits Territorials (p. ex.: treball de casos). Aquestes labors es poden coordinar amb Subcomissions de Treball de la Comissió Tècnica.

A nivell institucional, cal dotar d'autonomia els Circuits Territorials, de manera que tinguin capacitat per a la presa de decisions a nivell de districte.

Els Circuits Territorials s'han de constituir en espais de coordinació dels serveis, més enllà dels casos concrets. Per a cada districte, han de poder:

- Planificar accions de prevenció.
- Detectar problemes del circuit.
- Detectar problemes emergents en VM i necessitats del territori.
- Fomentar el treball de cas com a metodologia per millorar el funcionament dels circuits.

Des dels Circuits Territorials es poden crear Taules de Prevenció per barris (tal i com ja es fa actualment a Ciutat Vella). Les Taules de Prevenció poden:

- Incorporar recursos de lleure i educatius locals que treballin amb infància.
- Fer campanyes específiques a nivell comunitari.
- Generar xarxes d'alerta ciutadana.
- Impulsar accions comunitàries juntament amb el teixit associatiu del barri.
- Altres.

Funcionament dels Circuits Territorials:

- Reunions periòdiques (5 anuals).

1.7. Redefinir el rol i les funcions de les persones Referents Territorials

Cada Circuit Territorial, actualment, compta teòricament amb dues persones referents (una persona del districte posada per l'Ajuntament i una persona d'algun centre de salut del districte). Els seus rols i funcions no són clars, i segons en quin districte sovint falla una o l'altra figura. En aquest sentit cal:

- Definir rols i responsabilitats d'aquestes figures, que es tradueixi en hores de dedicació, reconeixement de les tasques i responsabilitats.
- Que hi hagi una articulació permanent amb la Secretaria Tècnica per fer un seguiment que les accions es fan i els dubtes i problemes operatius se solucionen. Això permetria fer un seguiment de la implementació dels acords pactats.
- Que hi hagi una articulació permanent amb la Comissió Tècnica. Els referents territorials són els responsables de traslladar tots els problemes a la CT perquè el Grup Motor ho resolgui (problemes de caràcter estructural, canvis, etc.).

75

Àrea de Drets
de Ciutadania,
Participació i
Transparència

Consorci Sanitari
de Barcelona

Avaluació del Circuit
Barcelona contra la
Violència Masclista.
Document de resultats
i línies de millora

Composició de les figures de Referents Territorials:

Així mateix, una composició més adequada a les necessitats dels Circuits Territorials seria:

- La tècnica del PIAD (la municipalització d'aquests serveis facilitaria aquest canvi i afavoriria que la persona referent fos una especialista en l'atenció adscrita al Departament de Feminismes i LGTBI).
- Una persona dels serveis del Consorci Sanitari de Barcelona. Si pot ser, una figura de referència en l'atenció assistencial del sistema de salut, en tant que servei generalista de salut. Convé que el CSB designi la figura referent del sistema de salut per a cada districte.

Funcions de les figures Referents Territorials:

- Planificar, convocar i calendaritzar les reunions dels Circuits Territorials.
- Proposar els continguts i les metodologies de treball per a les reunions dels Circuits Territorials, segons les necessitats i demandes professionals identificades.
- Recollir i sistematitzar les actes de les reunions dels Circuits Territorials.
- Traslladar les demandes, necessitats, problemàtiques i bones pràctiques identificades en els Circuits Territorials a la Secretaria Tècnica i a la Comissió Tècnica.
- Traslladar els acords, objectius i accions establertes pel Grup Motor i la Comissió Tècnica als Circuits Territorials.
- Vetllar perquè tots els serveis del districte participin als Circuits Territorials.
- Fer el seguiment de la formació en els diferents serveis per part dels professionals participats en el circuit territorial.

La taula següent mostra un resum de les responsabilitats, les tasques i l'estimació en hores per a cadascuna de les figures del Circuit.

Figura	Responsabilitats	Tasques	Hores
Membres Mesa Institucional	• Donar suport institucional i destinar els recursos necessaris per al bon funcionament del Circuit. • Dotar de legitimitat a les persones participants en els diferents òrgans del Circuit per a la presa de decisions.	• Participació a les reunions i convocatòries de la Mesa Institucional.	3 h/trimestre (participació a una reunió anual i seguiment de les accions del Circuit).

Figura	Responsabilitats	Tasques	Hores
Membres Grup Motor	• Vetllar per la formalització de l'encàrrec institucional a totes les institucions i serveis. • Garantir la transversalitat de les actuacions del Circuit. • Prendre els acords interinstitucionals necessaris per respondre a les necessitats i problemes del Circuit. • Impulsar l'elaboració d'eines, procediments i metodologies necessàries per al correcte funcionament del Circuit.	• Participació a les 4 o 5 reunions anuals. • Seguiment de la participació i implicació al Circuit dels serveis de cada institució. • Identificació de les disfuncions, problemes o necessitats dels serveis de cada institució respecte del Circuit. • Seguiment de les accions en marxa i el treball de les Subcomissions de Treball.	3 h/trimestre (reunions amb el Grup Motor i la Secretaria Tècnica). 3 h/trimestre (reunions amb la Comissió Tècnica). 30 h/trimestre (reunions amb els serveis de la pròpia institució i seguiment de les accions). Total = 36 h/trimestre

77

Àrea de Drets de Ciutadania, Participació i Transparència
 Consorci Sanitari de Barcelona

Avaluació del Circuit Barcelona contra la Violència Masclista.
 Document de resultats i línies de millora

Figura	Responsabilitats	Tasques	Hores
Membres Comissió Tècnica	• Vetllar per la formalització de l'encàrrec institucional a tots els serveis. • Garantir la transmissió d'informació del Circuit dels serveis cap a les institucions i a l'inrevés. • Aportar el coneixement necessari per a l'actualització de les accions en curs, i la validació i prioritització dels objectius del Circuit.	• Participació a les 4 o 5 reunions anuals. • Identificació de les disfuncions, problemes o necessitats dels serveis respecte del Circuit. • Identificació de les bones pràctiques dins els serveis. • Participació a les Subcomissions de Treball, quan s'escaigui.	3 h/trimestre (reunions de la Comissió Tècnica). 30 h/trimestre (reunions amb els serveis de la pròpia institució i seguiment de les accions). Total = 33 h/ trimestre
Membres Subcomissi- ons de Treball	• Elaborar, dissenyar i implementar les estratègies, procediments, metodologies o eines que es considerin necessàries.	• Participació a les reunions de treball. • Aportació del coneixement necessari i desenvolupament de les accions previstes per la Subcomissió.	Determinades per la Subcomissió de Treball.

Figura	Responsabilitats	Tasques	Hores
Membres Secretaria Tècnica	• Vetllar pel correcte desplegament del Circuit, de les estratègies i les accions acordades, i realitzar-ne el seguiment corresponent. • Impulsar i coordinar la tasca de la Comissió Tècnica i del Grup Motor. • Impulsar i coordinar el funcionament dels 10 Circuits Territorials • Garantir la participació de les dues figures referents a tots els Circuits Territorials.	• Convocatòria de les reunions de la Mesa Institucional, el Grup Motor i la Comissió Tècnica. • Sistematització les actes de les reunions. • Seguiment i suport de la tasca dels Circuits Territorials, identificar els problemes, necessitats i bones pràctiques.	20 h/trimestre (convocatòria, participació a les reunions i elaboració d'actes per a les reunions de la Comissió Tècnica, les reunions amb el Grup Motor i les reunions amb els Referents Territorials). 50 % jornada laboral (seguiment de les accions del Circuit).

79

Àrea de Drets de Ciutadania, Participació i Transparència

Consorci Sanitari de Barcelona

Avaluació del Circuit Barcelona contra la Violència Masclista. Document de resultats i línies de millora

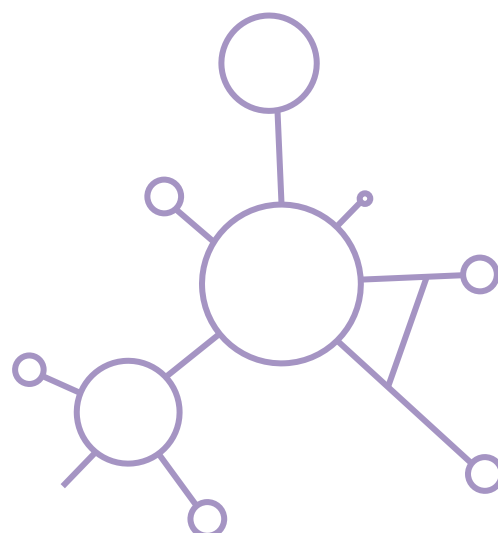
Figura	Responsabilitats	Tasques	Hores
Membres Circuits Territorials (referents serveis)	• Desplegar l'encàrrec institucional del Circuit al servei. • Vetllar pel correcte funcionament del Circuit en el si del servei i de la coordinació efectiva entre els diferents agents.	• Participació a les reunions dels Circuits Territorials i del treball de cas. • Devolució de la informació dels Circuits Territorials als equips professionals, i a l'inrevés. • Identificació de problemes, disfuncions i necessitats dels serveis respecte del Circuit. • Elaboració de propostes de millora. • Participació a les Subcomissions de Treball, quan s'escaigui.	3 h/trimestre (reunions dels Circuits Territorials). 10 h/trimestre (reunions amb els equips professionals del servei, devolució i seguiment de les accions). Total = 13 h/ trimestre

Figura	Responsabilitats	Tasques	Hores
Referents Territorials	• Impulsar i coordinar la tasca dels Circuits Territorials. • Vetllar perquè tots els serveis participin als Circuits Territorials. • Articular la Comissió Tècnica amb els Circuits Territorials.	• Planificació, convocatòria, calendarització i recull d'actes de les reunions dels Circuits Territorials. • Realització de propostes per als continguts de les reunions dels Circuits Territorials. • Seguiment del treball de les persones referents dels serveis, identificació de problemes, necessitats i bones pràctiques. • Devolució de la tasca dels Circuits Territorials a la Comissió Tècnica, i a l'inrevés.	10 h/trimestre (convocatòria, participació a les reunions i elaboració d'actes per a les reunions dels Circuits Territorials). 6 h/trimestre (participació a les reunions de la Comissió Tècnica i reunions amb els Referents Territorials). Total = 16 h/trimestre

81

Àrea de Drets de Ciutadania, Participació i Transparència
Consorti Sanitari de Barcelona

Avaluació del Circuit Barcelona contra la Violència Masclista.
Document de resultats i línies de millora

2. Reforçar el suport i la implicació institucional sobre el Circuit Barcelona contra la violència masclista

El Circuit no compta amb un suport institucional definit ni clar. L'articulació d'aquest suport s'ha de produir en dos nivells: [1] un nivell interinstitucional i [2] una formalització institucional de l'encàrrec als diferents serveis per part dels alts nivells de la pròpia institució.

2.1. Formalitzar institucionalment als diversos serveis, recursos i àrees tècniques l'encàrrec de desplegar el Circuit

Per al desplegament efectiu de les actuacions per part del servei, i per tant per assegurar l'eficàcia i l'eficiència del conjunt de les accions, és important que totes i tots els professionals que participen en el Circuit comptin amb uns rols reconeguts per les institucions pròpies i pels serveis de què formen part. És també bàsic definir uns termes de referència i unes responsabilitats associades a aquests rols.

A aquest efecte, és important dur a terme una formalització clara i concisa de l'encàrrec a un nivell doble: [1] des de la institució envers el conjunt de serveis i [2] des del servei envers les persones professionals involucrades.

L'encàrrec s'hauria de presentar i estructurar com si fos un programa d'actuacions, de forma definida i sistematitzada. Cada institució hauria de formalitzar per als diversos serveis aspectes com:

- Definir què implica la participació activa en el Circuit a nivell de: nombre i perfil de les persones implicades; responsabilitats; eines necessàries per implementar l'encàrrec.
- L'encàrrec institucional s'ha de poder implementar per part del servei i les seves i els seus professionals de forma viable. Això implica haver d'analitzar i determinar de quina manera el servei haurà de reestructurar el conjunt de les seves accions per tal d'integrar l'encàrrec en la seva calendarització d'accions, i farà necessari estudiar possibles dotacions de recursos o traspassos entre serveis.
- Les institucions i els serveis tindran l'obligació de designar una persona referent per a la participació activa a la Comissió Tècnica, amb unes responsabilitats clares i un temps de dedicació específic, així com la legitimitat de les institucions que representen per prendre decisions.
- Els centres de cada districte tindran l'obligació de designar una persona referent per a la participació activa en el seu Circuit Territorial, amb unes responsabilitats clares i un temps de dedicació específic.
- En el cas d'entitats proveïdores que gestionen els centres, com és el cas dels serveis del sistema de salut i alguns dels serveis específics de VM, l'encàrrec de participació i desplegament del Circuit hauria de formalitzar-se a través del contracte de prestació de serveis.

2.2. Incorporar nous agents institucionals i tècnics al Circuit: Educació i Judicatura

Cal redefinir els agents que han de participar activament en el Circuit, incorporant en aquesta definició nous actors. És important reflexionar sobre el paper que els agents següents haurien de tenir (i no tenen) en el Circuit:

- **Sector educatiu.** Els agents educatius participen de forma molt superficial en el Circuit Barcelona, si bé tenen un paper clau en l'abordatge de la violència masclista. Convé trobar les fórmules en què aquesta participació sigui més consistent i arribar a un acord entre el Consorci d'Educació de Barcelona i el Circuit Barcelona. Així, cal veure quins agents poden participar en cada un dels òrgans del Circuit. Una possible proposta és la que es presenta a continuació:
 - › Mesa Institucional, Grup Motor i Comissió Tècnica: figures de representació institucional i figures tècniques del Consorci d'Educació de Barcelona.
 - › Circuits Territorials: professionals dels Equips d'Atenció Psicopedagògica (EAP).
- **Judicatura.** Els Jutjats de Violència sobre la Dona no estan representants en cap dels òrgans del Circuit Barcelona, i la seva participació és controvertida. Així, convé desplegar una coordinació interinstitucional entre Judicatura i el Circuit Barcelona per veure els mecanismes òptims per a connectar i establir canals de comunicació entre el Circuit i les diferents institucions judicials.

3. Designar persones referents a nivell territorial i a nivell dels diferents serveis

És molt necessari designar un seguit de figures professionals específiques per a la coordinació a dos nivells: [1] entre òrgans del Circuit i [2] entre serveis.

3.1. Garantir la designació d'una persona de referència a tots els serveis no específics de VM

Actualment els serveis no específics de VM no sempre tenen una persona referent per a l'abordatge de les situacions de violència masclista. És important que aquesta figura sigui designada en tots els centres no específics de VM de la ciutat, tant per a l'atenció d'aquest tipus de situacions com per a la coordinació de casos i la participació en els espais de treball en xarxa del Circuit, especialment als Circuits Territorials. Aquesta figura és especialment necessària a:

- CSS – EAIA – CUESB
- CAP – ASSIR – CUAP
- Hospitals
- CAS – CSMA – CSMIJ
- GUB
- EAP – agents educatius

4. Articular el Circuit Barcelona amb les entitats professionalitzades

Actualment les entitats especialitzades juguen un paper molt rellevant en l'atenció de la violència masclista a Barcelona. En aquest sentit, cal reflexionar sobre el seu paper en la coordinació amb els serveis del Circuit.

4.1. Reconèixer i cercar espais de coordinació amb les entitats professionalitzades

Les entitats especialitzades en violència masclista i que ofereixen serveis a través d'equips professionals juguen un paper clau en l'abordatge d'aquest tipus de situacions. En aquest sentit, es proposen un seguit d'accions per reforçar el paper complementari que poden oferir respecte dels serveis del Circuit Barcelona, així com espais de relació i coordinació per garantir una atenció integral:

- **Reforçar el paper complementari de les entitats respecte dels serveis del Circuit Barcelona.**

- Analitzar i revisar la tasca que realitza el conjunt d'entitats professionalitzades i especialitzades que actualment intervenen en l'abordatge de la violència masclista, amb el suport de la Regidoria de Feminismes i LGTBI.
- Definir les línies d'actuació específiques de treball de les entitats per tal de reforçar aquelles intervencions que queden menys cobertes pel Circuit Barcelona i que podrien ser complementades formalment per les entitats del Tercer Sector. Tanmateix, convé assenyalar que la complementarietat o el reforçament d'algunes accions per part d'entitats especialitzades no resta importància a la intervenció que realitzen els serveis públics, així com tampoc exclou el Circuit Barcelona de la responsabilitat per coordinar les mateixes actuacions.
Per tal de reforçar i/o complementar-les, es proposa definir les línies estratègiques o camps d'acció que cal prioritzar en les subvencions ofertes per la Regidoria de Feminismes i LGTBI per a l'abordatge de violència masclista:

Línies d'intervenció específica:

- › **Recuperació a llarg termini (atenció psicoterapèutica individual i grupal).** Aquesta és una acció que també es realitza per alguns serveis del Circuit Barcelona, però pot ser reforçada per algunes entitats especialitzades, atès el reduït nombre de serveis que ofereixen aquest tipus d'atenció.
- › **Acompanyament presencial als processos judicials.** Els serveis del Circuit Barcelona no tenen capacitat per realitzar aquest tipus d'acció, molt ben valorada per les dones en situació de violència masclista, de manera que pot ser una acció complementària a les que ofereix el Circuit.

- › **Inserció laboral.** Els serveis del Circuit que realitzen accions per a la inserció laboral orientada a les dones que han viscut situacions de violència masclista són escassos. Aquesta acció pot ser reforçada a través el suport a les entitats que intervenen en aquest àmbit de forma especialitzada.
- › **Violència masclista en l'àmbit laboral.** El Circuit no compta amb serveis específics en aquesta qüestió i el seu abordatge és força reduït. Per aquesta raó, convé reforçar a través del suport o bé de convenis específics les entitats especialitzades que ofereixen atenció específica en aquest àmbit.

Atenció a col·lectius específics:

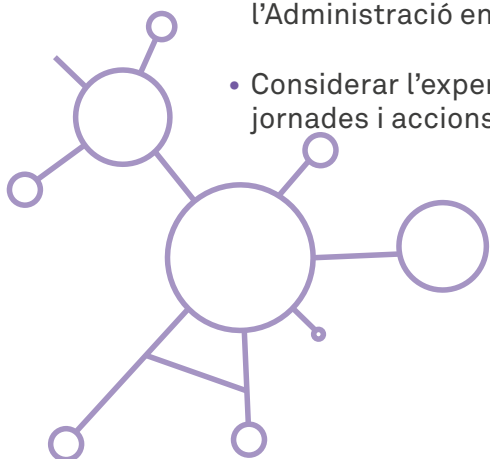
- › **Atenció i acompanyament a dones migrades.** L'atenció a dones migrades és coberta pels serveis del Circuit Barcelona de forma general. Tanmateix, algunes entitats ofereixen atenció psicològica i jurídica especialitzada en estrangeria i violència masclista, amb perspectiva de gènere i feminista. Aquesta atenció l'ofereixen des d'una perspectiva interseccional algunes entitats que poden ser reforçades per tal de cobrir les necessitats específiques de les dones que han viscut situacions de violència, en coordinació amb els serveis del Circuit.

- **Cercar espais de coordinació amb les entitats que intervenen actualment en l'abordatge de la violència masclista.**

- Definir els canals i les estratègies de derivació i coordinació de les entitats vers el Circuit Barcelona i a l'inrevés. Convé realitzar una presentació formal del Circuit Barcelona per tal de donar a conèixer el rol de cada un dels serveis del Circuit en l'abordatge de la violència masclista.
- Convidar a participar als Circuits Territorials les entitats que intervenen en un territori concret i en l'abordatge de casos que també són atesos pels serveis del Circuit Barcelona, per facilitar la coordinació de casos i el coneixement mutu.

- **Reconèixer i capitalitzar l'expertesa de les entitats professionalitzades.**

- Reconèixer econòmicament la participació a espais de treball en xarxa, taules de treball i coordinació quan les entitats que són convidades per l'Administració en tant que expertes i agents clau d'un àmbit concret.
- Considerar l'expertesa de les entitats especialitzades en les formacions, jornades i accions de sensibilització desenvolupades pel Circuit Barcelona.

5. Redefinir la cobertura i les actuacions dirigides a diferents perfils i situacions no cobertes actualment

El Circuit Barcelona contra la violència masclista cobreix amb menys proporció un seguit de dones afectades per violència masclista. Aquesta exclusió formal es deu fonamentalment als propis límits marcats des del Circuit en relació amb dues dimensions d'actuació: [1] perfils poblacionals i [2] àmbits de violència masclista.

D'una banda, hi ha un seguit de perfils poblacionals que resten fora de la cobertura formal del Circuit i que sovint són tan sols atesos per entitats especialitzades que operen de forma autònoma fora del Circuit. Per tal de no deixar cap dona afectada per violència masclista sense atenció, caldrà redefinir la cobertura cercada i donar cabuda al conjunt de col·lectius de dones que ara en queden formalment o tècnicament al marge.

D'altra banda, des del Circuit s'aborda especialment casos de violència masclista que es donen en l'àmbit de la parella. Els casos que es produeixen en altres àmbits sovint no es detecten, i fins i tot poden no ser atesos. En aquest sentit, cal poder garantir que es cobreixen tots els àmbits de la violència masclista, i no tan sols l'àmbit de la parella.

87

Àrea de Drets de Ciutadania, Participació i Transparència

Consorci Sanitari de Barcelona

Avaluació del Circuit Barcelona contra la Violència Masclista. Document de resultats i línies de millora

5.1. Ampliar la cobertura dels perfils: Dones i altres persones de col·lectius LGTBI

- **Definir una estratègia per abordar la violència masclista de parella viscuda per dones i persones de col·lectius LGTBI** a partir de l'assessorament mutu entre els serveis i entitats específiques de violència masclista i els serveis i entitats del col·lectiu LGTBI. Aquesta estratègia pot comptar amb diferents línies d'intervenció, per exemple:
 - › **Abordar la violència masclista de parella en dones lesbianes, bisexuals i trans*, des de l'actual Circuit Barcelona.** Fer sensibilització, formació i difusió perquè els serveis que actualment intervenen en l'abordatge de la violència masclista incorporin també les dones d'aquests col·lectius, especialment pel que fa als serveis específics de VM.
 - › **Reforçar les entitats que atenen persones de col·lectius LGTBI que han viscut violència en la parella.** Oferir suport a les entitats que actualment ofereixen assessorament jurídic i/o psicològic a persones que han viscut violència en la parella de col·lectius LGTBI. Això és, establir una línia estratègica específica dins els ajuts a les entitats que treballen amb violència masclista, per tal de garantir l'atenció de persones d'aquests col·lectius.
 - › **Vincular les entitats que treballen amb persones trans* amb el Circuit Barcelona.** Realitzar una estratègia de difusió específica (tríptics, xerrades, etc.) a les entitats que treballen amb persones trans* per tal de facilitar la derivació al Circuit Barcelona en els casos de detecció de violència en l'àmbit de la parella en persones trans*.

5.2. Millorar la cobertura dels perfils: Fills i filles de dones afectades per violència masclista

- **Articular els diversos protocols existents que afecten aquesta població.**

Cal articular els protocols que ja existeixen en l'àmbit educatiu amb el futur protocol del Circuit. Això és, establir els serveis de referència per a cada nivell d'intervenció, especialment la detecció, l'atenció i la recuperació, així com les situacions i els mecanismes de derivació i coordinació entre serveis.

Actualment hi ha un protocol de violència entre iguals dirigit al sector educatiu, però no preveu accions específiques per a fills i filles de dones en situació de violència masclista. Cal incloure-hi l'abordatge de les persones menors d'edat que es troben afectades per situacions de violència masclista, especialment quan es tracta de fills i filles de dones en situació de violència masclista o bé quan es tracta de persones menors d'edat afectades per violència masclista en l'àmbit familiar. Això és, establir les pautes de detecció, valoració del risc, coordinació amb serveis específics en VM, atenció i recuperació. Així mateix, convé que els centres educatius comptin amb una persona de referència per a l'acompanyament, seguiment i coordinació de casos, que conegui el Circuit Barcelona i pugui fer d'enllaç entre el centre educatiu i la resta de serveis.

En aquest sentit, cal que el Consorci d'Educació de Barcelona i la Regidoria de Feminismes i LGTBI arribin a un acord institucional que faciliti l'articulació d'aquests dos protocols.

- **Solucionar els problemes derivats del treball amb diferents perspectives d'abordatge amb aquesta població.** Alguns CSS posen en dubte la capacitat de les dones mares en situació de violència masclista per poder cuidar dels seus fills i filles pel sol fet d'haver patit situacions de violència masclista en el context familiar. Això topa de front amb la perspectiva de treball dels recursos específics de VM i dificulta l'acció coordinada. Algunes propostes per reduir les diferències en les perspectives d'intervenció són les següents:

- **Modificar el document *Millors en els criteris organitzatius* (2015) d'aplicació prevista per l'any 2017:**
 - › **Els casos en què la dona entra al Circuit a través dels PIAD o SARA i té fills o filles menors d'edat, recomanar que la dona segueixi sent atesa pel servei d'entrada (PIAD/SARA) si el risc és baix o moderat.** La valoració del grau d'afectació dels fills i filles la farà el CSS de referència, i assumirà la intervenció dels i les menors en cas que sigui necessari, però la figura referent per a la dona seguirà sent el PIAD/SARA. Les figures referents del cas, per tant, seran totes dues: el CSS i el PIAD/SARA. De cara a les intervencions en l'atenció i recuperació dels fills i filles i la dona, hauran de ser consensuades prèviament sota un pla de treball conjunt entre CSS i PIAD/SARA per tal de ser el màxim coherents i consistents possible.

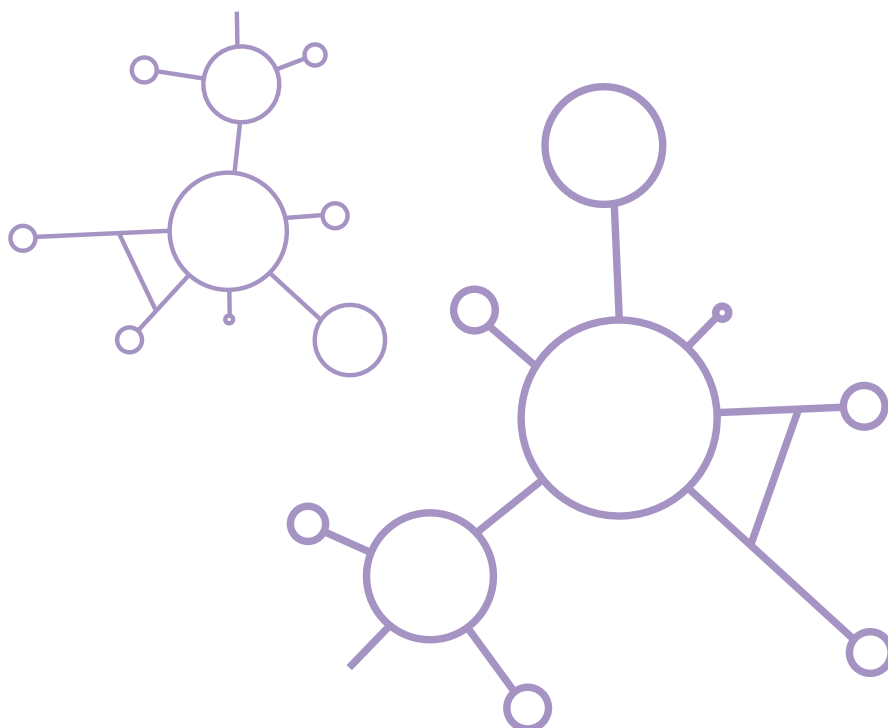
- **Crear una comissió per al treball de casos complexos en la intervenció de dones en situació de violència masclista amb fills i filles menors d'edat**, a partir de l'aliança existent entre el SARA i l'EAIA especialitzat en violència masclista. Es tractaria d'incorporar agents referents dels CSS i dels PIAD, juntament amb el SARA i l'EAIA que ja hi participen, per tal de consensuar les metodologies d'intervenció i aproximar així les diferents perspectives que operen actualment.
- **Arribar a un acord institucional entre l'IMSS i la Regidoria de Feminismes i LGTBI** per tal que les intervencions dels serveis que depenen d'ambdues institucions garanteixin tant la protecció de les persones menors d'edat, a partir del compliment tant de la Llei 14/2010 dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència, com la protecció de les dones en situació de violència masclista, a partir del compliment de la Llei 5/2008 del dret de les dones a eradicar la violència masclista.

89

Àrea de Drets
de Ciutadania,
Participació i
Transparència

Consorci Sanitari
de Barcelona

Avaluació del Circuit
Barcelona contra la
Violència Masclista.
Document de resultats
i línies de millora

5.3. Ampliar la cobertura dels perfils: Homes que exerceixen violència masclista

Es plantegen un seguit de propostes dirigides a estendre la detecció d'homes que exerceixen violència vers els serveis no específics de VM i reforçar el paper del SAH en l'assessorament d'aquests. Tanmateix, convé que el desplegament d'aquestes accions es realitzi de forma gradual i basat en l'avaluació de cada una d'elles.

- **Implementar la *Guia de recomanacions per a la detecció de violència masclista en homes*.** Es tracta d'una eina molt completa i pràctica, que ofereix un conjunt de pautes i recomanacions per facilitar la detecció de les situacions de violència masclista en homes. Cal dissenyar una estratègia per aprofitar el potencial d'aquesta eina i optimitzar-la tot garantint-ne l'aplicació:
 - › Difondre la guia a tots els serveis del Circuit Barcelona per tal de garantir que és coneguda per tots els equips professionals.
 - › Realitzar formació específica per a cada tipologia de servei per tal de facilitar-ne una aplicació correcta.
- **Establir pautes per a la detecció d'homes que exerceixen violència (preguntes específiques de cribratge universal) per als serveis no específics de VM:**
 - › CSS: incloure preguntes de cribratge universal en les entrevistes exploratòries per a tots els nous casos d'homes atesos als CSS, ja que es tracta d'un recurs d'accés directe.
 - › CAP --> en derivacions al CSMA i el CAS: incloure preguntes de cribratge universal en tots els casos d'homes que han de ser derivats al CSMA o CAS. És especialment rellevant introduir el cribratge universal en les derivacions al CSMA, ja que es tracta d'un servei de segon nivell al qual s'acostuma a accedir per derivació del CAP. Convé introduir aquesta proposta en el Pla de Salut Mental de Barcelona 2016-2022.
 - › CAS: incloure preguntes de cribratge universal en les entrevistes exploratòries per a tots els nous casos d'homes atesos als CAS, ja que es tracta també d'un recurs d'accés directe.

En cas que es confirmi la situació de violència, cal establir les estratègies oportunes per contactar amb la dona (parella, exparella o familiar) i procurar la seva protecció i atenció. Si l'home agressor facilita el nom de la dona, i aquesta també és usuària del servei, hi ha l'oportunitat de contactar-hi i vincular-la al Circuit Barcelona. Tanmateix, aquesta possibilitat és més controvertida quan la dona no és usuària del servei o bé quan no es presenta l'oportunitat de conèixer les seves dades de contacte (nom i cognoms), ja que preval la protecció de la seva intimitat.

- **Ampliar la cobertura del SAH per a l'atenció d'homes que exerceixen violència masclista en l'àmbit familiar.** És recomanable que el recurs especialitzat d'atenció a homes que exerceixen violència pugui intervenir també en els casos de violència en l'àmbit familiar, a partir dels procediments i metodologies d'intervenció que es desenvolupen actualment per als casos de violència en l'àmbit de la parella.
- **Reforçar el paper del SAH per a l'assessorament en la detecció i atenció d'homes en els altres recursos** del Circuit Barcelona que tenen un paper clau en la intervenció amb homes, com són els CSS, el CSMA o el CAS. Convé capitalitzar l'experiència i l'especialitat de l'equip professional del SAH per oferir assessorament als serveis que intervenen en l'atenció d'homes que exerceixen violència masclista, tal com ho és el SARA en l'atenció a les dones.

91

Àrea de Drets
de Ciutadania,
Participació i
Transparència

Consorci Sanitari
de Barcelona

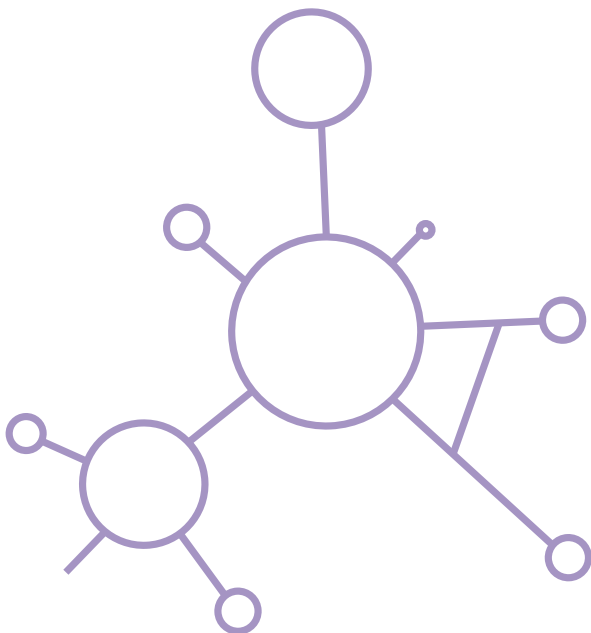
Avaluació del Circuit
Barcelona contra la
Violència Masclista.
Document de resultats
i línies de millora

5.4. Ampliar la cobertura dels àmbits: Violència familiar

- **Incorporar l'atenció de la violència en àmbit familiar a tots els serveis del Circuit Barcelona,** a través de les mateixes estratègies que es desenvolupen actualment per a l'abordatge de la violència en l'àmbit de la parella. Per tal de fer-ho possible cal:
 - › Dotar dels recursos necessaris als serveis específics de VM per a l'abordatge de les situacions de violència en l'àmbit familiar.
 - › Establir els mecanismes de derivació i coordinació entre els serveis del Circuit Barcelona i els serveis específics de VM per a l'atenció i recuperació d'aquests tipus de situacions.
 - › Difondre a tots els serveis del Circuit Barcelona les pautes per a la detecció i atenció, derivació i coordinació dels casos de violència masclista en l'àmbit familiar.

5.5. Ampliar la cobertura dels àmbits: Violència laboral

- **Violència laboral.** Cal establir estratègies per garantir les dones que viuen o han viscut situacions d'assetjament sexual o per raó de sexe en els seus espais de treball:
 - › **Reforçar les entitats especialitzades en l'atenció de la violència masclista en l'àmbit laboral.** Crear una línia específica de subvenció dins els ajuts a les entitats que intervenen en violència masclista en l'àmbit laboral, per tal de garantir-ne l'atenció.
 - › **Difondre els serveis d'assessorament jurídic i psicològic dels PIAD** com a recursos de referència per a l'abordatge de les situacions de violència masclista en l'àmbit laboral. Elaborar tríptics i material de difusió dirigit a les empreses petites, mitjanes i grans.
 - › **Incloure la sensibilització i la promoció de la igualtat efectiva entre dones i homes en els programes desenvolupats per Barcelona Activa** (assessorament, programes d'inserció, d'orientació laboral, creació d'empreses, etc.), en articulació amb la Regidoria de Feminismes i LGTBI.
 - › **Promoure la contractació d'empreses que compten amb un Pla intern d'igualtat per part de l'Ajuntament de Barcelona,** en els serveis que requereixin ser contractats pel consistori. Establir aquest criteri com a element valorat específicament i positivament en els contractes i licitacions públiques.

5.6. Ampliar la cobertura dels àmbits: Violències comunitàries

- **Tràfic de dones amb finalitat d'explotació sexual.** Actualment existeix una Taula Interinstitucional específica per a la coordinació de les situacions de tràfic de persones que aglutina les entitats i serveis implicats en aquesta qüestió. La finalitat d'aquesta Taula és elaborar un circuit de coordinació amb les diferents administracions, institucions i entitats implicades.

Les condicions i particularitats amb les que es troben les dones víctimes de tràfic amb finalitat d'explotació sexual requereixen d'un abordatge diferenciat al de la resta de situacions de violència masclista, amb especial èmfasi vers la seva protecció. Així, s'entén que la Taula per a l'abordatge de les situacions de tràfic de persones actua com un circuit paral·lel al Circuit Barcelona contra la violència masclista, amb la seva raó de ser.

Tanmateix, és interessant connectar ambdós circuits donant a conèixer els agents institucionals que intervenen en l'un i en l'altre. Fer saber de l'existència dels diferents circuits pot ser una estratègia sensibilitzadora per si mateixa, alhora que permet conèixer els agents de referència en casos de sospita de situacions de tràfic de dones amb finalitat d'explotació sexual.

- **Mutilació genital femenina (MGF) i matrimonis forçats (MF).** La Regidoria de Feminismes i LGTBI està a l'espera de dos estudis diagnòstics encarregats amb l'objectiu de conèixer amb detall la situació de la MGF i els MF a Barcelona, i poder definir les estratègies oportunes. Així, la iniciativa d'incorporar l'abordatge d'aquest tipus de situacions de violència ja està en marxa, i a l'espera dels resultats i orientacions pràctiques derivades dels estudis diagnòstics.

Tanmateix, es recomana que les línies d'actuació que es defineixin en aquest sentit es posin en coneixement dels i les professionals del Circuit Barcelona, per tal de facilitar la coordinació dels diferents serveis.

- **Agressions sexuals en l'àmbit comunitari:**
 - › **Desplegar campanyes de prevenció i sensibilització** respecte de les agressions sexuals produïdes en context d'oci nocturn, seguint l'exemple de la campanya *Barcelona lliure d'agressions sexistes*.
 - › **Recolzar i promoure les accions comunitàries** dirigides a prevenir i identificar les agressions sexuals als barris en context d'oci nocturn.

6. Elaborar el Protocol d'actuació interprofessional del Circuit Barcelona contra la violència masclista

El Circuit Barcelona contra la violència masclista no compta amb un protocol d'actuació interprofessional, de manera que no hi ha directrius clares per a la coordinació dels serveis en la tasca multidisciplinària que afronten. En aquest sentit, l'elaboració d'un protocol d'actuació és una de les actuacions potser més urgents i necessàries per a garantir el disseny d'actuacions pertinents amb els impactes cercats, incrementar l'eficàcia del conjunt de les actuacions coordinades i augmentar l'eficiència en la gestió dels recursos, en minimitzar les disfuncionalitats que actualment afecten el conjunt dels serveis (derivacions inapropiades, duplicitats en l'oferta de serveis...).

6.1. Elaborar el Protocol del Circuit Barcelona per a l'abordatge coordinat i integral de les situacions de violència masclista

94

Àrea de Drets
de Ciutadania,
Participació i
Transparència

Consorci Sanitari
de Barcelona

Avaluació del Circuit
Barcelona contra la
Violència Masclista.
Document de resultats
i línies de millora

El futur protocol d'actuació ajudarà a:

- Clarificar els objectius del Circuit i dels seus diversos òrgans estructurals.
- Definir, delimitar i reconèixer les funcions dels serveis i els rols de les persones.
- Establir quina és la funció de cada servei per a cadascuna de les situacions de violència masclista (tipus de violència, àmbits de violència, detecció i atenció de fills i filles, consum problemàtic de substàncies, problemes de salut mental i un llarg etcètera.).
- Generar diagrames de flux que permetin situar fàcilment les accions coordinades.
- Associar un mapa de recursos actualitzat a la implementació de les diferents actuacions.
- Definir i estendre un model d'intervenció compartit i aproximar les perspectives d'abordatge per evitar les incongruències i les diferències en les formes d'atendre.
- Dissenyar pautes de derivació i coordinació de casos. Es podrà acompanyar d'eines de derivació (fitxes, com es fa la devolució de la derivació, en quant de temps, coordinació de casos, quins casos cal que es coordinin, etc.).

El Protocol hauria de comptar amb els elements següents:

- **Marc legal i conceptual:** normatives i directrius legals a diferents nivells i una breu aproximació teòrica a la problemàtica de la violència masclista.
- **Model d'intervenció:** principis rectors que regeixen la intervenció en violència masclista per al conjunt de serveis implicats.

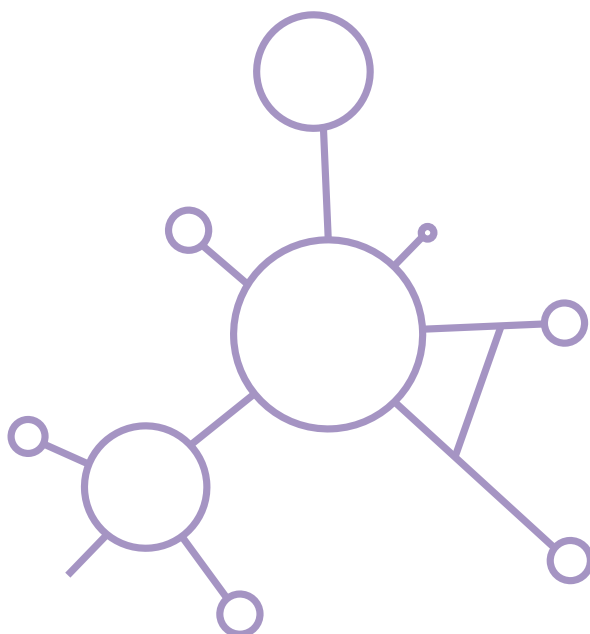
- **Orientacions professionals:** pautes d'actuació per a la prevenció, detecció, atenció, recuperació i reparació de les situacions de violència masclista. Cal diferenciar les diferents situacions específiques que requereixen d'un abordatge diferenciat –demanda implícita vs. demanda explícita; situació d'urgència vs. situació de no urgència, etc.–, així com les actuacions per als diferents àmbits de violència masclista. Cal establir, també, les situacions o criteris que activen la intervenció de cadascun dels serveis del Circuit Barcelona, així com els mecanismes de derivació i coordinació entre els diferents serveis.
- **Fluxgrama:** esquema resum que recull les intervencions dels diferents agents per a cada una de les situacions específiques en la prevenció, detecció, atenció, recuperació i reparació.
- **Mapa de recursos:** llistat de recursos, serveis i entitats implicades en el Circuit Barcelona. L'objectiu del mapa de recursos és facilitar el contacte, la derivació i la coordinació entre els diferents agents. El Circuit Barcelona compta amb un mapa de recursos en línia força extens que no és vigent i podria ser actualitzat.
- **Documentació complementaria:** llistat d'eines i guies elaborades pel Circuit Barcelona o bé pels serveis o institucions que en formen part.

95

Àrea de Drets
de Ciutadania,
Participació i
Transparència

Consorci Sanitari
de Barcelona

Avaluació del Circuit
Barcelona contra la
Violència Masclista.
Document de resultats
i línies de millora

7. Definir estratègies integrals per a cadascun dels nivells

Els diferents nivells d'intervenció (prevenció, detecció, atenció, recuperació i reparació) s'aborden actualment a través de diferents estratègies, segons sigui la institució o el servei. És necessari definir estratègies integrals per a cadascun d'aquests nivells.

7.1. [Prevenció] Fer un pla de prevenció integral contra les violències masclistes i heteropatriarcal

No hi ha un programa de prevenció ampli i planificat, amb objectius clars, que articuli les accions del conjunt d'institucions i serveis del Circuit. Tanmateix, recentment s'ha creat la Comissió per a la prevenció del sexisme a la ciutat de Barcelona, que té com a objectiu definir l'estratègia de ciutat per a la prevenció de les violències masclistes i heteropatriarcal.

En aquest sentit, hi ha algunes accions clau que cal dur a terme:

- **Desenvolupar un pla de prevenció unificat.** Es preveu que aquest pla de prevenció sigui resultat del treball de la Comissió per a la prevenció del sexisme a la ciutat de Barcelona.
 - › El pla de prevenció hauria de depassar la violència masclista en l'àmbit de la parella i incorporar el conjunt de violències heteropatriarcal i basades en el gènere.
 - › Hauria d'establir les línies estratègiques per a la prevenció de les violències masclistes per al conjunt d'institucions implicades, per tal d'assegurar accions unificades i amb un impacte més gran a llarg termini.
 - › Hauria de recollir i endreçar el conjunt d'actuacions preventives que desenvolupen les diferents institucions i serveis implicats en el Circuit Barcelona, tot orientant-les amb objectius a mitjà i llarg termini.
- **Crear la figura d'agents de prevenció en violència masclista.**
 - › Tenint en compte l'ampliació del pressupost destinat als serveis específics de VM i l'augment de personal dels PIAD, es proposa diversificar les tasques de les tècniques del PIAD amb les funcions següents:
 - › Tècnica de prevenció comunitària (PIAD): es tractaria de la figura encarregada de realitzar el treball comunitari, la relació amb els agents educatius i les entitats de barri, per tal de desenvolupar les accions preventives aterrades a la realitat i les necessitats de cada barri. Aquesta figura participaria a les Taules de Prevenció, que ja existeixen en els barris d'alguns districtes i que es podrien estendre a tots els barris de la ciutat com a una bona pràctica.
 - › Tècnica d'acollida i assessorament (PIAD): es tractaria de la figura encarregada de les primeres atencions i l'assessorament que ofereixen els PIAD.

7.2. [Detecció] Augmentar els índexs globals de detecció i garantir que es detecten tots els perfils de dones

La detecció de la violència masclista és feble, sobretot en els centres de serveis no específics de VM, i més concretament en els recursos socials i sanitaris. Sovint les i els professionals no tenen els coneixements o les eines per detectar; en altres casos, la por de no saber què fer si es detecta un cas porta a evitar les deteccions, tant en dones com en homes. En tots aquests casos es fan necessàries algunes accions.

- **Formació.** Formació genèrica en violència masclista (característiques, indicadors, eines de detecció...), i específica en característiques pròpies d'alguns col·lectius de dones i noies que poden ser usuàries dels serveis no específics de VM (com noies adolescents, dones estrangeres, etc.) i que presenten dificultats quant a la detecció de violència masclista.
- **Protocols.** Elaboració del Protocol d'actuació del Circuit Barcelona (vegeu el punt 6) i promoció de petits protocols de detecció i atenció específics per a cada servei.
- **Eines de detecció.** El cribratge universal és una eina de detecció amb un gran potencial entre els serveis no específics de VM, especialment per als recursos següents:
 - › CSS: incloure les preguntes de cribratge universal per a dones en les entrevistes exploratòries.
 - › **CAP, CSMA, CAS, ASSIR i hospitals:** acabar d'estendre l'aplicació del cribratge universal per a dones en les entrevistes exploratòries als serveis que encara no ho tenen incorporat. Caldria introduir les preguntes de cribratge en els diferents aplicatius informàtics de salut, així com en altres eines específiques, com el RVD-BCN.
 - › **Pla de Salut Mental de Barcelona 2016-2022:** incorporar una línia específica per a l'abordatge de la violència masclista des dels serveis de la xarxa de salut mental, implicant-hi el Consorci Sanitari de Barcelona i els diferents agents proveïdors. Aquesta línia hauria d'aglutinar les accions següents:
 - › Formació específica als equips professionals dels serveis de la xarxa de salut mental en violència masclista i perspectiva de gènere.
 - › Cribratge universal en l'atenció a dones i homes en les primeres entrevistes exploratòries.
 - › Difusió del Circuit Barcelona i dels recursos específics de VM.

97

Àrea de Drets
de Ciutadania,
Participació i
Transparència

Consorci Sanitari
de Barcelona

Avaluació del Circuit
Barcelona contra la
Violència Masclista.
Document de resultats
i línies de millora

7.3. [Atenció]

Elaboració del Protocol d'actuació interprofessional del Circuit Barcelona contra la violència masclista [Vegeu la proposta 6]. A banda del Protocol d'actuació, es suggereixen algunes recomanacions dirigides a millorar l'atenció professional d'alguns serveis:

- **IMSS:**

- **Estendre les bones pràctiques identificades** en alguns centres, com ara el treball grupal amb dones i amb fills i filles de dones en situació de violència masclista, al conjunt de centres.
- **Establir una figura professional de referència** per a l'atenció, el tractament i la recuperació dels casos de violència masclista per a cada centre.

- **Cossos de seguretat (GUB i CME) i OAVD:**

- **Elaborar un tríptic per a la difusió dels recursos específics per a dones i/o violència masclista**, dirigit a les comissaries de la GUB i els CME, i a les OAVD per facilitar l'orientació i la derivació de les dones als recursos específics de VM.
- **Elaborar una guia breu sobre els elements clau i les pautes bàsiques a l'hora de prendre una denúncia en casos de violència masclista** que homogeneïtzi l'actuació policial a l'hora de recollir el testimoni de les dones i que s'orienti a les necessitats dels procediments judicials. Al mateix temps, aquesta petita guia podria incloure les orientacions bàsiques que els cossos de seguretat han de donar a les dones respecte del funcionament dels processos judicials. La guia pot constar de dues versions: una primera orientada als professionals dels cossos de seguretat i una segona orientada a les dones que vulguin conèixer els procediments per denunciar les situacions de violència masclista.
- **Pla Director de la Guàrdia Urbana de Barcelona:**
 - › Incloure una línia de formació específica en matèria de violència masclista i perspectiva de gènere que faciliti la identificació d'aquestes situacions i la seva prevenció, tal com s'estableix en el Pla.

7.4. Recuperació i reparació. Reforçar les estratègies de reparació del dany

Actualment, les estratègies de recuperació i reparació són desenvolupades tant pels serveis del Circuit Barcelona com per algunes de les entitats especialitzades en violència masclista. En aquest sentit, convé reforçar tant les actuacions realitzades pels serveis del Circuit com aquelles desenvolupades per les entitats, per tal de potenciar la recuperació i reparació de la violència masclista:

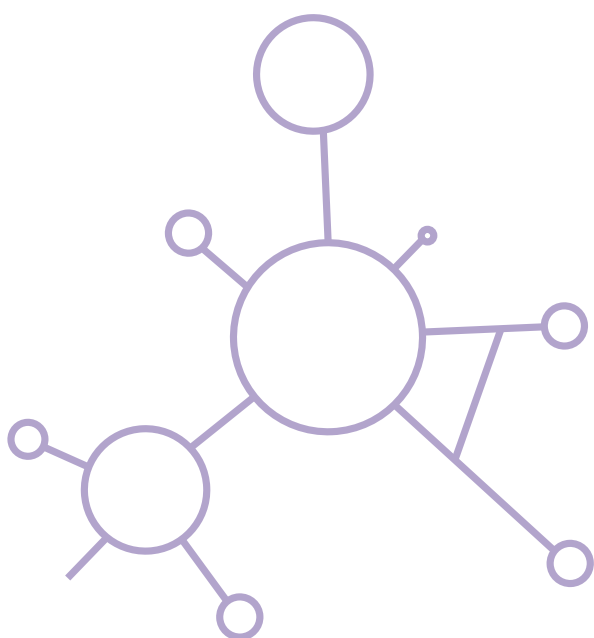
- Més suport a les entitats especialitzades o bé enfortiment d'aquest treball en el si dels serveis del Circuit per al desenvolupament d'accions que potenciïn la xarxa social i la inserció laboral.
- **Recuperació a llarg termini (atenció psicoterapèutica individual i grupal).** Aquesta és una acció que realitzen alguns serveis del Circuit Barcelona, però que acostuma a tenir un sostre atès el nombre màxim de sessions disponibles i l'alta demanda d'atenció vers els serveis. Així, el reforç d'aquesta acció a través de les entitats especialitzades pot ser una estratègia per garantir l'accés a l'atenció psicoterapèutica a llarg termini.
- **Enfortiment de la xarxa social.** Aquesta acció es desenvolupa en molts dels serveis del Circuit, però alhora també pot ser realitzada per entitats especialitzades, atès que poden mantenir una vinculació més estreta amb el teixit social de barri i el món comunitari. Això no exclou la tasca que ja s'està duent a terme des dels serveis del Circuit Barcelona.

99

Àrea de Drets
de Ciutadania,
Participació i
Transparència
Consorci Sanitari
de Barcelona

Avaluació del Circuit
Barcelona contra la
Violència Masclista.
Document de resultats
i línies de millora

- **Inserció laboral.** Els serveis del Circuit que realitzen accions per a la inserció laboral orientada a les dones que han viscut situacions de violència masclista són escassos i es corresponen principalment amb els CSS i serveis específics de VM (SARA i recursos d'acollida). En aquest sentit, convé:
 - › Reforçar aquesta acció a través de les entitats especialitzades que ja estan desenvolupant programes d'inserció laboral orientats a dones que han viscut violència masclista.
 - › Estendre els programes d'inserció laboral que desenvolupen alguns dels CSS a tots els CSS de la ciutat.
 - › Realitzar un seguiment acurat del nombre de dones que accedeixen als programes d'ocupació i inserció laboral de la ciutat i de les taxes d'inserció, a fi de conèixer els resultats d'aquests programes i poder millorar-los en un futur.
- **Accés a l'habitatge.** Aquesta és una acció desenvolupada fonamentalment per alguns CSS, CSMA i recursos d'acollida, i de forma molt escassa. Tanmateix, l'Estratègia contra la feminització de la pobresa i la precarietat a Barcelona 2016-2024 recull un seguit d'accions amb l'objectiu de facilitar i garantir l'accés prioritari a l'habitatge a dones en situació de vulnerabilitat. Cal incloure les situacions de violència masclista com un criteri prioritari entre les "situacions de vulnerabilitat" previstes en aquesta estratègia.

8. Ressituar el paper del RVD-BCN i reforçar-ne l'ús per part dels serveis del Circuit Barcelona

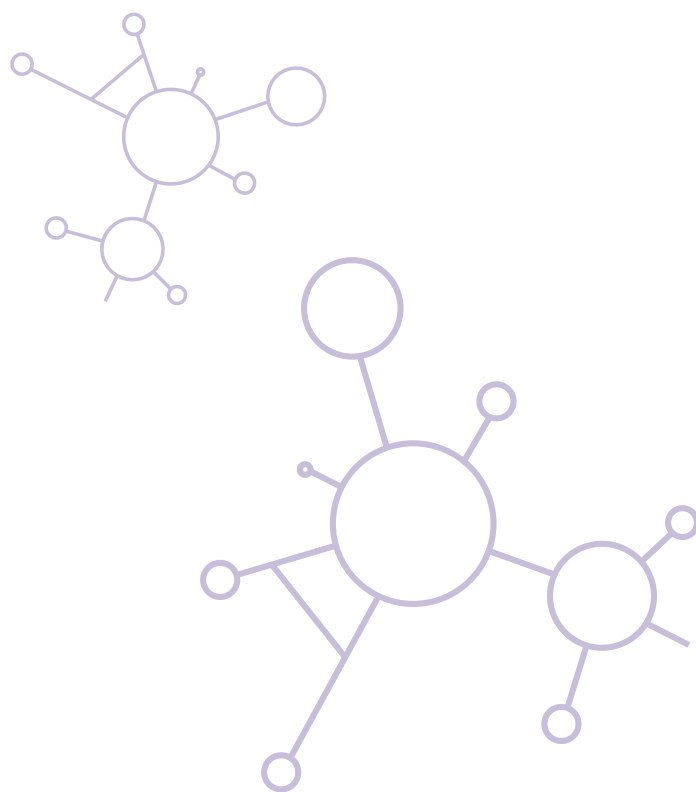
L'ús del RVD-BCN no és estès ni s'utilitza de forma homogènia en el conjunt dels centres dels diversos serveis del Circuit. Tanmateix, al document *Millores en els criteris organitzatius*, que s'implementarà a partir de l'any 2017, l'eina RVD ocupa un rol central entre els criteris que han de determinar el servei de referència del cas. Per aquesta raó, es proposen les línies següents:

- **Relativitzar la centralitat del RVD com a criteri de derivació als serveis** davant dels altres criteris establerts en el document (servei d'entrada de la dona, persones menors a càrrec, vinculació prèvia amb CSS). En aquest sentit, el RVD ha de seguir sent una eina cabdal en la primera atenció i la valoració del risc, però també cal tenir en compte la variabilitat en les capacitats dels serveis per conèixer la situació de la dona i per administrar-lo adequadament. En aquest sentit, assumir que tots els serveis del Circuit poden i han d'administrar el RVD en detectar una situació de violència masclista pot ser contraproductiu.
- **Reforçar la implementació del RVD.** Així mateix, cal seguir desplegant l'ús del RVD com a eina de valoració del risc per assegurar que tots els serveis la coneixen i l'utilitzen correctament.

101

Àrea de Drets
de Ciutadania,
Participació i
Transparència
Consorci Sanitari
de Barcelona

Avaluació del Circuit
Barcelona contra la
Violència Masclista.
Document de resultats
i línies de millora

9. Millorar l'abordatge de les dones amb realitats d'especial complexitat

Això afecta diversos perfils de dones, però n'hi ha tres específicament que presenten especials dificultats davant dels i les professionals del Circuit: [1] dones amb consums problemàtics de drogues o fàrmacs, [2] dones amb problemes de salut mental i [3] dones treballadores sexuals.

9.1. Dones amb consums problemàtics de substàncies psicoactives i dones amb problemes de salut mental

La detecció i abordatge de la violència masclista en aquest perfil és problemàtica i complexa. Una de les dificultats derivades de l'abordatge actual és que es prioritza l'atenció sobre el consum actiu de substàncies i sobre la simptomatologia dels problemes de salut mental, en detriment de l'abordatge de la violència masclista, que pot prevaldre i situar-se al rerefons de la problemàtica.

Aquesta qüestió afecta especialment els CAS, CSMA i CSS i se situa sobretot en un problema d'atenció. Hi ha un parell d'accions específiques en aquest sentit:

- **Formar els i les professionals del CAS, CSMA i CSS** en perspectiva de gènere i en indicadors específics de violència masclista per als perfils concrets (p. ex.: Projecte Malva de FSC per al consum problemàtic de substàncies). La formació hauria d'anar encaminada a visibilitzar la interacció de la violència masclista amb altres problemàtiques, que en ocasions poden ser conseqüència de la situació de violència, per tal que el símptoma o el consum no amagui les altres problemàtiques a què s'enfronta la dona.
- **Estendre el cribratge universal** en les primeres entrevistes exploratòries a dones en tots els centres dels CAS i CSMA.
- **Crear una Subcomissió de Treball específica per abordar les dificultats d'accés** actuals de les dones amb aquestes problemàtiques als diferents serveis específics de VM. Les dificultats en l'accés als serveis poden suposar una doble victimització de les dones i responen a una comprensió fragmentada de la seva realitat. Cal treballar per assolir un abordatge integral de les situacions de violència, partint de la complexitat d'aquestes situacions.

9.2. Dones treballadores sexuals

La violència masclista pot no ser detectada correctament en les treballadores sexuals. En algunes ocasions, la violència masclista patida per aquestes dones és minimitzada o invisibilitzada; les treballadores sexuals poden ser culpabilitzades i, fins i tot, rebutjades per alguns serveis, que poden considerar que l'exercici voluntari de la seva professió és un clam a la violència masclista. D'altra banda, molts professionals posen en dubte els testimonis d'aquestes dones quan relaten episodis de violència o altres aspectes de la seva vida, com ara els seus ingressos.

Aquesta qüestió afecta especialment els CSS i els cossos policials, que atenen les dones en diferents situacions, però que comparteixen una mirada marcada per l'estigma que invisibilitza la violència masclista patida per aquestes dones i que entorpeix el seu accés a recursos específics de VM.

- **Formar els i les professionals** d'aquests serveis (CSS i cossos policials) per acabar amb l'estigma cap a les treballadores sexuals i visibilitzar la violència masclista que pateixen.
- **Millorar la coordinació entre el SAS i el SARA** per garantir una atenció integral i coordinada per optimitzar les intervencions de cada un dels serveis.

103

Àrea de Drets
de Ciutadania,
Participació i
Transparència

Consorci Sanitari
de Barcelona

Avaluació del Circuit
Barcelona contra la
Violència Masclista.
Document de resultats
i línies de millora

10. Millorar els sistemes de registre dels serveis i la sistematització de les dades compartides

La gestió de les dades és una qüestió cabdal a l'hora de dissenyar el nou Circuit. Hi ha tres qüestions fonamentals que cal abordar en aquest sentit: [1] els sistemes de registre de dades dels serveis, [2] la sistematització de les accions i els materials del Circuit i [3] la gestió de la confidencialitat de les dades.

10.1. Revisar i adaptar el sistema de registre de dades dels diversos serveis del Circuit

La recollida de dades per al present treball evidencia mancances importants dels serveis a l'hora de recollir i registrar dades sobre l'abordatge de la violència masclista a la ciutat. És necessari elaborar un sistema de registre que presenti un seguit de característiques:

- Ha de ser capaç de recollir les dades rellevants i significatives.
- Se n'ha de poder fer un control i seguiment.
- Ha de ser útil per avaluar el que s'està fent.
- Ha de poder servir com a eina de rendició de comptes (calen indicadors de com s'està treballant, d'objectius, etc.).
- Ha d'incloure els mateixos ítems per a tots els serveis, de forma que les dades obtingudes siguin comparables.

A continuació es presenta una proposta de dades per registrar per part del conjunt de serveis del Circuit, en relació amb la violència masclista:

Dades d'identificació (persona de referència del cas)

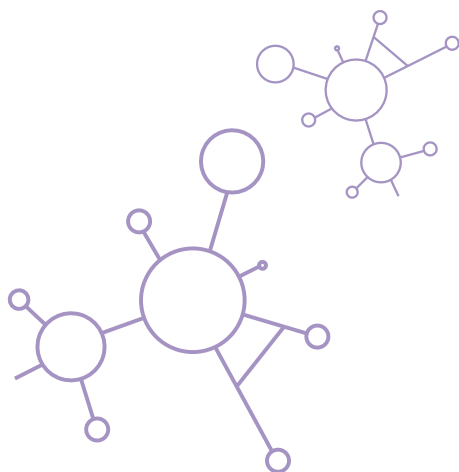
Nom i cognoms
Sexe
DNI/NIE/Passaport/Targeta sanitària
Adreça
Telèfons de contacte
Data de naixement
País de naixement
Nacionalitat

Dades pròpies del cas	Professional referent del cas (servei) Tipus de cas (persona adulta/infant/adolescent) Estat (primera acollida programada, primera acollida d'urgència, tractament, tancat, etc.)
Dades socials	Dades socioeconòmiques (prestacions, ajuts, etc.) Dades sociofamiliars (estat civil, tutor/ora legal o persones a càrrec, etc.)
Dades de salut	Diagnòstics, etc.
Dades de violència masclista	Tipus de violència (indicadors) Àmbit de la violència Relació amb la persona que ha exercit la violència Freqüència (data d'inici de la situació de violència)
Dades de valoració	Resultat RVD-BCN
Dades d'intervenció	Serveis que han intervingut o estan en coordinació Dades legals (intervencions policials, denúncies, processos judicials, etc.) Prestacions prescrites per violència masclista (RAI, ajuts, etc.) Programes/projectes en què ha participat

105

Àrea de Drets de Ciutadania, Participació i Transparència
Consorci Sanitari de Barcelona

Avaluació del Circuit Barcelona contra la Violència Masclista.
Document de resultats i línies de millora

10.2. Facilitar la sistematització de les accions realitzades pels diversos serveis del Circuit en matèria de violència masclista

Les accions desenvolupades pels diversos serveis del Circuit en relació amb la violència masclista no són sempre sistematitzades. Cal poder sistematitzar més i millor totes les accions que es duen a terme en aquest sentit, de manera que puguin ser útils a la resta de serveis i que se'n pugui extreure informació rellevant per al conjunt del Circuit. Hi ha alguns aspectes que cal tenir presents sobre la sistematització de les accions:

- **Actes i bones pràctiques.** Establir estratègies per sistematitzar la informació de les reunions i trobades del Circuit (actes); documents de planificació estratègica amb objectius i tasques concretes; recull de bones pràctiques, etc., i determinar on poder consultar-les. Totes les experiències i iniciatives espontànies per part de diferents serveis o districtes han de poder ser recollides per optimitzar-les, poder donar-les a conèixer i facilitar-ne la replicació.
- **Mapa de recursos.** Cal poder comptar amb un mapa de recursos actualitzat i a l'accés de tothom, i s'hi ha de poder consultar les diferents accions realitzades pels diferents recursos.
- **Plataforma en línia.** Cal una plataforma en línia actualitzada que pugui centralitzar tota la documentació produïda pel Circuit (guies, eines, models, etc.).
- **TIC.** Més ús de les TIC per a l'intercanvi d'informació i registre, Intranet, eines per consultar, preguntes freqüents, incidències, disposar de criteris d'actuació, etc.

Per tal de facilitar l'accés i la gestió de la documentació elaborada pels diferents òrgans del Circuit Barcelona, es recomana que la plataforma web del Circuit disposi de dos espais diferenciats:

- **Intranet del Circuit (tancada, accés exclusiu per a professionals):** espai on disposar dels documents interns professionals, documents d'objectius estratègics anuals del Circuit, actes de les reunions, models de treball en xarxa utilitzats per professionals (iniciatives dels Circuits Territorials, models de treball de cas, bones pràctiques), de fòrums de discussió, etc.
- **Plataforma web oberta del Circuit:** espai on disposar de les guies, eines i materials publicats pel Circuit Barcelona i per altres institucions a nivell català, estatal i internacional.

10.3. Integrar la gestió de la confidencialitat de les dades perquè no entorpeixi la coordinació de casos

És important que per a tots els serveis i de cara a les institucions hi hagi una consigna clara que la protecció de dades no està renyida amb la coordinació de casos, i que això ja ho recull el capítol 8 del Protocol Marc (ICD, 2009). Els caps dels serveis (especialment els de salut) no ho tenen clar.

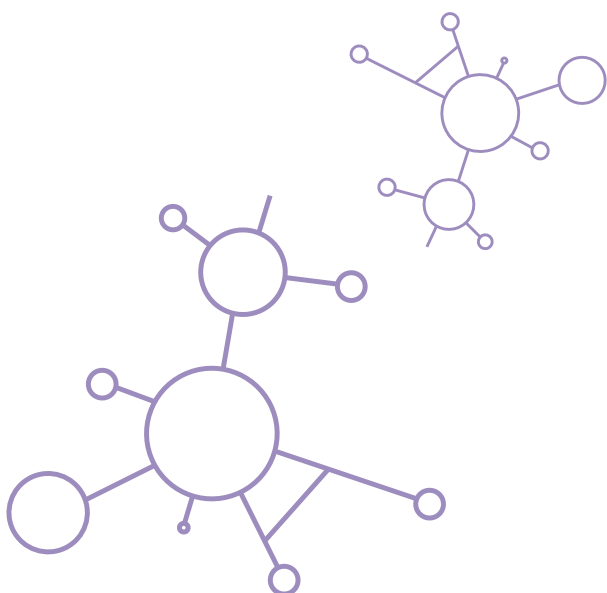
En aquest sentit, convé integrar l'ús del capítol 8 del Protocol Marc per a una intervenció coordinada contra la violència masclista, elaborat per l'ICD (2009).

107

Àrea de Drets
de Ciutadania,
Participació i
Transparència

Consorci Sanitari
de Barcelona

Avaluació del Circuit
Barcelona contra la
Violència Masclista.
Document de resultats
i línies de millora

11. Implementar un programa ampli de formació permanent dirigit als i les professionals del Circuit

La formació és una de les accions més importants que cal desenvolupar en el marc del Circuit. Es tracta d'una acció que s'ha de pensar més com un programa i no tant com una acció isolada. Aquest programa de formació ha de desenvolupar-se de forma continuada i permanent. Així mateix, tot i que conté un seguit de continguts transversals, ha de dissenyar diferències específiques segons el sector professional a què es dirigeixi i les temàtiques específiques que abordi.

- Sectors prioritaris (serveis no específics de VM):
 - › Sector sanitari
 - › Serveis socials
 - › Centres educatius
 - › Policia local
- Temàtiques prioritàries:
 - › Perspectiva de gènere
 - › Violència masclista (eines per a la detecció i model d'atenció)
 - › Perspectiva interseccional (interculturalitat, diversitat funcional, LGTBI, gent gran, treball sexual..)

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES I DOCUMENTALS

- Ajuntament de Barcelona (2011). Principals resultats de l'Enquesta de Violència Masclista. Dossier de Premsa del 22 de novembre de 2011.

[Consultat el 28 de juny del 2016. Disponible a: w110.bcn.cat/fitxers/premsa/enquesta.572.pdf]

- Ajuntament de Barcelona i Consorci de Serveis Socials de Barcelona (2012). Intervenció amb infants i adolescents en situació de violència masclista des del sistema públic de serveis socials de la ciutat de Barcelona.

[Consultat el 28 de juny del 2016. Disponible a: www.cssbcn.cat/documentacio/contentBase/02/text_files/file/PUBLICACIO_CATALA_document_infancia_i_VM_febrer_2013.pdf]

- Ajuntament de Barcelona (2014). Xarxa d'escoles i instituts per la igualtat de tracte i la no discriminació. Mesura de Govern per a la implementació d'un programa de prevenció de les relacions abusives, la violència masclista i la discriminació per raó de diversitat, a les comunitats educatives de centres de la ciutat de Barcelona durant l'etapa d'educació obligatòria. Regidoria de Dona i Drets Civils.

[Consultat el 28 de juny del 2016. Disponible a: <https://bcnroc.ajuntament.barcelona.cat/jspui/bitstream/11703/84772/1/13931.pdf>]

- Ajuntament de Barcelona (2015a). Informe per a la Regidoria de Cicle de Vida, Feminismes i LGTBI de les accions de Prevenció de la violència masclista impulsades des de la Direcció del programa de Dona. (Document Intern).
- Ajuntament de Barcelona (2015b). Mesura de govern. Millora del sistema per l'abordatge integral de les violències masclistes a Barcelona.

[Consultat el 28 de juny del 2016. Disponible a: w110.bcn.cat/Dones/Continguts/Documents/Mesura_de_govern_violencia_masclista-final.pdf]

- Ajuntament de Barcelona (2015c). Serveis municipals d'atenció per violència masclista dependents de la Direcció de Dona. Informe de l'any 2014. Regidoria de Cicle de Vida, Feminismes i LGTBI.

[Consultat el 28 de juny del 2016. Disponible a: w110.bcn.cat/Dones/Continguts/Documents/InformeViolencia2014.pdf]

- Ajuntament de Barcelona i Consorci de Serveis Socials de Barcelona (2015). Intervenció amb adolescents que viuen, o que exerceixen, relacions afectives-sexuals abusives o altres manifestacions de violència masclista.

[Consultat el 29 de setembre del 2016. Disponible a: www.cssbcn.cat/pdf/ADOLESCENCIA-VM.pdf]

- Ajuntament de Barcelona (2016). *Memòria 2015*. Punts d'Informació i Atenció a les Dones.
- Alfama, E. (2012). *Avaluació de l'impacte social de la Llei 5/2008 del dret de les dones a eradicar la violència masclista*. Institut de Govern i Polítiques Públiques. UAB.

[Consultat el 28 de juny 2016. Disponible a: http://dones.gencat.cat/web/.content/02_institut/docs/pla_avaluacioimpsocllel.pdf]

- Ballesteros, A. i Sánchez, I. (2009). "Circuit Barcelona contra la violència vers les dones, una experiència de cooperació interinstitucional". A: *Barcelona Societat. Revista de coneixement i anàlisi social*. Núm. 17; pàg. 133-142.

[Consultat el 21 d'octubre de 2016. Disponible a: w110.bcn.cat/fitxers/observatorisocial/barcelonasocietat17.532.pdf]

- Circuit Barcelona contra la violència vers les dones (2010). *Prevenió de relacions abusives de parella: recomanacions i experiències*.

[Consultat el 29 de setembre de 2016. Disponible a: http://www.gencat.cat/salut/botss/html/ca/dir193/recomanacions_per_la_prevenio.pdf]

- Circuit Barcelona contra la violència vers les dones (2011). *RVD-BCN. Protocol de valoració del risc de violència contra la dona per part de la seva parella o exparella*.

[Consultat el 28 de juny del 2016. Disponible a: w110.bcn.cat/fitxers/dona/rvdbcncatalaperinternetdefinitiu8febrer20121.421.pdf]

- Circuit Barcelona contra la violència vers les dones (2013). *Guia de recomanacions per a la detecció de violència masclista en homes. Circuit de Barcelona contra la violència vers les dones. Comissió de treball sobre homes que exerceixen violència masclista*.

- Faura, R. i Sol, M. [Spora Sinergies] (2015). *Avaluació de la xarxa de serveis d'informació i atenció a les dones (SIADs) de Catalunya. Informe executiu*. Institut Català de les Dones.

[Consultat el 29 de setembre del 2016. Disponible a: dones.gencat.cat/web/.content/03_ambits/docs/siads.pdf]

- Generalitat de Catalunya (2007). *Protocol d'actuacions per prevenir la mutilació genital femenina*. Departament d'Acció Social i Ciutadania. Secretaria per a la Immigració.

[Consultat el 28 de juny del 2016. Disponible a: treballiaferssocials.gencat.cat/web/.content/03ambits_tematics/05immigracio/01publiencolaboracio/altrespublicacions/protocol_mutilacio_catala.pdf]

- Generalitat de Catalunya (2009). Protocol Marc per a una intervenció coordinada contra la violència masclista. Institut Català de les Dones.

[Consultat el 28 de juny del 2016. Disponible a: dones.gencat.cat/web/.content/03_ambits/docs/vm_protocol_marc.pdf]

- Generalitat de Catalunya (2011). Protocol per a l'abordatge de la violència masclista en l'àmbit de la salut de Catalunya. Departament de Salut. Planificació i Avaluació Salut Pública. Dossier 3.

[Consultat el 28 de juny del 2016. Disponible a: salutweb.gencat.cat/web/.content/home/ambits_tematicas/linies_dactuacio/model_assistencial/ordenacio_cartera_i_serveis_sanitaris/abordatge_de_la_violencia_masclista/documents/arxius/ab_muti.pdf]

- Generalitat de Catalunya (2016). Protocol de prevenció, detecció i intervenció enfront l'assetjament entre iguals. Xarxa Telemàtica Educativa de Catalunya.

[Consultat el 28 de juny del 2016. Disponible a: xtec.gencat.cat/ca/centres/projeducatiu/convivencia/recursos/resconflictes/assetjament_iguals]

- Hospital Clínic de Barcelona (2012). Guia assistencial de la violència sexual. Comissió de violència intrafamiliar i de gènere. Hospital Clínic de Barcelona.

[Consultat el 28 de juny del 2016. Disponible a: www.hospitalclinic.org/files/guia_assist_violencia_sexuahcb.pdf]

- Institut Català de la Salut (2004). Guia per a professionals: mutilació genital femenina, prevenció i atenció.

[Consultat el 28 de juny del 2016. Disponible a: www.gencat.cat/ics/professionals/pdf/mutilacions_extensa.pdf]

- Ministerio de sanidad, servicios sociales e igualdad (2015). Macroencuesta de violencia contra la mujer 2015. Colección contra la violencia de género. Documentos.

[Consultat el 28 de juny del 2016. Disponible a: www.violenciagenero.msssi.gob.es/violenciaEnCifras/estudios/colecciones/pdf/Libro_22_Macroencuesta2015.pdf]

- Roca, N. et al. (2013). Recuperació de les Dones en situació de violència masclista de parella. Descripció i instrumentació. Ajuntament de Barcelona, UAB i Fundació Salut i Comunitat.

[Consultat el 28 de juny del 2016. Disponible a: w110.bcn.cat/Dones/Continguts/Documents/AJBCN_DONA_RECUP_VIOL_MASC.pdf]

BCN

**Avaluació del Circuit Barcelona
contra la Violència Masclista**

Document de resultats i línies de millora

